

ΙΔΡΥΜΑ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΑΡΙΘ. 2

ΚΩΣΤΑ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΑΠΟ ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ
ΤΟΥ 1914

ΑΡΧΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗ

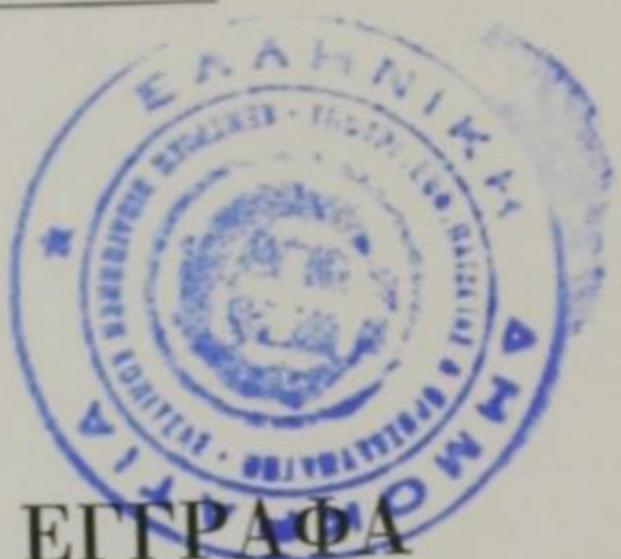
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1977

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοντοσάς

ΚΩΣΤΑ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

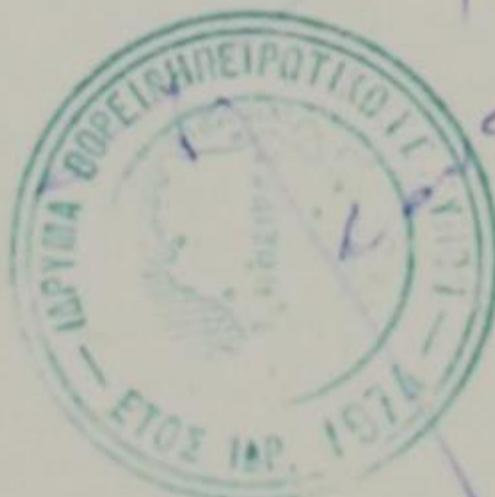

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΑΠΟ ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΝΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ
ΤΟΥ 1914

ΑΡΧΕΙΟ ΦΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗ

• ΣΥΛΛΟΓΗ •
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
ΔΩΡΕΑ ΙΝΩ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ
ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΒΟΡΕΙΟΝΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1977

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονιστσάς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

’Αφιερώση
’Αφιερώνεται στοὺς ἡρωϊκοὺς μαχητὲς τοῦ Αὐτονομιστικοῦ
Βορειοηπειρωτικοῦ ’Αγῶνα, τοῦ ἔτους 1914 καὶ σ’ ὅσους εἶχαν σχέση
ἀπὸ κοντὰ ἢ ἀπὸ μακριά μ’ ὅλους τοὺς ’Αγῶνες τῆς μαρτυρικῆς
αὐτῆς περιοχῆς, γιὰ τὴν ’Εθνική της ’Αποκατάσταση.

Πίγα Πόγια

Τὸ "Ιδρυμα Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν (I.B.E), ἀποβλέποντας στὴ διερεύνηση τοῦ Ἰστορικοῦ παρελθόντος τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ χώρου καὶ στὴν προβολὴ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν θυσιῶν τοῦ Ἐθνους, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλληνικῆς αὐτῆς περιοχῆς, φέρει σήμερα στὴ δημοσιότητα τὸ ἀρχεῖο τοῦ ἀείμνηστου ἀγωνιστῆς Γεωργίου Γεωργουλάκη, ποὺ περιλαμβάνει ἀνέκδοτα Ἰστορικὰ ἔγγραφα ἀπὸ τὸ Αὐτονομιστικὸ Βορειοηπειρωτικὸ Ἀγώνα τοῦ 1914.

Τὸ σημαντικώτατο τοῦτο Ἰστορικὸ ντοκουμέντο, ποὺ τὴν χρονολογικὴ ταξινόμηση εἶχε κάνει τὸ 1962 δὲ τότε λοχαγὸς Δικαστικοῦ Βασίλειος Μουντάκης, προσδιορίζει Ἰστορικά, σχολιάζει καὶ ἀναλύει δὲ γνωστὸς Ἡπειρώτης συγγραφέας Κωνστας Π. Λαζαρίδης, συνταξιούχος Δάσκαλος ἀπὸ τὸ Κουκούλι τοῦ Ζαγοριοῦ.

Ο διακεκριμένος καὶ πολυγραφότατος συγγραφέας, μὲ τὸ λιτὸ καὶ ἀπέριττο ὕφος τοῦ ζωντανεύει μιὰ πολυκύμαντη περίοδο τοῦ Ἐθνικοῦ μας δίου, περίοδο ποὺ συνδέεται μὲ τὸ δραματικὸ καὶ μεγαλειώδη ἀγώνα τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ, γιὰ τὴν ἔθνική του ἀποκατάσταση.

Παράλληλα, τὰ ἀνωτέρω αύθεντικὰ Ἰστορικὰ στοιχεῖα, φωτίζουν μερικὲς πτυχὲς τοῦ Ἱεροῦ ἐκείνου ἀγώνα καὶ μέσα ἀπὸ ἄγνωστα περιστατικὰ καὶ μικρὲς λεπτομέρειες, προβάλλουν δλοκάθαρα τὸ Ἰστορικὸ τοῦτο γεγονός στὶς ἀληθινὲς του Ἐθνικὲς διαστάσεις καὶ δίνουν μιὰ ζωντανὴ καὶ ἀδιάψευστη μαρτυρία τῆς Ἑλληνικότητας τῆς καθαγιασμένης ἀπὸ τὸ ἄφθονο Ἑλληνικὸ αἷμα μαρτυρικῆς αὐτῆς περιοχῆς.

Απὸ τὴν ἀποψη αὐτῆς, ἡ παροῦσα ἔκδοση, ἀποτελεῖ σημαντικὴ συμβολὴ στὴν πλούσια Ἰστοριογραφία, ποὺ ὑπάρχει γύρω ἀπὸ τὸ Ἱδιοθέμα καὶ μιὰ ἀκόμη προσφορὰ στὴν δλη Βορειοηπειρωτικὴ ὑπόθεση.

Η σημερινὴ ἔκδοση πραγματοποιεῖται χάρη στὴ συνεργασία μὲ τὸ "Ιδρυμα δύο κορυφαίων ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων τοῦ τόπου μας, τῶν κ.κ. Δημοσθένη Κόκκινου, γνωστοῦ Λογοτέχνη — συγγρα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονιστασίου

φέα καὶ Διευθυντὴ τοῦ περιοδικοῦ «'Ηπειρωτικὴ Ἐστία» καὶ Κώστα Λαζαρίδη, ποὺ μὲ χαρὰ δέχτηκαν τὸ μήνυμα τῆς συστάσεως τοῦ I.B.E καὶ πρόθυμα ἐκδήλωσαν τὴ συμπαράστασή τους σ' αὐτό. Καὶ δ μὲν πρῶτος παραχώρησε στὸ I.B.E. τὸ ἀρχεῖο τοῦ ἀείμνηστου Γεωργίου Γεωργουλάκη, ἀγωνιστῆ τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγώνα τοῦ 1914, δ δὲ δεύτερος πρόσφερε τὴν πνευματική του δουλειὰ πάνω στὸ ἀρχεῖο. Οἱ πολύτιμες αὐτὲς προσφορὲς, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ δίνουν τὸ μέτρο τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ ἔργου τοῦ I.B.E., ἀπὸ τὴν ἄλλη συμβάλλουν οὐσιαστικὰ στὴν περαιτέρω ἀνάπτυξή του.

Ἄρχειακὸ ύλικὸ τέτοιου περιεχομένου καὶ κάθε στοιχεῖο ποὺ ἀναφέρεται στὸ Βορειοηπειρωτικὸ χῶρο, πρέπει νὰ συγκεντρωθεῖ στοὺς κόλπους τοῦ I.B.E, γιατὶ μόνο ἀπὸ ἐκεῖ μπορεῖ νὰ ἐνεργοποιηθεῖ καὶ νὰ ἀξιοποιηθεῖ σωστὰ σὲ ὅφελος τῶν Βορειοηπειρωτικῶν Δικαίων. Αὕτη ἀκριβῶς τὴ μοναδικότητα πρέπει νὰ ἐκτιμήσουν δλοὶ οἱ συμπατριῶτες καὶ ὅσοι κατέχουν τέτοιω εἰδους ύλικό, ὥστε μὲ τὶς προσφορές τους νὰ πλουτισθεῖ ἀκόμη πάρα πέρα τὸ Ἰστορικὸ ἀρχεῖο ποὺ σχημάτισε τὸ I.B.E. καὶ ποὺ εἶναι τώρα στὴ διάθεση κάθε ἐπιστήμονα καὶ ἐρευνητῆ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἰστορίας.

Ἐτσι τὸ I.B.E, θὰ ἔξελιχθεῖ σ' ἔνα σοβαρὸ καὶ ἀξιόλογο Κέντρο Ἐρευνας καὶ προβολῆς τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ χώρου καὶ σὰν πνευματικὸς φάρος, ἀπὸ τὴν ἔπαλξη τῶν Ἰωαννίνων, θά στέλνει φῶς καὶ ἔλπίδες σὲ κάθε κατεύθυνση καὶ ἀπὸ τὸν δποῖο θὰ φωτίζεται δυναμικὴ καὶ ἐπιβλητικὴ ἡ παρουσία τῆς Βορείου Ἡπείρου σ' ἔχθροὺς καὶ φίλους.

Καὶ εἶναι βέβαιο, πὼς αὐτὸς δ ὁραματισμὸς καὶ αὐτὴ ἡ προσδοκία θὰ δλοκληρωθεῖ μὲ προσφορὲς σὰν αὐτὲς τῶν κ.κ. Δημ. Κόκκινου καὶ Κώστα Λαζαρίδη, μὲ ἄλλες ποὺ προηγήθηκαν καὶ μὲ τὴ γνώριμη Ἡπειρωτικὴ φιλογένεια ποὺ ἐκδηλώθηκε κιόλας ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τοῦ Ἰδρύματος. Γι' αὐτὸ, ἐμεῖς ποὺ ἔχουμε τὴν τιμὴ καὶ τὴν εὔθυνη τῆς Διοικήσεως τοῦ I.B.E., μὲ συγκίνηση καὶ χαρὰ ἐκφράζουμε καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ τὶς θερμές μας εύχαριστίες, στοὺς ἀνωτέρω συνεργάτες μας καὶ σ' ὅλους ἐκείνους ποὺ μὲ τὴ θετικὴ συμβολὴ τους διοήθησαν στὴ θεμελίωση καὶ ἀνάπτυξη τοῦ ἔργου τοῦ Ἰδρύματος.

Καὶ μὲ τὴν εὔκαιρία, ποὺ τὸ I.B.E. πραγματοποιεῖ σήμερα τὴ

δεύτερη έκδοσή του, μετά τὴν ἐπιτυχία τοῦ πρώτου βιβλίου του «Ἡπειρῶτες καὶ Ἀλβανοί» τοῦ κ. Σπ. Στούπη, αἰσθανόμαστε τὴν ἀνάγκη νὰ εὐχαριστήσουμε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά, τὶς Δημόσιες ὑπηρεσίες, τοὺς ὄργανοις καὶ τοὺς ἴδιωτες ἀπὸ δλη τὴν Ἑλλάδα, ποὺ ἀνταποκρίθηκαν στὴν ἔκκλησή μας καὶ κατορθώθηκε, σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα, νὰ διαδοθεῖ, στὸ μεγαλύτερο δυνατὸ βαθμό, τὸ ἔξαιρετικῆς σημασίας ἔθνικοῦ περιεχομένου βιβλίο τοῦτο, ἐνῷ παράλληλα ἔγινε ἡ καλύτερη οἰκονομικὴ ἀξιοποίησή του, ποὺ ἐπιτρέπει στὸ «Ιδρυμα νὰ συνεχίσει τὴ δραστηριότητά του καὶ μὲ ἄλλες ἀξιόλογες πρωτοβουλίες.

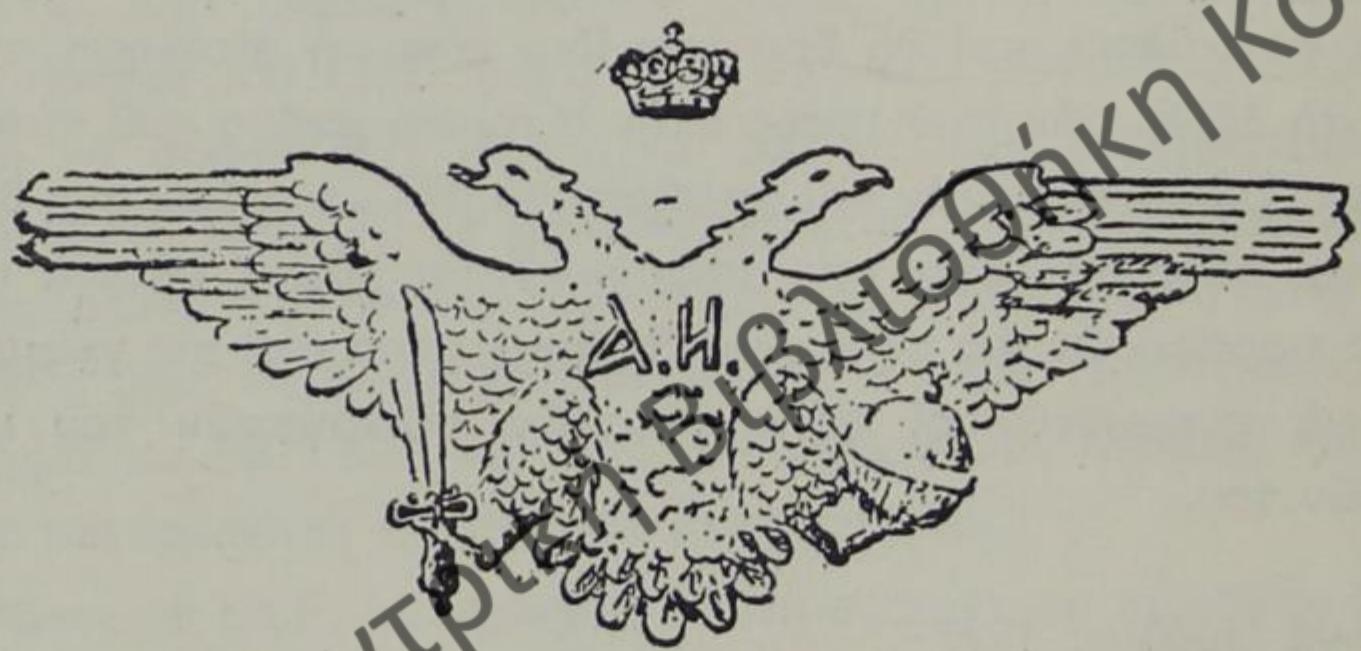
Μὲ τὴν ἐλπίδα, πὼς κι' αὐτὴ ἡ προσπάθειά του θὰ ἀξιολογηθεῖ σωστὰ ἀπὸ δλους καὶ θὰ ἔχει τὴν ἕδια εύνοϊκὴ ἀπήχηση στὸ εὔρυκοινό, τὸ I.B.E. σὰν Ἱερὸ χρέος στὴν ἱστορικὴ μνήμη τοῦ τόπου μας, ποὺ καταξιώνει τὸ παρὸν καὶ δριοθετεῖ τὸ μέλλον, φέρει στὴ δημοσιότητα καὶ αὐτὸ τὸ ἔργο του, προσκαλωντας δλους σὲ μιὰ εὐγενικὴ ἀμιλλα προσφορῶν γιὰ τὴ Βόρειο Ἡπειρο, μέσα ἀπὸ τὶς γραμμὲς του, ὅστε νὰ πυκνωθοῦν οἱ φάλαγγες τῶν συνεργατῶν του καὶ τῶν χορηγῶν του.

Ίωάννινα 'Ιούλιος 1977

ΞΕΝΟΦΩΝ Γ. ΚΟΝΤΟΥΡΗΣ

Πρόεδρος

τοῦ «Ιδρύματος Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν

‘Ο Βυζαντινός Δικέφαλος μὲ τὰ ἀρχικά: ’Αλύτρωτη “Ηπειρος
(A. H.).

”Εμβλημα τῆς Σημαίας τῆς Αὐτόνομης Πολιτείας τῆς Βόρειας
’Ηπείρου, τοῦ 1914.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αφορμή και βάση γιὰ νὰ γραφτεῖ αὐτὸ τὸ βιβλιαράκι ἀποτέλεσε τὸ προσωπικὸ ἀρχεῖο τοῦ Γ. Γεωργουλάκη. Τὸ ἀρχεῖο αὐτὸ παραδόθηκε ἀπὸ τὸν ἕδιο κατὰ τὸ 1966, ποὺ ζοῦσε ἀκόμα, στὸ περιοδικὸ «'Ηπειρωτικὴ 'Εστία». Ο διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ κ. Δημοσθ. Κόκκινος τὸ παράδωσε σὲ μένα μὲ τὴν παράκληση νὰ τὸ ταξινομήσω και παράλληλα νὰ κάνω μιὰ σχετικὴ βιογραφικὴ πραγματεία γύρω ἀπὸ τὸν ἀγωνιστὴ αὐτὸν μὲ σκοπὸ νὰ γίνει σὲ κατάλληλο χρόνο ἡ κατάλληλη ιστορικὴ ἀξιολόγηση τοῦ ἀρχείου του. Τότε γράφτηκε αὐτό, χωρὶς νὰ γίνει κατορθωτὴ γιὰ τόσα χρόνια ἡ δημοσίευση αὐτῆς τῆς ἐργασίας.

Τώρα ποὺ ἰδρύθηκε ἔδῶ και κάμποσο καιρὸ (1975) τὸ γνωστὸ Σωματεῖο μὲ τὴν ἐπωνυμία «"Ιδρυμα Βορειοηπειρωτικῶν 'Ερευνῶν» ποὺ ἔχει ἔδρα του τὰ Γιάννινα και ποὺ παρουσιάζει ἀξιόλογη δραστηριότητα, δ διευθυντὴς τῆς 'Ηπειρωτικῆς 'Εστίας κ. Δημοσθένης Κόκκινος πῆρε τὴν ὥραία ἀπόφαση νὰ παραχωρηθεῖ τὸ ἀρχεῖο τοῦ Γεωργουλάκη σ' αὐτὸ τὸ σωματεῖο. Σ' αὐτὸ πρέπει νὰ περιέλθουν αὐτὰ τὰ πολύτιμα ἔθνικὰ ντοκουμέντα ποὺ σχετίζονται μὲ τὴ Βόρεια "Ηπειρό μας. Τὸ "Ιδρυμα δὲ τῶν Βορειοηπειρωτικῶν 'Ερευνῶν παίρνοντας ἀπὸ τὸν κ. Κόκκινο τὴν πληροφορία, δτὶ εἶχε γραφτεῖ κάποτε ἀπὸ μένα εἰδικὸ βιβλιαράκι στηριγμένο στὸ ἀρχεῖο τοῦ Γεωργουλάκη, ποὺ σχετίζεται μὲ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1914 γιὰ τὴν Αὔτονόμηση τῆς Β. Η. πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ συμπεριλάβει αὐτὸ στὴ σειρὰ τῶν ἐκθόσεών του.

"Οταν περιῆλθε αὐτὸ τὸ ἀρχεῖο στὰ χέρια μου και κατὰ τὴν ταξινόμησή του, παρουσιάστηκε σὲ μένα ἀνάγκη νὰ ἐπισκεφτῶ ἀρκετὲς φορὲς τὸ μακαρίτη Γεωργουλάκη στὸ σπίτι του, γιατὶ ἦταν ἄρρωστος και τοῦ ζήτησα σχετικὲς πληροφορίες γιὰ διαλεύκανση πολλῶν σημείων ἀπὸ τὰ ὅσα διαλαμβάνονται στὰ ἔγγραφα τοῦ ἀρχείου, γιατὶ αὐτὰ ἦταν ὅλως διόλου ἄγνωστα σὲ μένα ἢ παρουσίζαν ἀσάφειες γιὰ τὸ θέμα στὸ δποῖο ἀναφέρονταν αὐτά, στὸ «Βορειοηπειρωτικὸ 'Αγῶνα» τοῦ 1914.

Οἱ σελίδες ποὺ ἀκολουθοῦν, ἔχω τὴ γνώμη πὼς δὲν ἀποτελοῦν μονάχα βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ Γεωργουλάκη και δὲν μᾶς κάνουν γνωστὴ τὴν ἔθνικὴ δραστηριότητα τοῦ ἀγνοῦ αὐτοῦ πατρι-

ώτη. Παράλληλα μὲ τὰ παραπάνω, ἡ παράθεση τῶν στοιχείων κατὰ σειρὰ χρονολογικὴ ἐμφανίζουν μ' ἔναν πολὺ ξεκάθαρο τρόπο μιὰ σημαντικὴ πτυχὴ ἀπὸ τὸ ἔθνικὸ ἔπος τοῦ 1914 ποὺ εἶναι γνωστὸ, καθὼς σημειώθηκε καὶ παραπάνω, μὲ τὸ ὄνομα: «Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγώνας». Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἀποτελοῦν ἀναλυτικώτερα ἔνδοξες σελίδες τῆς Ἑλληνικῆς μας ἴστορίας ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν αὐτονόμηση τῆς Βόρειας Ἡπείρου μας.

Πρὶν καὶ κάμποσα χρόνια (1964) γιορτάστηκαν πανηγυρικὰ τὰ πενηντάχρονα τοῦ ἔθνικοῦ αύτοῦ μεγαλείου καὶ γράφτηκαν τότε εὔκαιριακὰ πάρα πολλὰ γιὰ τὸ θέμα αὐτό. *“Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ ὅμως νὰ σημειώσω, πώς ὅσα κι ἃν γράφτηκαν τότε καὶ πρὶν ἀκόμα κι ὅσα κι ἃν γραφτοῦν σὲ συνέχεια, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ τὸ ἔξαντλήσουν, γιατὶ εἶναι τεράστιο καὶ πολὺ μεγάλης σημασίας. Εἶναι θέμα σημαντικὸ ποὺ ἀναφέρεται στὴν πανελλήνια γενικὰ πατριωτικὴ ἔξαρση ἐκείνων τῶν χρόνων, ἀλλὰ καὶ εἰδικώτερα στὴν ἴστορία τοῦ μαρτυρικοῦ αύτοῦ τμήματος τῆς Ἡπειρωτικῆς γῆς. Τὸ ἀρχεῖο τοῦ Γεωργουλάκη ἀποτελεῖ τὸν καθρέφτη πολλῶν κατὰ μέρος γεγονότων τοῦ ἔθνικοῦ αύτοῦ ζητήματος.*

Θεώρησα σκόπιμο καὶ ἐπικοδομητικὸ γιὰ τὴν καλύτερη κατανόηση τῶν ὅσων στοιχείων περιλαβαίνουν τὰ κείμενα τοῦ ἀρχείου καὶ γιὰ κατατοπισμὸ τοῦ ἀναγνώστη πάνω στὸ ὅλο ζήτημα ποὺ ἔχεταί ἐδῶ, νὰ παραθέσω τόσο πρὶν ἀπὸ τὰ ἔγγραφα αὐτὰ στοιχεῖα, ὅσο καὶ ὕστερα ὅπ' αὐτὰ μὲ πολὺ σύντομο τρόπο μερικὰ στοιχεῖα ποὺ ἀναφέρονται στὰ αἴτια τοῦ μεγάλου αύτοῦ ἀγῶνα καὶ στὴν ἔκβασή του. Ἰδιαίτερα τονίζεται ἡ ἀδήριτη ἀνάγκη, στὴν δποία βρέθηκαν πολλοὶ ἐκλεκτοὶ πατριῶτες καὶ σύσσωμος δ Βορειοηπειρωτικὸς λαὸς νὰ κατασταλάξουν στὴ μεγάλη, στὴν ἡρωϊκὴ ἀπόφαση ν' ἀνακηρύξουν κατὰ τρόπο ἐπίσημο «Αὐτόνομη» τὴ Βόρεια Ἡπειροκαὶ ν' ἀγωνιστοῦν ὑπεράνθρωπα γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῶν Ἱερῶν τῆς ἔθνικῶν δικαιωμάτων.

Εἶμαι ὑποχρεωμένος ν' ἀπευθύνω θερμότατες εὐχαριστίες πρὸς ὅλους ὅσους μὲ βοήθησαν γιὰ τὴ συγγραφὴ τοῦ μικροῦ αύτοῦ βιβλίου, Ἰδιαίτερα δὲ τὸ «*Ιδρυμα Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν*» γιὰ τὴ μεγάλη τιμὴ ποὺ μοῦ ἔκανε νὰ θεωρήσει δημοσιεύσιμη αὐτὴ τὴν ἔργασία μου καὶ νὰ τὴν συμπεριλάβει στὴ σειρὰ τῶν τόσο πολύτιμων ἐκδόσεών του.

Κώστας Π. Λαζαρίδης

Κουκούλι - Ζαγοριοῦ

’Απρίλης 1977

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΒΟΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

α) Βόρεια Ηπειρος:

Νομίζω πώς έπιτακτική άνάγκη είναι νὰ γραφτοῦν λίγες λέξεις γιὰ κατατοπιμὸ τοῦ ἀναγνώστη γύρω ἀπὸ τὸν χαρακτηριστικὸ ὄρο «Βόρειος Ηπειρος» καὶ σὰν συνέχεια τούτου γιὰ τὸν ὄρο «Βορειοηπειρωτικὸ ζῆτημα». Ο Β. Ε. Σουρβίνος ἔχει γράψει¹ πὼς οἱ παραλάνοι ὅροι, δηλ. Βόρειος Ηπειρος καὶ Βορειοηπειρωτικὸ ζῆτημα, είναι «νεόλεκτοι». Χρησιμοποιοῦνται δὲ ἀπὸ τὸ 1912 - 13 καὶ δῶθε. Δημιουργήθηκαν κατὰ τὴ διάρκεια τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, ὅτε ἡ κακοΐθικη διπλωματία μερικῶν ἀπὸ τὶς Μεγάλες Δυνάμεις (Ἴταλίας καὶ Αὐστρουγγαρίας κατὰ κύριο λόγο) θέλησε νὰ στραγγαλίσει τὰ ἔθνικά μας δικαιώματα πάνω σ' ἔνα κομμάτι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικώτατη Ηπειρό μας. "Οταν αὐτὴ θέλησε ν' ἀποκλείσει χωρὶς καμιὰ ἡθικὴ βάση τὴν ἐνσωμάτωση ὁλόκληρου τοῦ Ηπειρωτικοῦ χώρου στοὺς κόλπους τῆς ἐλεύθερης μητέρας Ἑλλάδας. "Οταν ἐπιχείρησε ἡ μισελληνικὴ πολιτικὴ τῶν ἀσπονδων Φίλων μας νὰ βάλει κάτω ἀπὸ τὴν ὑποταγή καὶ τὴν κυριαρχία τοῦμικροῦ Αλβανικοῦ Κράτους ἀδικαιολόγητα ἔνα κομμάτι τῆς Ἑλληνικώτατης Ηπειρωτικῆς γῆς. Τὸ κομμάτι αὐτὸ ποὺ θέλησαν τότε νὰ καρατομήσουν ἔθνικα φτάνει ἀπὸ τὰ σημερινὰ μας Ηπειρωτικὰ σύνορα ποὺ ἔχουμε μὲ τὴν Αλβανία ώς τὸ ποτάμι ποὺ λέγεται Γενοῦσος ἢ Σκούμπης. Απὸ τότε (1913) τὸ κομμάτι αὐτὸ πῆρε τὸ χαρακτηριστικὸ ὄνομα «Βόρειος Ηπειρος». Απὸ τότε δὲ σ' αὐτὴν δημιουργήθηκε τὸ «Βορειοηπειρωτικὸ ζῆτημα». Η Β. Η. ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς ἐπαρχίες: Χειμάρας, Δὲλβινου, Αργυρόκαστρου, Πρεμετῆς, Λεσκοβικιοῦ, Ερσέκας καὶ Κορυτσᾶς. Εχει ἔκταση περίπου 10.000 τ.χ. καὶ πληθυσμὸ πάνω ἀπὸ 300.000 κατοίκους.

β) Απελευθέρωση τῆς Ηπείρου στὰ 1912 - 1913

Εἶναι σ' δλους γνωστό, πὼς μέχρι τὸ 1912, μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες

1. Χάρη Πάτση: «Νέα Ελληνικὴ Εγκυκλοπαίδεια» (τόμος 3ος σελ. 629).

έλληνικὲς χῶρες ποῦταν σκλαβωμένες στοὺς Τούρκους, ἥταν καὶ ὄλοκληρη ἡ "Ηπειρός μας. Τὰ νικηφόρα Ἐλληνικὰ στρατεύματα, ὕστερα ἀπ' τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Μακεδονίας χάρισαν τὴ λευτεριὰ καὶ στὴν "Ηπειρο. Οἱ Ἐλληνικὸς στρατὸς, κυριεύοντας τὰ Γιάννινα στὶς 21 Φλεβάρη τοῦ 1913, προέλασε νικηφόρα καὶ προχώρησε πρὸς τὴν Β. "Ηπειρο, χαρίζοντας τὴν χαρὰ τῆς λευτεριᾶς σ' ὅλα τὰ Ἐλληνικὰ μέρη ποὺ τὰ κρατοῦσε ώς τότε κάτω ἀπὸ τὴν κατοχή της ἡ μεγάλη Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία. Μάλιστα πρέπει νὰ τονιστεῖ καὶ τὸ ὅτι κατὰ τὸν καιρὸ ποὺ τὰ Ἐλληνικὰ στρατεύματα, προχωρώντας ἀπὸ τὴν "Αρτα καὶ τὴν Πρέβεζα, ἀναγκάστηκαν νὰ πολιορκήσουν τὰ Γιάννινα, γιατὶ βρῆκαν ἀντίσταση στὸ Μπιζάνι, ἄλλες Ἐλληνικὲς δυνάμεις ἀπὸ τὰ βόρεια εἶχαν ἐλευθερώσει στὶς 7 Δεκέμβρη τοῦ 1912 τὴν Κορυτσά. Τὸν ἴδιον αὐτὸν τὸν καιρὸ πάλι ἄλλα τμῆματα συγκροτημένα ἀπὸ γεννναίους Χειμαριῶτες μὲ ἀρχηγὸ τὸ Σπύρο Μήλιο εἶχαν κατατροπώσει καὶ εἶχαν καταστακίσει Τουρκαλβανικὰ στρατεύματα καὶ τὰ εἶχαν ἀναγκάσει νὰ ὑποχωρήσουν σὲ κακὴ κατάσταση ἀπὸ διάφορους Ἡπειρωτικοὺς χώρους.

γ) Μισελληνικὲς ἐνέργειες τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

Οἱ καταπληκτικὲς μὰ καὶ τόσο δοξασμένες ἐπιτυχίες τοῦ Ἐλληνικοῦ Στρατοῦ, τότε ποὺ εἶχε τὴ διακυβέρνηση τῆς χώρας μας στὰ χέρια του ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, δὲν ἄρεσαν καθόλου στοὺς προαιώνιους ἄσπονδους φίλους μας. Η γνωστὴ κακοήθικη διπλωματία τῶν Ἰταλῶν καὶ τῶν Αὐστριακῶν φρόντισε μὲ κάθε τρόπο νὰ δημιουργήσει φραγμοὺς στὴν ὄλοκληρωτικὴ ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας μὲ πολὺ δυσάρεστες συνέπειες γιὰ τὸ Ἐλληνικὸ κράτος γενικὰ καὶ ἴδιαίτερα γιὰ μᾶς τοὺς Ἡπειρῶτες.

Κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ γίνονταν νικηφόρα προέλαση τοῦ στρατοῦ μας κι' ἀπελευθέρωνε αὐτὸς τὰ σκλαβωμένα ἀπ' τοὺς Τούρκους Ἡπειρωτικὰ τμῆματα, οἱ κάτοικοι τῶν περιοχῶν αὐτῶν, οἱ ἀκραφνεῖς αὐτοὶ Ἐλληνες, ποὺ κατοικοῦσαν τὶς ἐπαρχίες ποὺ πῆραν ὕστερα τὸ ὄνομα «Βόρειος Ἡπειρος», ὅπως σημειώθηκε παραπάνω, πανηγύρισαν μὲ πολὺ συγκινητικὸ τρόπο τὸ εὔτυχισμένο γεγονὸς τῆς ἀπελευθέρωσής τους. Ἄλλὰ γιὰ κακὴ τύχη δὲν πρόκαναν νὰ χαροῦν σταθερὰ τὴ λευτεριά τους. Σὰν νὰ βασκάθηκε αὐτὴ ἡ χαρὰ τῆς λευτεριᾶς. Σὰν νὰ ζήλεψε κάποια κακιὰ μοῖρα τὰ ἀπελευθερωτικὰ πανηγύρια τοῦ γιὰ τόσα χρόνια σκλαβωμένου στὸν Τούρκο κατακτητὴ Ἡπειρωτικοῦ πληθυσμοῦ. Η αἰσχρὴ, καθὼς εἴπαμεν, διπλωμα-

τική πολιτική τῆς Αύστριας καὶ Ἰταλίας εἶχαν κάθε ἀνήθικο συμφέροντα δημιουργήσουν ἔνα μικρὸ ἀνεξάρτητο Ἀλβανικὸ κράτος. Κατάφεραν καὶ τὸ δημιούργησαν αὐτό. Καὶ μπορεῖ κανένας νὰ πεῖ, πῶς ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀρχίζουν τὰ μεγάλα, τὰ ἀπερίγραπτα δεινὰ τοῦ Βορειο-ηπειρωτικοῦ λαοῦ.

δ) Τὸ «κατάπτυστο» Πρωτόκολλο τῆς Φλωρεντίας.

”Ας μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ παραθέσω ἐδῶ πῶς ἔξελίχτηκαν τὸτε τὰ γεγονότα ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν καταδίκη τῆς Βόρειας Ἡπείρου πασὶ Παίρνω αὐτούσια ὅσα γράφτηκαν γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ ἀπὸ τὸν κ. Ἀγγελο Παπακώστα στὸ βιβλιαράκι του μὲ τίτλο «Ἡ Ἀλύτρωτος Ἡπειρος» (σελ. 25). Γράφονται σ' αὐτὸ τὰ ἔξης: «..... Οἱ συνελθόντες ἐν Λονδίνῳ ἀντιπρόσωποι τῶν ἔξι μεγάλων δυνάμεων, ἀφοῦ ὑπέγραψαν τὴν 29 Ἰουλίου 1913 τὸ πρωτόκολλον περὶ ἀνεξαρτησίας καὶ ὄργανώσεως τῆς Ἀλβανίας, (ἥτις εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ὡς Κράτος διὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης τῆς 17/30 Μαρτίου 1913) ἔξεδωκαν τὴν 11 Αὐγούστου ἀπόφασιν, διὶ ἵς ὁ Καζᾶς Κορυτσᾶς ἐπεδικάζετο εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ ώρίζετο, ὅπως ἡ ἐκείθεν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Στύλος ὁροθετικὴ γραμμὴ καθορισθῆ ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ἔξ ἀντιπροσώπων τῶν Μεγάλων Δυνάμεων μὲ βάσιν καὶ κριτήρια γεωγραφικὰ καὶ ἐθνολογικά, περιοριζόμενα ἀποκλειστικῶς εἰς ὁμιλουμένην κατ' οἶκον γλῶσσαν. Ἡ ἐπιτροπὴ ἤρξατο τοῦ ἔργου της περὶ τὰ μέσα Οκτωβρίου καὶ τὴν 5/17 Δεκεμβρίου 1913 ὑπέγραψαν εἰς Φλωρεντίαν¹ τὸ πρωτόκολλον, διὰ τοῦ ὅποίου ἡ Βόρειος Ἡπειρος παρεχωρεῖτο εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Υπὲρ τῆς ἀπόψεως τῆς Ἑλλάδος συνετάχθησαν ἀνεπιφυλάκτως ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσία. Ἡ Ἀγγλία, μὴ ἐπιτυχοῦσα νὰ συμβιβάσῃ τὰ διεστῶτα καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ μὴ δώσῃ ἀφορμὴν παρεξηγήσεως συνετάχθη μὲ τὰς ἀπόψεις τῆς Ἰταλίας. Τοιουτοτρόπως ἀναλώμασι καὶ θυσίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἀπεφασίσθη ἡ θεμελίωσις τοῦ Ἀλβανικοῦ Κράτους.....».

ε) Ἡ Ἑλλάδα πιέζεται ἀπὸ τὶς Μεγάλες Δυνάμεις.

Δὲν ἦταν δυνατὸ παρὰ ἡ Ἑλλάδα, μπροστὰ στὴν ἀπόφαση αὐτὴ,

1. Βλέπε ἐφημερ. «Ἡπειρωτικὸν Μέλλον», 9 - 1 1974. ”Αρθρο τοῦ Σταύρου Σταύρου: «Ἡ παράδοση τῆς Βορ. Ἡπείρου κ.λ.π.».

νὰ ἀντιδράσει. Ἐπέμενε νὰ γίνει σχετικὸ δημοψήφισμα γιὰ νὰ ἀποφασιστεῖ ἡ τύχη τῆς μαρτυρικῆς αὐτῆς χώρας. Ἡ Ἰταλία ὅμως δέν δέχονταν μὲ κανένα τρόπο ἔνα τέτοιο πρᾶγμα. Ἀρνήθηκε μὲ πεῖσμα, γιατὶ ἥξερε, πῶς τὸ Ἑλληνικὸ στοιχεῖο ὑπερτεροῦσε.

Οἱ Μεγάλες Δυνάμεις, ὕστερ' ἀπ' τὴν ἄδικη αὐτὴ ἀπόφαση τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἄρχισαν νὰ πέζουν τὴν Ἑλληνικὴ κυβέρνηση νὰ τραβήξει τὰ στρατεύματά της ἀπὸ τὴν Βόρεια Ἡπειρο. Μάλιστα γιὰ νὰ πετύχουν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἔρριξαν καὶ τὴν ἀπειλή, πῶς ἀλλοιώτικα δὲ θὰ παραχωροῦσαν στὴν Ἑλλὰδα τὰ νησιὰ ποῦναι στὸ Αἴγαο Πέλαγος: Σάμο, Χίο, Μυτιλήνη, κ.λ.π. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, ὕστερα ἀπὸ τὸν ἀχαρακτήριστο αὐτὸν ἐκβιασμό, ἀναγκάστηκε νὰ διατάξει τὸ ἀδειασμά τῆς Βόρειας Ἡπείρου ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ στρατό.

στ) Τὸ ξέσπασμα τῆς Ἑθνικῆς Συνενόησης.

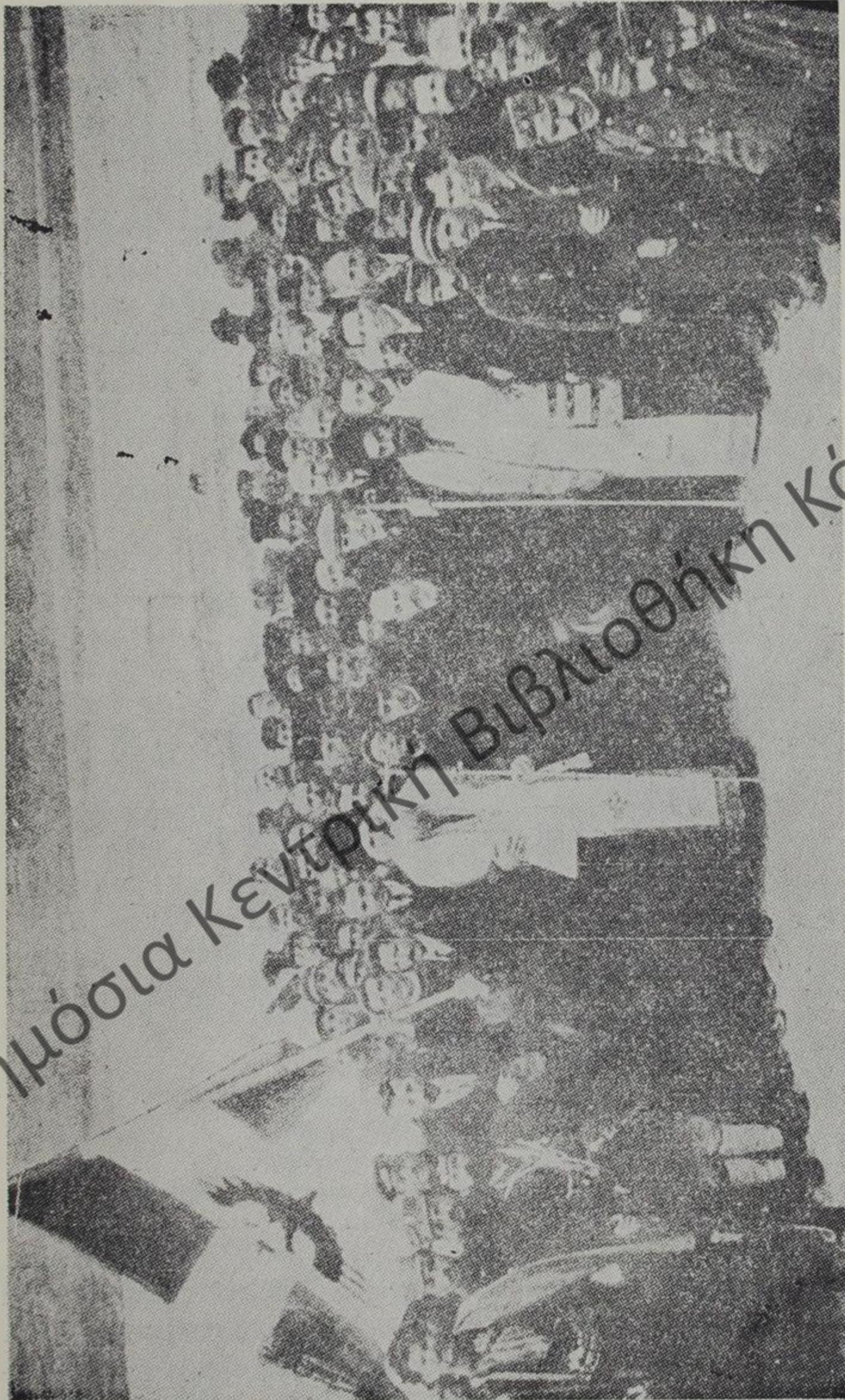
Μπροστὰ στὴν τόσο ἄδικη ἀπόφαση τῶν δυνατῶν τῆς γῆς, τῶν Μεγάλων δυνάμεων καὶ στὴ στάση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης, στὴν δόποια ἀναγκαστικὰ βρέθηκε, ξέσπασε ἡ ἀνανάχτηση τοῦ ἡρωϊκοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ. Ταυτόχρονα διώξει καὶ κάθε Ἑλληνικὴ καρδιὰ ποῦταν πληιμυρισμένη ἀπὸ πατριωτικὸ παλμὸ καὶ ἐθνικὸ ἐνθουσιασμὸ τάχτηκε μὲ τὸ μέρος τοῦ πολυβασανισμένου αὐτοῦ λαοῦ καὶ ἐνάντια στὰ στραγκαλιστικὰ σχέδια τῶν δυνατῶν τῆς γῆς.

Ἡ ἄδικη ἀπόφαση τῶν Μ. Δυνάμεων δὲν ἀπογοητεύει τὸ Βορειοηπειρωτικὸ λαό, ἀντίθετα τοῦ δημιουργεῖ τὴν ἀπόφαση καὶ τοῦ δυναμώνει τὴ θέληση νὰ διεκδικήσει μὲ τὸ αἷμα του τὰ ίερὰ δικαιώματα γιὰ τὴ διασφάλιση τῆς λευτεριᾶς τοῦ τόπου του. Παίρνεται ἡ μεγάλη ἀπόφαση νὰ ματαιώσει καὶ ν' ἀπομακρύνει τὸ σφαγιασμὸ τῶν ἐλευθεριῶν του.

ζ) Ἑπαναστατικὴ Κυβέρνηση, αὐτονόμηση τῆς Β. Η.

Μπαίνοντας τὸ 1914, στὸ Ἀργυρόκαστρο σχηματίστηκε, καθὼς ὅλοι μας ξέρουμε, καὶ Ἑπαναστατικὴ Κυβέρνηση μὲ πρωθυπουργὸ τὸ Βορειοηπειρώτη Γεώργιο Ζωγράφο, ἀγνὸ πατριώτη μὲ ἀπερίγραπτα ἐθνικὰ αἰσθήματα καὶ μεγάλη καρδιά. Πρώτη δουλειὰ καὶ πρῶτο βῆμα τῆς Κυβέρνησης αὐτῆς ἦταν ν' ἀνακηρύξει ἀπὸ ὄνομα τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ τὴν αὐτονομία τῆς Βόρειας Ἡπείρου. Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἔγινε βγάζοντας σχετικὴ προκήρυξη μὲ ἡμερομηνία 15 Φλεβάρη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνων

17 Φεβρουαρίου 1914 στο 'Αργυρόκαστρο
 'Η λερή στιγμή, που η ήγεσία και διαχειρίστης της 'Επανάστασης και διακηρύσσουν
 την Αύτονομη Πολιτεία. Διακρίνονται οι Μητροπολίτες Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος και Βελλάδης —
 Κονιτηγής Σπυρίδων. Στό μέσον διαδρόμος της Κυδέρνησης Γ. Χρ. Ζωγράφος και διάδοχος
 'Εξωτερικών Άλεξ. Καραπάνος. Τη σημαία της Αυτόνομης Πολιτείας κρατεί Γεώργιος Χατζή —
 Πελερέν.

Λαζαρίδης

1914. Ή προκήρυξη αύτή γράφτηκε στὸ Ἀργυρόκαστρο καὶ ὑπογράφηκε ἀπὸ τὸ Γεώργιο Χρ. Ζωγράφο, σὰν Πρόεδρο καὶ μέλη τοὺς τότε Μητροπολίτες: α) Δρυϊνούπολης Βασίλειο, β) Κορυτσᾶς Γερμανὸς καὶ γ) Βελλᾶς καὶ Κόνιτσας Σπυρίδωνα, ποὺ καθὼς ξέρουμε ἔγινε ἀργότερα μητροπολίτης στὰ Γιάννινα καὶ ὕστερα ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἑλλάδας.

Λίγα μονάχα λόγια ἀπὸ τὸ τέλος τῆς προκήρυξης αὐτῆς κατατοπίζουν καθαρὰ τὸν κάθε ἀναγνώστη πάνω στὸ ζήτημα αὐτὸν: «... Ἐναντίον τοῦ ἀπαραγράπτου τούτου δικαιώματος ἐκάστου λαοῦ, ἀνίσχυρος εἶναι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Θείου καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου ἡ θέλησις τῶν

Ο Γεώργιος Χρ. Ζωγράφος (1863 - 1920),
γόνος μεγάλης Βορειοηπειρωτικῆς οἰκογένειας
Πρόεδρος τῆς Ἐπαναστατικῆς Αὐτόνομης
Βορειοηπειρωτικῆς Κυβέρνησης τοῦ 1914.

Μεγάλων Δυνάμεων νὰ δημιουργήσῃ ὑπὲρ τῆς Ἀλβανίας ἔγκυρον καὶ σεβαστὸν τίτλον κυρώσεως ἐπὶ τῆς χώρας ἡμῶν καὶ ὑποχρεώσῃ ἡμᾶς. Οὐδὲν δὲ ἐπύσης κέκτηται ἡ Ἑλλὰς δικαιώμα, ὅπως ἐξακολουθῇ κατέχουσα τὸ ἡμέτερον ἔδαφος ἀποκλειστικῶς, ἵνα παραδώσῃ αὐτό, ἐναντίον τῆς ἡμετέρας βουλήσεως, εἰς ξένον δυνάστην. Ἐλευθέρα ἡδη παντὸς δεօμοῦ, μὴ δυναμένη δὲ νὰ συμβιώσῃ καὶ δὴ ὑπὸ τοιούτους

όρους μετὰ τῆς Ἀλβανίας, κηρύσσει ἡ Βόρειος Ἡπειρος τὴν ἀνεξαρτησίαν της καὶ προσκαλεῖ τοὺς πολίτας της, ὅπως ὑποβαλλόμενοι εἰς πᾶσαν θυσίαν, προασπίσωσι τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἐδάφους καὶ τὰς ἐλευθερίας της κατὰ πάσης προσβολῆς».

η) Ἡ Κυβέρνηση τῆς Αὐτόνομης Ἡπείρου.

Στὴν Κυβέρνηση αὐτὴ τῆς Αὐτόνομης Β. Ἡπείρου ἀνάλαβε ύ-

‘Ο Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος
Παπαχρήστου, ἀπὸ τὸ Λάμποθο τῆς Βορείου
Ἡπείρου, πρωταγωνιστὴς τοῦ Αὐτονομιστικοῦ
Ἀγῶνα τοῦ 1914.

πουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ὁ Δημ. Δούλης, τῶν Ἐξωτερικῶν ὁ Ἀλεξ. Καραπάνος, τῶν Οἰκονομικῶν ὁ Παρμενίδης κ.λ.π. Ὁ Γεώργιος Δούμας ἀπὸ τὸ Τσεπέλοβο τοῦ Ζαγοριοῦ ὄριστηκε ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβέρνησης αὐτῆς στὴν Ἀθήνα. Ἐπίσημο ἔμβλημα τοῦ αὐτόνομου αὐτοῦ τμήματος καθιερώθηκε ὁ δικέφαλος ἀετὸς, φέρνοντας στὸ κέντρο του τὰ ἀρχικὰ γράμματα Α. Η. (Αὐτόνομος Ἡπειρος).

ε) Η δργάνωση τοῦ Ἀγῶνα.

Ο ἐνθουσιασμὸς τῶν Βορειοπειρωτῶν ἐκδηλώθηκε ἀπαράμιλλος. Ὁργανώθηκαν ἀμέσως σ' ὅλα τὰ χωρὶα «Ἐπιτροπὴς Ἀμυνας».

Η ἄμυνα εἶχε σκοπὸν νὰ συνδράμει τὰ ἔνοπλα τμῆματα, ἀλλὰ καὶ μὲ κάθε τρόπο νὰ ἐξουδετερώνει τὶς θηριώδικες διαθέσεις τῶν φανατισμένων Ἀρβανιτάδων, ποὺ μεταχειρίζονταν πολλοὺς τρόπους θηρια-

Ο Μητροπολίτης Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Σπυρίδων
Βλάχος, κατόπιν Ιωαννίνων καὶ τέλος Αθηνῶν
καὶ Πάσης Ελλάδος, πρωτοπόρος ὅλων τῶν
ἄγωνων τῆς Βορ. Ἡπείρου, γιὰ τὴν ἔθνικὴ τῆς
ἀποκατάσταση.

(Ανέκδοτη φωτογραφία τῆς ἐποχῆς,
ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τοῦ Ι.Β.Ε.)

δίας γιὰ τὴν ἔξοντωση τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου. Ἐξυπακούεται πὼς τὸ θέμα παρουσίαζε ἀρκετὲς δυσκολίες καὶ ἀντιξοότητες. "Οσο κι' ἀν ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Βορειοπειρωτῶν καὶ γενικὰ τῶν Αὐτονομιστῶν δείχνονταν μεγάλος ἡρωϊσμὸς, μ' ὅλα αὐτὰ εἶχαν ν' ἀντιπαλεύουν ἐνάντια στὰ φανατισμένα ἄτακτα Ἀρβανίτικα στίφη ποὺ πολεμοῦσαν κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς ἐμπειροπόλεμων ἀξιωματικῶν Αὐστριακῶν καὶ

Ιταλῶν. Παράλληλα μ' αὐτὸς, ὁ ἔχθρὸς διάθετε ὅλα τὰ μέσα σ' αὐτὸν τὸν ἄγωνα, δηλαδὴ ὅπλα μὲν τελευταῖο σύστημα, ἄφθονα πυρομαχικὰ, καθὼς καὶ τρόφιμα. Γιὰ τὶς τέτοιες δυσκολίες τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ ἄγωνα ὁ μακαρίτης Κων. Σκενδέρης γράφει τὰ ἔξῆς:¹ «... Ἡ ἔλλειψη ἀξιωματικῶν ἀρκετὰ ἐστενοχώρει τὰς Ἐπιτροπὰς Ἀμύνης. Πολλοὶ δὲ μεγαλόσχημοι Ἡπειρῶται ἀξιωματικοὶ, ύποσχεθέντες συμμετοχὴν εἰς τὸν

Ο θρυλικὸς Ἀρχηγὸς τῆς Περιοχῆς Κορυτσᾶς
Γεώργιος Τσόντος - Βάρδας γνωστὸς καὶ ἀπὸ
τὸ Μακεδονικὸν Ἀγώνα.

(Ανέκδοτη φωτογραφία ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο
τοῦ Ι.Β.Ε.)

ἄγωνα, δὲν ἐφάνησαν συνεπεῖς εἰς τὴν ὑπόσχεσήν των.....».

Καὶ παρακάτω ὁ συγγραφέας αὐτὸς γιὰ τὸ θέμα τῆς ἡγεσίας σπὸς ἔνοπλες δυνάμεις σημειώνει καὶ τὰ ἔξῆς: «Ἡ προσοχὴ τῆς Κυβερνήσεως Αὐτονόμου καὶ τῶν Κορυτσαίων ἴδιας ἐστρέφετο εἰς τὸν γνωστὸν ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον Γεώργιον Τσόντον — Βάρδαν, ταγματάρχην τοῦ

1. Κ. Σκενδέρη: «Ο Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγών» σελ. 37.

Πυροβολικοῦ (νῦν ὑποστράτηγον), γενικῆς φήμης καὶ ἐκπιμήσεως κατασάντα διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας ἄγῶνας του»¹.

Ἐξυπακούεται πώς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν Μεγάλων Δυνάμεων δὲ θέλησε νὰ εὔνοήσει τὸ κίνημα αὐτὸ τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ. Κατὰ συνέπεια καὶ ὁ ἄγωνας διαξήχθηκε, καθὼς τονίστηκε καὶ παραπάνω, κάτω ἀπὸ πολὺ δύσκολες συνθῆκες. Μιὰ εἰκόνα τῆς ὅχι εὐχάριστης κατάστασης ποῦχε δημιουργηθεῖ καὶ τῶν δυσκολιῶν ποὺ ἐπικρατοῦσαν τότε εἶναι ἡ παρακάτω, διατυπουμένη ἀπὸ τὸν Κ. Σκενδέρη: «Αἱ συνθῆκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας εὑρέθη καὶ αἱ δυσκολίαι, τὰς ὁποίας μόνον ἡ φιλολατρία τῶν Ἡπειρωτῶν ὑπερνίκησεν ὁ Ἡπειρωτικὸς Ἀγών, εἶναι ἀνεκδιήγητο! Τὸ χρῆμα ἔλειπε! Πολεμοφόδια καθόλου! Ἐνθάρρυνση οὐδαμόθεν! Ἀφοῦ καὶ αὐτὸ τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος κατεδίκασε παντοιοτρόπως τὸ κίνημα. . . .!».

ι) Τὸ κίνημα παίρνει Πανελλήνιο χαρακτῆρα.

Παρ’ ὅλα ὅμως τὰ κατασταλτικὰ μέτρα καὶ τὶς πιέσεις ποὺ θέλησε κάτω ἀπὸ τὴν πίεση ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση νὰ ἐφαρμόσει, τὸ κίνημα φουντώνει γιὰ καλά. Παράλληλα μὲ τοὺς μαχόμενους Βορειοηπειρῶτες, πυκνώνουν οἱ φάλαγγες τῶν πολεμιστῶν μὲ πάρα πολλοὺς ἐθελοντές. Ἄν καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση ἔξαναγκάσθηκε, καθὼς εἴπαμεν, νὰ μὴ εὔνοήσει τὸ κίνημα, ὅμως κάθε ἐλληνικὴ ψυχὴ συγκλονίσθηκε ἀπὸ μεγάλο ἐθνικὸ παλμὸ γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ ἐλληνικοῦ αὐτοῦ τμήματος καὶ μὲ ἀπερίγραπτο πατριωτισμὸ ἀρκετοὶ Ἑλληνες ἀπ’ ὅλη τὴν Ἑλληνικὴ ἐπικράτεια ἥρθαν γιὰ νὰ βοηθήσουν στὴν ἱερὴ αὐτή, στὴ μεγάλη ἐθνικὴ ὑπόθεση.

Στὶς 22 Μάρτη φτάνουν στὸ Ἀργυρόκαστρο 130 Κρητικοὶ «ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βουλευτοῦ Σφακίων Ἰωσῆφ Ἀναγνωστάκη, οἵτινες ἀνεχώρησαν ἀμέσως διὰ Λεσκοβίκιον». Τὴν ἄλλη μέρα, στὶς 23 Μάρτη, ἥρθαν 120 ἐθελοντὲς ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Ἀργότερα δὲ ἥρθαν καὶ ἄλλοι 170 Κρητικοί.

Τέτοιοι ἐθελοντὲς ἥρθαν ἀπ’ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας καὶ τοῦ ἔξωτερικοῦ. Καθὼς ξέρουμε, καὶ ἀρκετοὶ πατριῶτες μας Ἡπειρῶτες πῆραν μέρος σ’ αὐτὸν τὸν ἄγωνα σὰν ἐθελοντὲς, σὰν ἀπλὰ μέλη ἀνταρτικῶν σωμάτων, σὰν ὀπλαρχηγοὶ σὲ ἀνταρτικὲς ὅμάδες ἢ καὶ μὲ ἄλλους τρόπους πρόσφεραν τὶς ὑπηρεσίες τους στὴν ἐθνικὴ αὐτὴ ὑπόθεση.

1. Γιὰ τὸ Γ. Τσόντο - Βάρδα θὰ γραφοῦν παρακάτω μερικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ δράση του καὶ τὴ σταδιοδρομία του.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ ὄνόματα αὐτῶν εἶναι: Παναγιώτης Περιστέρης, Σπύρος Λαμπρίδης, Γεώργιος Ντάκος, Λεωνίδας Σπαής, Ἀντώνης Παρταλίδης, Ἰ. Βάντζος, Σπύρος Κρομμύδας, Μιχ. Μπαμίχας, Ἡλ. Λουτσάρης, Ἀναστάσιος Κούρτιος, Βασίλης Κολοβός, Εὐάγγελος Κολοβός καὶ πάρα πολλοὶ ἄλλοι ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ξέρω ἐγὼ τὰ ὄνόματα, ἀλλὰ ποὺ δὲν ἔχουν, νομίζω, τὴν θέση τους νὰ γραφτοῦν ὅλα ἐδῶ¹.

ια) Ἡ συγκρότηση Ἱερῶν Λοχων.

Οἱ μαθητὲς τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς στὰ Γιάννινα δίνουν τὸ «παρών» στὸ ἑθνικὸ αὐτὸ προσκλητήριο. Ἀποφασίζουν καὶ ἐγκαταλείπουν τὰ μαθητικὰ θρανία γιὰ νὰ ἀγωνιστοῦν στὸ πλευρὸ τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ. Λαβαίνουν μέρος στὸν Ἱερὸ Λόχο. Γιὰ τὴν συγκρότηση

·Η ἐπίσημη σφραγίδα τῆς Κυβέρνησης τῆς Βορειοηπειρωτικῆς
Αὐτόνομης Πολιτείας τοῦ 1914

αὐτῶν τῶν Ἱερῶν Λόχων ὁ Σκεντέρης στὸ βιβλίο του, ποὺ ἀναφέρθηκε παραπάνω, γράφει: «.... τό γενικὸ τοῦτο σάλπισμα δὲν ἦτο δυνατὸν ἀσυγκίνητον νὰ ἀφήσῃ τὴν νεολαίαν. Οἱ Βορειοηπειρῶται μαθηταί, οἵτινες ἐφοίτουν εἰς τὸ γυμνάσιον Ἰωαννίνων, ἀναχωρήσαντες κρυφίως, ἥλθον εἰς Ἀργυρόκαστρον καὶ κατετάχθησαν εἰς τοὺς Ἱεροὺς Λόχους. Πρὸ τούτου ὅμως ἐν σώματι μετέβησαν εἰς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν, δπως ἀσπασθῶσι τὴν δεξιὰν τοῦ Μητροπολίτου καὶ ἐπικαλεσθῶσι τὰς εὔχας καὶ εὐλογίας του.....».

1. Βλέπε λεπτομέρειες στὰ ὅσα ἔγραψε ὁ κ. Ἀθαν. Γκογκώνης μὲ τίτλο: «Οἱ πρωταγωνισταὶ τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς Αύτονόμου Ἡπείρου τὸ ἔτος 1914». Εφημερ. «Ἡπερωτικὸν Μέλλον», ἀριθ. φύλ. 820, 821, 822 καὶ 823/1976.

Πολὺ συγκινητικὴ θεωρήθηκε τότε μὰ σκηνὴ γεμάτη ἔθνικὴ ἔξαρση, ποὺ σημειώθηκε μπροστὰ στὴν προσωρινὴ Κυβέρνηση, στὸν περίβολο τῆς Μητρόπολης μὲ τὴν παρουσία τῶν Ἱερολοχιτῶν. Νὰ μὰ περιγραφὴ τῆς σκηνῆς αὐτῆς: «..... Ἡ τελετὴ ἐγένετο μετὰ τὴν θείαν

Ἡ σημαῖα τῆς Αὐτόνομης Ἡπείρου κυματίζει ἐλεύθερη στὶς Βορειοηπειρωτικὲς Εουνοκορφές.

χειτουργίαν, ὅπότε παρετάχθησαν οὗτοι καὶ προσεφώνησεν ἐκ μέρους μὲν τῆς μαθητικῆς ὁμάδος ὁ Ἀριστοφάνης Τζάλλας¹, ἐκ μέρους δὲ ὅλων ὁ Γυμναστής Παπαδάτος».

1. Ὁ Ἀριστ. Τζάλλας ἦταν ἀπὸ τὸ Τσεπέλοβο - Ζαγοριοῦ. Ἀργότερα καὶ μέχρι τὸ 1952 ποὺ πέθανε στὴν Ἀθήνα, ἔβγαζε τὴν ἐφημερίδα «Ἡπειρωτικὸν Βῆμα».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗΣ

“Ενα Κρητικό παλληκάρι, άνάμεσα στά τόσα άλλα, ποὺ πῆρε μέρος στὸν ἄγωνα αὐτὸν καὶ πολέμησε μὲ ἐνθουσιασμὸν καὶ αὐτοθυσίᾳ σ’ αὐτόν, ὑπῆρξε ὁ Γεώργιος Γεωργουλάκης. Πρίν δημαρχός παρατεθοῦν τὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Γεωργουλάκη στὸ Βορειοηπειρωτικὸν

‘Ο διπλαρχηγὸς Γεώργιος Γεωργουλάκης
ποὺ ἔλαβε μέρος στὸ Βορειοηπειρωτικὸν ‘Αγώνα
τοῦ 1914.

Τὸ δημοσιευόμενο ἀρχεῖο του ξαναζωντανεύει
τὴν ἡρωϊκὴ ἐκείνη ἐποχή.

‘Αγῶνα, νομίζω πὼς πρέπει νὰ προταχτοῦν μερικὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα γι’ αὐτόν καὶ τὴν συμμετοχὴ του πρὶν ἀπὸ τὸ 1914 στὸν Μακεδονικὸν καὶ Ἡπειρωτικὸν ἄγωνες.

‘Ο Γ. Γεωργουλάκης γεννήθηκε στὴν Ἀργυρούπολη τῆς Κρήτης στὸ 1885. ‘Ο πατέρας του λέγονταν Στυλιανός. Βάδιζε αὐτὸς στὰ 18 του

χρόνια, ὅταν εἶχεν ἀρχίσει νὰ φουντώνει ὁ Μακεδονικὸς Ἀγώνας, ποὺ τὸ θέμα αὐτὸ τὸ λάμπρυναν μὲ τὰ ὄνόματά τους τόσοι καὶ τόσοι πατριῶτες, στὴν κορυφὴ τῶν ὁποίων στέκει σὰν φωτεινὸ μετέωρο τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου Μελᾶ. Δεκαεννιάχρονο παλληκάρι ἀφίνει τὴν πατρικὴ του γῆ στὴ λεβεντογέννα Κρήτη καὶ βρίσκεται στὶς ἐπάλξεις τοῦ ἀγῶνα αὐτοῦ. Κατατάσσεται κάτω ἀπ' τὴν ἀρχηγία καὶ τὶς διαταγὲς τοῦ θρυλικοῦ Μεκεδονομάχου καὶ ἡρωϊκοῦ παλληκαριοῦ ἀπὸ τὴν Κρήτη, τοῦ Καπετάν Τσόντου ἥ Βάρδα¹.

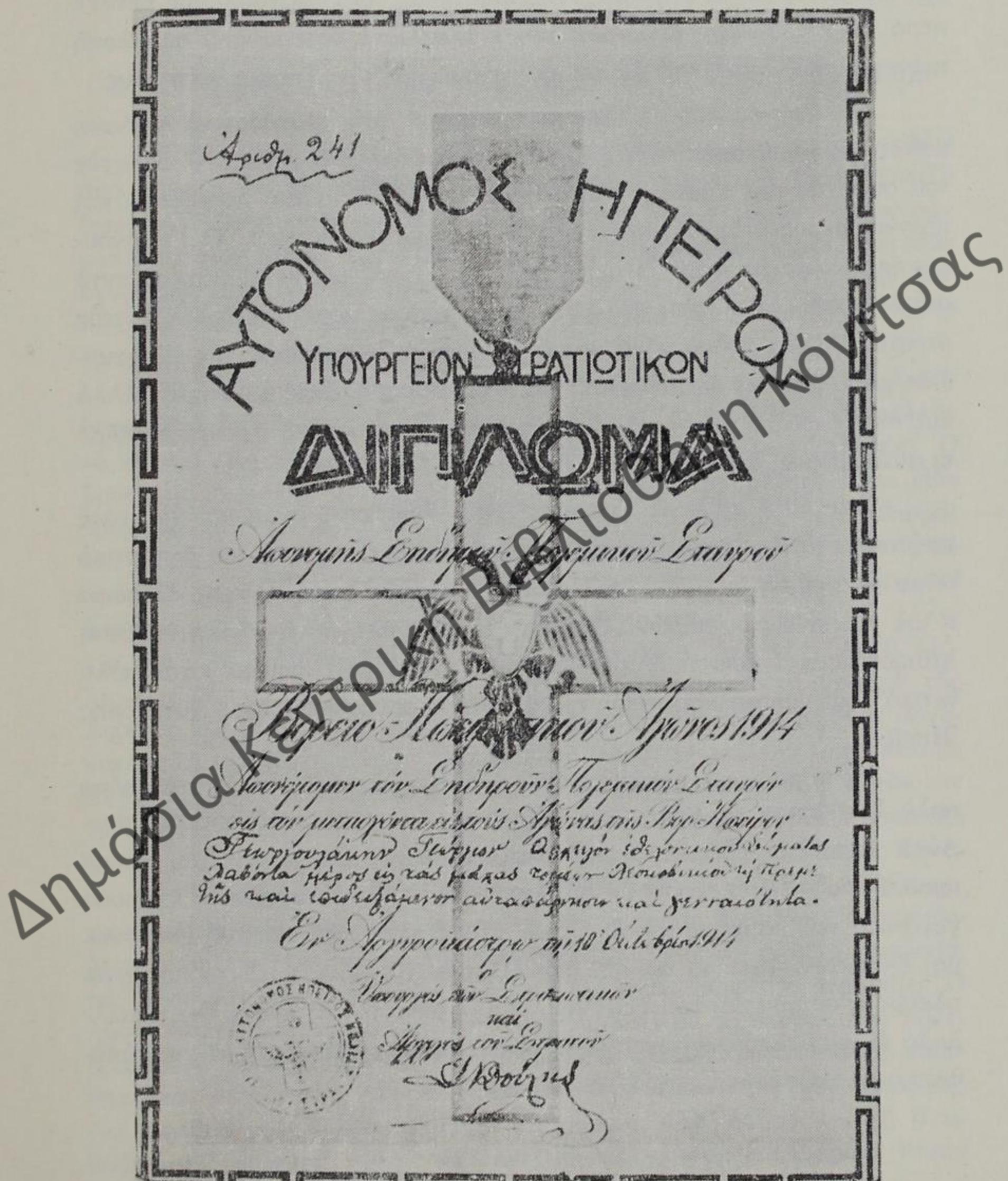
Ἡ συμμετοχὴ του στὸν ἀγῶνα αὐτὸν ὑπῆρξε πολύπλευρη καὶ ἀρκετὰ καρποφόρα. Ἐδρασε καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνα στὶς περιοχὲς τῆς Φλώρινας, τῆς Καστοριᾶς καὶ τοῦ Ὄστρου. Κατὰ τὸ χρονικὸ διάσπημα ποὺ βάσταξε ὁ ἀγώνας αὐτός, ἀπὸ τὴν 1 Ιουλίου 1904 ὡς τὰ 1908 ποὺ ψηφίστηκε, καθὼς ξέρουμε, τὸ Τουρκικὸ Σύνταγμα ὁ Γεωργουλάκης πῆρε μέρος σὲ πολλὲς μάχες καὶ διακρίθηκε γιὰ τὸ θάρρος του, τὴν παλληκαριά, τὴν ψυχρανικὰ καὶ τὴν αὐτοθυσία του. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ καὶ ἀναδείχτηκε κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα ὁ πλαρχηγός.

Ο Βαλκανικὸς πόλεμος τοῦ 1912-13 βρίσκει πάλι τὸ Γεωργουλάκη μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι νὰ πολεμέι τὸν κατακτητὴ ἀνάμεσα στὰ ἀνταρτικὰ σώματα ψηλὰ στὰ Μακεδονικὰ βουνά. Ἐδρασε σὰν ὁ πλαρχηγὸς στὸ ἀνταρτικὸ σῶμα τοῦ Εθνοῦ. Καούδη στὴν περιοχὴ τῶν Καμβουνίων ἀνάμεσα ἀπ' τὴ Σάμοτρα καὶ τὸ Κωσταρέτοι. Μιὰ μέρα πρὶν μπεῖ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς στὴ Θεσσαλονίκη (δηλαδὴ στὶς 25 Ὁκτώβρη

1. Γεωργιος Τσόντος — Βάρδας τοῦ Χαραλάμπου. Κρητικῆς καταγωγῆς, γεννήθηκε στὰ 1871. Σπούδασε στὴ Σχολὴ Εὐελπίδων ἀπ' τὴν δούσια βγῆκε ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ στὰ 1893. Πῆρε μέρος στὸ Μακεδονικὸ Ἀγώνα, ποὺ δρυγάνωσε τὸ Μακεδονικὸ Κομιτάτο. Ἐδρασε σ' αὐτὸν μὲ τὸ φευδώνυμο Καπετάν Βάρδας. Ἐγίνε γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν ἀνταρτικῶν ὅμαδων τῆς περιοχῆς Κορεστίων, Καστοριᾶς, Φλώρινας καὶ μέχρι τὰ Μπτώλια. Ἡ δράση του ἦταν πάντοτε ἀποτελεσματικὴ. Μάλιστα τότε ἐπικηρύχθηκε ἀπ' τὶς Τουρκικὲς ἀρχὲς μὲ τὸ ποοδ τῶν 1000 λιοῶν. Κατὰ τὸ Βορειηπειρωτικὸ Ἀγῶνα παρατήθηκε ἀπὸ τὸ στρατὸ κι ἀνάλαβε ἀρχικὰ τὴ γενικὴ ἀρχηγία τῶν ἀνταρτικῶν ὅμαδων. Κατόπι ἔγινε στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς διοικητὴς τῆς Κορυτοᾶς, ὡς τὸν Ὁκτώβρη τοῦ 1914, δησυ παρέλαβε πάλι τὴ Βόρειο Ἑλληνικὸ στρατός.

Τάχτηκε κατὰ τὸ διάσπημα τοῦ διχασμοῦ μὲ τὸ βασιλιά Κωνσταντίνο καὶ γι' αὐτὸ καταδιώχτηκε. Ἐγίνε διοικητὴς στὴ Σχολὴ τῶν Εὐελπίδων καὶ Φρούραρχος τῆς Αθήνας ὡς τὰ 1922, ὀπότε τὸν ἔβαλαν στὴ φυλακὴ γιὰ κάμποσους μῆνες. Στὰ 1926 ἔγινε ὑποστράτηγος καὶ ἀποστρατεύτηκε. Πολιτεύθηκε στὸν Νομὸ Φλωρίνης καὶ Καστοριᾶς στὰ 1932 μὲ τὸ Λαϊκό Κόμιστα. Στὰ 1935 μὲ τὴν Κυβέρνηση Κονδύλη ἔγινε ὑπουργὸς Γεν. Διοικητὴς Κρήτης. Πέθανε στὴν Ἀθήνα στὰ 1942.

1912) ὁ ὀπλαρχηγὸς Εὐθ. Καούδης τραυματίστηκε καὶ ἀνάλαβε τὴν ἀρχηγία τοῦ σώματός του ὁ Γεωργουλάκης. Ἡ ἀνδρεία, τὸ θάρρος καὶ ἡ

αύτα πάρνηση τὸν συνοδεύουν πάντοτε. Ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς στὰ ἔθελον-
τικὰ σώματα τῆς Μακεδονίας λοχαγὸς Γ. Κατεχάκης δίνει διαταγὴ στὸ

Γεωργουλάκη, τότε ποὺ ἀναπλήρωνε τὸν Καούδη, νὰ καταλάβει τὸ χωρὶδιο Μαύροβο, κοντὰ στὴ λίμνη τῆς Καστοριᾶς. Ὁ Γεωργουλάκης πέτυχε πέρα γιὰ πέρα στὴν ἀποστολή του καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ συμπλοκὴ πάνει αἰχμάλωτους καὶ 72 τούρκους μαζὶ μὲ τὸν Ταγματάρχη τους.

Οἱ ἀγῶνες τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ στὸ Μακεδονικὸ μέτωπο, καθὼς ξέρουμε, σημειώνουν λαμπρὴ ἐπιτυχία. Στὸ μεταξὺ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ σώματός του Καούδης γιατρεύεται καὶ τὸ σῶμα του κατεβαίνει καὶ παίρνει μέρος στὶς ἐπιχειρήσεις στὸ Ἡπειρωτικὸ μέτωπο. Ὁ Γεωργουλάκης ἔρχόμενος στὴν Ἡπειρο παίρνει ἀρχικὰ μέρος σὲ μάχες κοντὰ στὸ Μέτσοβο καὶ κατόπι στὸ Μπιζάνι ποὺ τὸ πολιορκοῦσε ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Ὅστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ ἐντάχθηκε στὸν τομέα τῆς Παραμυθιᾶς κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς τοῦ Παύλου Γύπαρη. Στὶς αἱρατηρὲς, ἀλλὰ καὶ τόσο ἔνδοξες μάχες ποὺ ἔγιναν στὸ Γαρδίκι καὶ τὴ Δραγουμὴ πῆρε κι αὐτὸς μέρος, ὅπου καὶ πληγώθηκε στὸ δεξί τοῦ χεριοῦ.

Στὰ 1914 πάλι ὁ Γεωργουλάκης βρόκεται ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς πρώτους στὸ Βορειοηπειρωτικὸ Ἀγωνα. Καταρτίζει δικό του ἀνταρτικὸ σῶμα μὲ καμπὶ ἑκατοστὴ παλλαράριο ἀπ' τὴν Κρήτη, Θράκη, Ἡπειρο κ.λ.π. καὶ δίνει τὸ «παρών». Ταπερετεῖ τὴ μεγάλῃ αὐτῇ ἔθνικῇ ὑπόθεση χτυπῶντας καὶ ἐδῶ πολλακάριστα τὸν ἔχθρο καὶ βοηθάει κατὰ πολὺ θετικὸ καὶ ἀποτελεσματικὸ τρόπο στὴν ὄργάνωση τῆς Αὐτόνομης Ἡπείρου.

Τὴ συμμετοχή του στὸν ἀγῶνα αὐτὸν τὸν δείχνουν κατὰ τρόπο πολὺ έκπλαστον τὰ παρακάτω ἔγγραφα τοῦ προσωπικοῦ του ἀρχείου. Αὕτη παραθέτει ἐδῶ κατὰ χρονολογικὴ σειρά. Θὰ καταβάλω κάποια προσπάθεια νὰ διεκρινισθοῦν μὲ σημειώσεις καὶ παρατηρήσεις κάμποος γεγονότα τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ ἔπους. Ἔτσι, κατὰ τὴν ταπεινή μου γνώμη, ὅπως τονίστηκε κι ἄλλοῦ, δὲν ἔξιστορεῖται μόνο κατὰ τρόπο μονόπλευρο ἡ συμμετοχὴ τοῦ Γεωργουλάκη σ' αὐτὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ παράλληλα ὁ ἀναγνώστης κατατοπίζεται καθὼς πρέπει πάνω στὴν ἔθνικὴ ὑπόθεση, στὸ Βορειοηπειρωτικὸ Ἀγῶνα τοῦ 1914.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

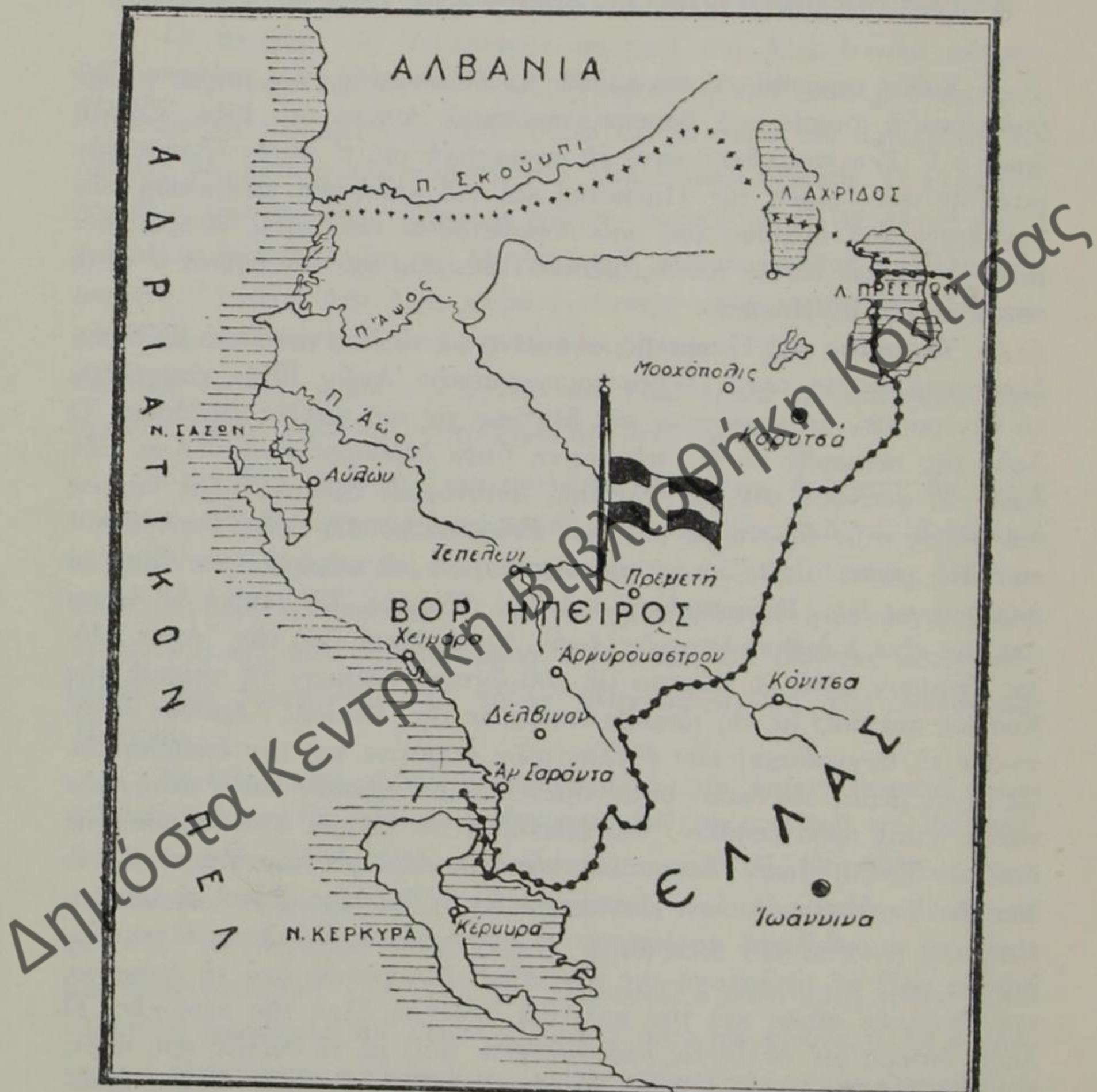
Ο ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΠΡΕΜΕΤΗΣ

Καθώς σημειώθηκε καὶ ἄλλοῦ στὸ βιβλίο αὐτό, δὲν γράφεται ἐδῶ ἀπὸ μένα ἡ ἱστορία τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνα στὰ 1914. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Γ. Γεωργουλάκης κατὰ τὴν συμμετοχήν του σ' αὐτὸν ἔδρασε σὰν μαχητὴς στὸν τομέα τῆς Πρεμετῆς καὶ γιὰ καλύτερη κατανόηση τῶν ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου του ποὺ παραθέτονται παρακάτω, θεωρῶ οκοπιμο νὰ γράψω κάπως λεπτομερέστερα στοιχεῖα γιὰ τὸν ἀγῶνα σ' αὐτὸν τὸ τμῆμα τῆς Β. Ἡπείρου.

Ο τομέας τῆς Πρεμετῆς, σύμφωνα μὲ τὰ ὅσα γράφει ὁ Κ. Σκενδέρης στὸ βιβλίο του «Ο Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγών 1914», ἀποτέλεσε τὸ κέντρο τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ δέχτηκε τὶς πιὸ πολλὲς ἐπιθέσεις. Ο λαὸς τῆς περιοχῆς αὐτῆς στὴν ἀρχὴ ἦταν αποθαρρυμένος. "Αμα εἶδε ὅμως νὰ φτάνουν στὶς 26 Φλεβάρη αὐτονομικὰ σώματα, πῆρε θάρρος καὶ μπῆκε στὸν ἀγῶνα μὲ μεγάλου ἐνθουσιασμὸ. Οἱ πρῶτοι ποὺ ἔφτασαν στὸ μέρος αὐτὸν ἀπὸ τὴν Δερβιτσάνη μὲ τὰ σώματά τους ἦταν οἱ ὀπλαρχηγοὶ Νικ. Γεωργακάκης καὶ Νικ. Ψαρρός. Τὴν γενικὴ δὲ ἀρχηγία τὴν εἶχε ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Ιωάν. Κοσουβάκης ἀπὸ τὴν "Αρτα. Μόλις ἔφτασαν αὐτὰ τὰ σώματα μὲ 200 ἄντρες, ἔπιασαν τὴν γραμμὴ τῆς Κοσίνας καὶ μαζὶ μὲ τὶς τοπικὲς ἐπιτροπὲς τῆς Ἐθνικῆς "Αμυνας ὁργάνωσαν τὴν συγκρότηση τῶν ἐθελοντικῶν σωμάτων καὶ τὴν ἐπιμελητεία. Σὲ λίγες μέρες πύκνωσαν οἱ δυνάμεις τῶν πολεμιστῶν καὶ σ' αὐτὸν τὸν τομέα, γιατὶ προσχώρησαν στὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα ὁ ἀνθυπασποστὴς ἀπὸ τὴν Κρήτη Ιωάν. Ζαχαράκης καὶ ὁ συνάδελφός του ἀπὸ τὰ Κανάλια τῆς Καρδίτσας Ἀπόστ. Παπαγεωργίου ἢ Φιλώτας. Αὔτοὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πυροβολικοῦ κατάφεραν νὰ προσχωρήσῃ δλόκληρη ἢ πυροβολαρχία μαζὶ μὲ τὸ λοχαγὸ τῆς τὸν Ἀλεξ. Μαυροειδὴ ἀπὸ τὴν Λακωνία, ποὺ ἀνάλαβε αὐτὸς καὶ τὴν πολιτικὴ διοίκηση ὅλης τῆς περιοχῆς. Ο λαός, ὕστερα ἀπ' αὐτὲς τὶς προσχωρήσεις μαζὶ μὲ τὸ θάρρος ποὺ πῆρε, ἄρχισε νὰ βεβαιώνεται καὶ γιὰ τὴν νίκη. Ο Ἐλλ. Στρατός, καθὼς εἰπώθηκε καὶ στὴν ἀρχὴ, εἶχε διαταγὴ ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση τῆς Ἐλλάδος, ὅχι μονάχα νὰ μὴ προσχωρήσει στὸ κίνημα, ἀλλ' ἀκόμα καὶ νὰ ἀντιδράσει μὲ κάποιον τρόπο. Πολλοὶ ἀξιωματικοὶ δὲ παρέμεναν πιστοὶ σ' αὐτὴ τὴν διαταγήν.

Στὸ ἀριστερὸ μέρος ἀπ' αὐτὸν τὸν τομέα ἀνάλαβε τὴν ἀρχηγία ὁ Ι. Κοσουβάκης μὲ τὰ ἀνταρτικὰ σώματα τῶν ὀπλαρχηγῶν: Νικ. Ψαρ-

ροῦ, Ἀποστ. Ρίζου, Βασίλη Κολοβοῦ, Γ. Γεωργουλάκη, τοῦ Παπαγιάννη (ποὺ ἦταν ἱερομόναχος στὸ μοναστήρι τοῦ Λιοβουνιοῦ τῆς Φιλιππάδας) καὶ τοῦ Α. Ζούπα.. Τὸ δεξὶ δὲ πλευρὸν αὐτοῦ τοῦ τομέα τὸ ἀνάλαβε ὁ ἀξιωματικὸς Ἀπ. Παπαγεωργίου (Φιλώτας) μὲ τὰ σώματα τῶν ὁπλαρ-

Χάρτης τῆς περιοχῆς τῆς Βορείου Ηπείρου, στὸν ὃποῖο σημειώνονται τὰ σπουδαιότερα κέντρα τῆς, στὰ χρόνια τοῦ Ἀγώνα τοῦ 1914.

χηγῶν Νικ. Γεωργακάκη, Κ. Μητσιώρη, Κυρ. Βασιλείου, Σπ. Ζέρβα, Ἀθ. Φαρμάκη, Ἀλεξ. Κοσύβα, Στάθη Κοσσίνα, Ν. Σουλιώτη, Ἡλία Κούταλη, Ἰωσήφ Ρίζου,, Ἰωάν. Βάντζιου, Γρηγ. Σιμόπουλου καὶ Ἡλία Ἀντωνίου. Ὅπαρχηγὸς τοῦ Παπαγεωργίου ἦταν ὁ Σωτ. Κολύρας. Τὸ τμῆ-

μα αύτὸν ἦταν ἐφοδιασμένο καὶ μὲ πυροβόλα ποὺ τὰ χειρίζονταν καὶ τὰ διηγύθυναν ὁ ἐπιλοχίας Δημ. Κωστάκης (Σουλιώτης), ὁ ἀνθυπασπιστὴς Νικ. Κολιβάνος κι' ὁ Γ. Παπαδόπουλος ἀπὸ τὴν Πρεμετή. Τὸ πυροβολεῖο τῆς Κοοίνας τὸ εἶχε ἀναλάβει ὁ Ζαχαράκης. Ὁ ,Απ. Παπαγεωργίου εἶχε ἐγκαταστήσει τὸ ἀρχηγεῖο του στὴ Λιούπτοκα.

Ο συγγραφέας Κ. Σκενδέρης στὸ βιβλίο του, ποὺ ἀναφέρθηκε παραπάνω, σημειώνει πῶς τὰ διάφορα καπετανάτα σ' αὐτὸν τὸν τομέα εἶχαν παραταχτεῖ κι εἶχαν πάσει τὶς κατάλληλες θέσεις κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: Τὸ σῶμα τοῦ Σπυρ. Ζέρβα στὴ Γκλισοβίστα, τὸ σῶμα τοῦ Μιχάλη Κούταλη στὴν Ὀγρένη, τοῦ Κυριάκου Βασιλείου στὴν Κακοϊκα, τὰ σώματα τῶν Ἀθαν. Φαρμάκη καὶ Κώστα Μπιτσιώρη στὴν Ἀνω Κοσίβα, τοῦ Νικ. Σουλιώτη καὶ Εὔστ. Ζάκα στὴν Χοτόβα, τοῦ Νικ. Ψαρ. ροῦ καὶ τοῦ Παπαγιάννη στὴν Κοσίνα, τοῦ Βασ. Κολοβοῦ πιὸ δεξιὰ ἀπὸ τὴν Κοσίνα, τοῦ Γ. Γεωργουλάκη πιὸ ἀριστερὰ ἀπὸ τὴν Κοσίνα. Τὰ σώματα τῶν ὁπλαρχηγῶν Κέλλες καὶ Ζαχαριᾶ ἔπιασαν ἀλλα ἐπίκαιρα σημεῖα μὴ τυχὸν ἐπιτεθοῦν οἱ Ἀρβανίτες ἀπὸ τὴν Κλεισούρα.

Μὲ τὴν παραπάνω παράταξη ποὺ εἶχαν κάνει τὰ σώματα καὶ ὑστερα ἀπὸ τὴν ἔξουδετέρωση τῶν ἀρχικῶν ἔχθρικῶν προσβολῶν ὁ αὐτονομικὸς στρατὸς παρουσίασε σ' αὐτὸν τὸν τομέα ἔξαιρετικὲς ἐπιτυχίες. Οἱ ύπεύθυνοι Μαυροειδῆς, Κοσουβάκης καὶ Παπαγεωργίου ἀποδείχτηκαν σπουδαῖοι ἡγήτορες.

Τὰ πράγματα ὅμως ἐδῶ ἀργότερα παρουσίασαν καὶ κάποια δύσκολα σημεῖα, γιατὶ τὶς ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Κακοϊκα ὄχυρες θέσεις τὶς εἶχαν στὰ χέρια τους τὰ Ἀρβανίτικα τμήματα. Οἱ θέσεις δὲ αὐτὲς ἦταν πολὺ πλεονεκτικὲς γιὰ τὸν ἔχθρο. Γιὰ τοὺς Αὐτονομιστὲς ὑπῆρχε πάντοτε ὁ κίνδυνος νὰ διασπαστοῦν οἱ γραμμὲς τους σὲ περίπτωση ἐπίθεσης. "Επρεπε λοιπὸν μὲ κάθε τρόπο νὰ πάρουν τὰ τμήματά μας τὴ Φράσσαρη γιὰ νὰ ἀποφευχθεῖ κάθε κίνδυνος καὶ νὰ ἔξασφαλισθεῖ εύνοϊκὸ ἀποτέλεσμα. Ἀποφασίστηκε τότε καὶ πραγματοποιήθηκε στὶς 19 Ἀπρίλη 1914 στὴ θέση Ταμπούρι συγκέντρωση ὅλων τῶν ὁπλαρχηγῶν. Συγκροτήθηκε δηλ. ἔνα εἶδος σὰν πολεμικὸ Συμβούλιο. Ὁ ἀρχηγὸς Παπαγεωργίου μίλησε πολὺ πετυχημένα σ' αὐτοὺς γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦ Ἀγῶνα καὶ τοὺς ἀνάπτυξε τὴν ἀνάγκη νὰ παρθεῖ ἡ Φράσσαρη. Ἐκεῖ πάρθηκε τότε ἡ ἀπόφαση νὰ γίνει γενικὴ ἐπίθεση καὶ κανονίστηκαν μὲ λεπτομέρειες δλα τὰ σχετικὰ ζητήματα τῆς ἔξόρμησης, δηλ. ἀπὸ ποῦ θὰ ξεκινοῦσε τὸ κάθε τμῆμα κ.λ.π. Ὁ Κ. Σκενδέρης τὰ τῆς συγκέντρωσης αὐτῆς καὶ τῆς ἐπίθεσης τὰ περιγράφει στὴ σελ. 198 τοῦ βιβλίου του ἔτοι:

«...»Ωρα ἐπιθέσεως ὥρισθη ἡ 3η νυκτερινὴ καὶ σύνθημα 3 πυροβολισμοὶ ριπτόμενοι ὑπὸ τοῦ Παπαγεωργίου. Τὸ ὑπὸ τοῦ Κωστάκην πυροβόλον εἰς θέσιν «Ταμπούρι» μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ βάλλῃ

κατὰ τῆς ὁχυρωτάτης θέσεως Κακοϊκας ὑποστηριζομένης ὑπὸ ὑπερχιλίων ἀλβανῶν μὲν ἐπὶ κεφαλῆς Ὀλλανδοὺς ἀξιωματικοὺς. Καιρὸς βροχερὸς καὶ κατάλληλος δι’ αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν. Μετὰ τὸν καθορισμὸν τῶν λεπτομερειῶν, διετάχθησαν οἱ ὄπλαρχηγοὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ σώματά των, νὰ προετοιμάσωσι ταῦτα διὰ τὴν ἐπίθεσιν. Ὁφείλομεν ἐνταῦθα νὰ ἔξαρωμεν τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν ὄπλαρχηγῶν, τὴν ἀφοσίωσίν των πρὸς τὸν ἀρχηγὸν των, πρὸς ὅν ὡρκίσθησαν, ὅτι δὲν θὰ ἐπέστρεφε κανεὶς ζῶν, ἐὰν δὲν κατελάμβανε πάσῃ θυσίᾳ τὴν ὀρισθεῖσαν εἰς ἕνα ἔκαστον θέσιν. "Απαντες ἐναγωνίως ἀναμένουν τὴν ὥραν τῆς ἐπιθέσεως, τοῦ ἀρχηγοῦ ὑπερηφάνου ὅντος, διότι ἡγεῖται τοιούτων ἀνδρῶν!

"Ωρα 3 πρωΐνη· 3 πυροβολισμοὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ Παπαγεωργίου καὶ μία ὀβίς τοῦ ταχυβόλου σκορποῦν ρίγη ἐνθουσιασμοῦ εἰς ὄλην τὴν γραμμήν, οἱ σαλπιγκταὶ σαλπίζουν τὸ γνωστὸν προχωρεῖτε προχωρεῖτε! τὸ πυροβόλον βρέμει καὶ ὑπὸ τὰς ἰαχὰς ἀέρα! ἀέρα! ἔξορμοῦν οἱ μαχηταὶ ὡς θύελλα, ἀνατρέπουν τοὺς ταμπουρωμάνους Ἀλβανοὺς, οἱ ὅποιοι ἀμφισβητοῦν βῆμα πρὸς βῆμα τὸ ἔδαφος των. Μετὰ κρατερὰν μάχην, ἡ περιμάχητος Κακοϊκα πίπτει εἰς χεῖρας τῶν Αὐτονομιστῶν, οἱ Ἀλβανοὶ καταπομένοι ὑποχωροῦν ἀτάκτως, ἐγκαταλείποντες πολλοὺς νεκρούς, τραυματίας, καταδιωχθέντες πέραν τοῦ Ἀψου Ποταμοῦ πρὸς Κοπρένσκαν, Σέβρανη, καὶ Βακουφοχώρια.

"Ο Παπαγεωργίου εἰσέρχεται θριαμβευτὴς εἰς Φράσσαρην, ὅπου γίνεται δεκτὸς ὑπὸ τῶν Οριστιανῶν κατοίκων ἐνθουσιωδέστατα. Ἄδυνατεῖ νὰ συγκρατήσῃ τοὺς ἐκ χαρᾶς λυγμοὺς του, οἱ κάτοικοι τὸν κατασπάζονται καὶ ἐξιέσω τοιούτων συγκινήσεων, δλοι μεθυσμένοι πλέον ἐκ χαρᾶς καταστώκουσι κατὰ πόδα τοὺς ὑποχωροῦντας Ἀλβανοὺς μέχρι τελείας τῶν ἀποσυνθέσεως».

Άλλὰ ἡ μάχη τῆς Κακοϊκας δὲν ἦταν ἡ μοναδικὴ περίπτωση, κατὰ τὴν ὁποία τὰ ἔλληνικὰ παλληκάρια ἔδειξαν τὸν ἀπαράμιλλο πατριωτικὸ ἐνθουσιασμό τους καὶ τὴν πίστη τους νὰ θυσιαστοῦν γιὰ τὰ δίκαια τῆς μητέρας μας Ἑλλάδας. "Απειρα εἶναι τὰ γεγονότα ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ σημειώσει κανένας γύρω ἀπὸ τὴν παλληκαριὰ τῶν ἀντρῶν ποὺ πῆραν μέρος στὸν ἵερὸ αὐτὸ ἀγῶνα. Μιὰ παρόμοια ἐπιτυχία πολεμικὴ ἀναφέρει ὁ Σκενδέρης στὴ σελ. 200 τοῦ βιβλίου του κατὰ τὴν μάχη τῆς Οδρίτσανης. Τὴν ἔκβαση αὐτῆς τῆς μάχης στὸν τομέα Πρεμετῆς τὴν περιγράφει ἔτοι: «... Ἐπακολουθεῖ πολύωρος πεισματώδης καὶ αἵματηρά μάχη ἔμπροσθεν τῆς Σέβρανης καὶ περὶ τὴν βην ἀπογευματινήν, κατιδόντες οἱ Ἀλβανοὶ τὸ ἄσκοπον τῆς ἐπιμονῆς των, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν πρὸς τὸ Σκραπάρι καὶ Σπαθάρι, ἐγκαταλείφαντες δλοκλήρους περιφερείας εἰς χεῖρας τῶν Αὐτονομιακῶν».

Θὰ τραβοῦσε σὲ πολὺ μάκρος ἡ ἐργασία αὐτή, ἂν παράθετα ἐδῶ καὶ ἄλλα στοιχεῖα, σχετικὰ μὲ τὶς μεγάλες ἐπιτυχίες τῶν Αὐτον-

Δημόσια Κατασκευή
Ολυμπίας

*Αρχηγοί καὶ δηλαρχηγοί Πρεμετῆς
Σπή μέση δ Γενικός *Αρχηγός *Απ. Παπαγεωργίου - Φιλώτας. *Απὸ φριστερά: Δ. Κοσσυβάκης,
Κυρ. Βασιλείου, *Ηλ. Κούταλης, Σ. Σιμόπουλος, Στάθης Λιάκης, Γεωργίος Γεωργούλακης,
Σπ. Ζέρβας, *Ιωσήφ Ρίζος. Κάτω: Α. Ρίζος, Δ. Ζούπας, Παπαγιάννης (περιόνωντος), Νικ. Γεωρ-
γακάκης, Ν. Ψαρρός, Βασ. Κολοθός, Κων. Μπατζάς, Κων. Μπάρτζας.

μιστῶν. Ἐνδεικτικὰ μόνο ἃς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ σημειώσω ἐδῶ, πῶς δ
Γ. Γεωργουλάκης, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς πολλὲς ἄλλες μάχες, πῆρε μέρος καὶ

στὴ μάχη τῆς Κλεισούρας, γιὰ τὴν ὁποίᾳ ὁ Σκενδέρης (σελ. 207) γράφει τὰ ἔξῆς: «Παρ' ὅλας τὰς μέχρι τοῦτο ἐπιτυχίας τῶν Αὐτονομιακῶν, τὸ τμῆμα Κλεισούρας παρέμεινεν εἰς χεῖρας τῶν Ἀλβανῶν, ἐγκυμονούντων πάντοτε κινδύνους πρὸς πλευροκόπησιν τῶν ὡς ἄνω ρηθέντων σωμάτων. Ἀποφασίζεται ὅθεν, μετὰ συνεννόησιν τῶν Ἀρχηγῶν,, ἡ πάσῃ θυσίᾳ κατάληψις ταύτης ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιώδου Διοικητοῦ Πρεμετῆς Ἀλεξ. Μαυροειδῆ, λοχαγοῦ ἐκ Μάνης, ὅστις ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐκ Μπρέζιανης καὶ Μαλισσόβας ὀπλαρχηγῶν Κέλη, Τσέλιου καὶ Ζαχαρία σωμάτων, καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν Χρ. Ζηκίδην ταχυβόλου, ἐνισχυμένος καὶ ὑπὸ τῶν σωμάτων Γ. Γεωργουλάκη, Βάντζιου, Δαφνιᾶ καὶ Φλωροπούλου, διέταξε γενικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ὀχυρωτάτων θέσεων τῆς Κλεισούρας καὶ μετὰ πεισματώδεις μάχας, καταλαμβάνει ταύτη, τῶν Ἀλβανῶν ὑποχωρησάντων, ἄλλων μὲν πρὸς Τεπελένι, ἄλλων δὲ πρὸς Φράτταρη καὶ Τρία Αὔγα». Καὶ παρακάτω ὁ ἕιδος ὁ συγγραφέας (σελ. 208) γιὰ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Γεωργουλάκη σ' ἐπιτυχεῖς μάχες σημειώνει τὰ ἔξῆς: «...Καὶ μετὰ τὴν μάχην ταύτην, καθ' ἓν σὶ Αὐτονομιακοὶ ἀπέδειξαν ἄπαξ ἐπὶ τὴν πολεμικὴν αὐτῶν δεκάτη, δέον νὰ ἔξαρθῇ ἴδιαιτέρως ὁ ἡρωϊσμὸς τῶν ἐκ Μελισσόβας καὶ Μπρέζιανης ιερολοχιτῶν, οἵτινες ὑπὸ βροχὴν σφαιρῶν καὶ μὲ εἰπικεφαλῆς τὸν ἐκ Τρικάλων Κώσταν Παπακώσταν, διέβησαν τὸν Ἀῶν, προσβάλλοντες κατὰ μέτωπον τοὺς Ἀλβανοὺς, διευκολύνοντες οὕτω τὴν πλευροκόπησιν τῶν γενομένην ὑπὸ τοῦ σώματος Γεωργουλάκη. Καὶ τὴν φορὰν ταύτην τὸ ὑπὸ τὸν Ζηκίδην πυροβόλον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν τῆς μάχης...»

Οι μεγάλες γενικὰ ἐπιτυχίες ποὺ παρουσίασε ὁ τομέας τῆς Πρεμετῆς σ' αὐτὸν τὸν ἄγωνα, στὸν ὁποῖο πῆρε μέρος σὰν ὀπλαρχηγὸς ὁ Γεωργουλάκης, εἶχαν εὐεργετικὴ ἐπίδραση στὴν δλη ἔκβαση τῆς ἐθνικῆς μιας ὑπόθεσης. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἀνακωχῆς ποὺ ἔγινε κατὰ τὸν Ὁκτώβρη τοῦ 1914, καθὼς θὰ δοῦμε στὸ τέλος αὐτῆς τῆς ἐργασίας, τόσο ὁ Χρ. Ζωγράφος (Πρωθυπουργὸς τῆς Α. Η.), ὅσο κι' ὁ Δημ. Δούλης, (ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Α. Η.) ἔστειλαν στὸν ἀρχηγὸ τοῦ τομέα τῆς Πρεμετῆς Ἀπ. Παπαγεωργίου τὰ ἔξῆς συγχαρητήρια τηλεγραφήματα:

«'Αρχηγὸν Πρεμετῆς Παπαγεωργίου εἰς Φράσσαρην.

΄Αποδίδοντες κατὰ μεγάλον μέρος σωτηρίαν Ἱεροῦ μας Ἀγῶνος εἰς τὴν ἐπιτυχῆ προέλασιν σωμάτων Πρεμετῆς πρὸς ἐσωτερικὸν Ἀλβανίας, ἥτις ἐπετεύχθη χάρις εἰς τὴν αὐτοθυσίαν των, ἐκφράζομεν

εύγνωμοσύνην Πατρίδος καὶ τὴν πλήρη μας εὐαρέσκειαν. Ζωγράφος». Ο δὲ ‘Υπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τηλεγράφησε ἔτοι:

‘Ο ὕμνος τοῦ Αὐτονομιστικοῦ Βορειοπειρωτικοῦ ’Αγῶνα τοῦ 1914

«'Απόστολον Παπαγεωργίου, ύπολοχαγόν, 'Αρχηγὸν Σωμάτων Πρεμετῆς. Εἰς Φράσσαρην.

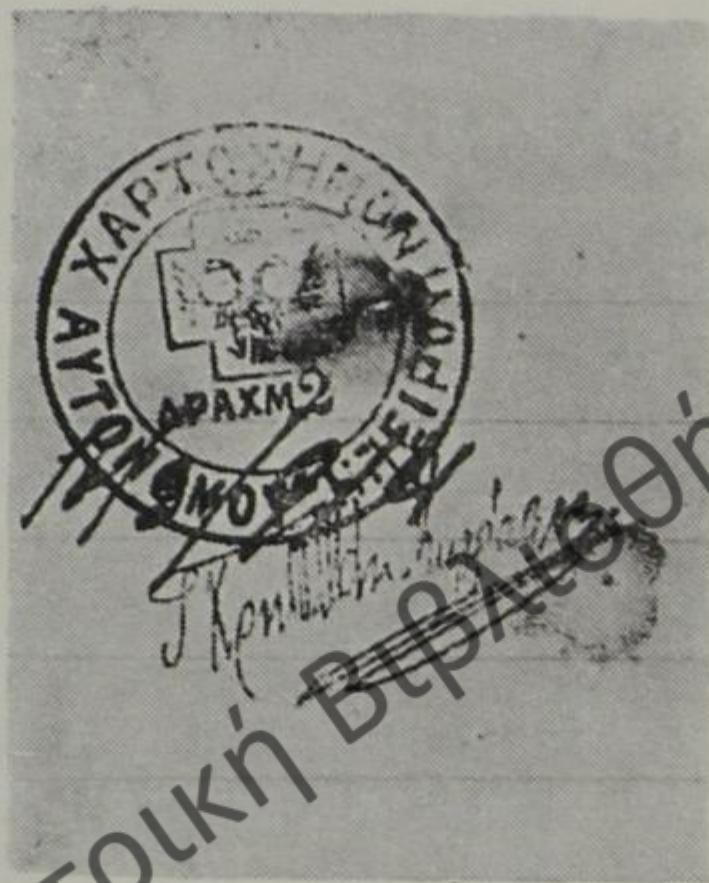
‘Ολοφύχως συγχαίρομεν ὑμᾶς καὶ ὑφ’ ὑμᾶς σώματα, δι’ αὐτο-

θυσίαν σας, χάρις εἰς ἥν ἐσώθη ἡ πατρίς μας. 'Υπεγράφη Διάταγμα προαγωγῆς σας εἰς λοχαγόν. Παρακαλοῦμεν ὑποβάλατε προτάσεις πρὸς προαγωγὴν τῶν ὑφ' ὑμᾶς διακριθέντων δπαδῶν.

Δημ. Δούλης

'Υπουργὸς Στρατιωτικῶν Αὐτονόμου Κυβερνήσεως».

Τὰ ἔγγραφα ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τοῦ ἀγωνιστῆ Γ. Γεωργουλάκη, πού

Σφραγιστὸ χαρτόσημο τῆς Αὐτόνομης Πολιτείας μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Προέδρου Γ. Χρ. Ζωγράφου.

Παραθέτονται στὸ παρακάτω κεφάλαιο, θὰ μπορέσουν, νομίζω, νὰ φέρουν τὸν ἀναγνώστη πὶὸ κοντὰ στὰ γεγονότα τῆς ἔνδοξης ἐκείνης πολεμικῆς περιόδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ¹ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗ

•Αριθ. Έγγραφου 1

«Δ.Υ.

Λεσκοβίκιον 25 - 2 - 1914

‘Ο

’Αρχηγὸς τῶν Στρατ. Δυνάμεων ’Αργυροκάστρου.

Πρὸς

τὸν Φρούραρχον Μπέστανης Γ. Γεωργούλακην.

Λαμβάνεις 40 δκάδας φασολίων, 120 ἀλεύρου, 6 δκάδας ἔλιές. Θὰ ἀγοράσῃς αὐτόθι ἐπὶ ἀποδείξει πληρωτέᾳ ἐν Λεσκοβικίῳ 5 δκ. ἔλαιου, 5 δκ. ἄλατος παρὰ τοῦ Κότε Τσίκου.

Ἐκ τῆς αὐτόθι ὑπαρχούσης στρατ. δυνάμεώς σου μετὰ τὰς ἀφιχθείσας ἐνισχύσεις, ἐνισχύεις ἐπαρκῶς φρουρὰν Ραδεμίστι. Τὰ πάντα βαίνουν κατ’ εὐχὴν.

’Αποθῆκαι ὑλικοῦ πολέμου ’Αργυροκάστρου περιῆλθον εἰς χεῖρας ἡμετέρων.

Εἰς Γεωργούτσατες ἐπετύχομεν κατάσχεσιν ὑλικοῦ πολέμου μετὰ συμπλοκὴν Ἱερολοχιτῶν καὶ στρατοῦ. ἔχομεν ἔνα νεκρὸν καὶ δύο τραυματίας.

Εἴδη ὑποδήσεως στέλλω αὔριον.

Δ. Κ. Λεόντιος».

Παρατηρήσεις πάνω στὸ ἔγγραφο αὐτό:

1. ’Απὸ τὴν ἡμερομηνία γίνεται γνωστὸ πὼς ὁ Γεωργούλακης

Καθὼς οημειώθηκε καὶ στὸν πρόλογο, τὸ ἀρχεῖο τοῦ Γεωργούλακη παραχωρήθηκε ἀπὸ τὸν κ. Δημ. Κόκκινο, διευθυντὴ τοῦ περιοδικοῦ «’Ηπειρωτικὴ Ἐστία» στὸ «’Ιδρυμα Βορειοηπειρωτικῶν ’Ερευνῶν».

είναι ἀπ' ἐκείνους τοὺς ἀγωνιστὲς ποὺ προσῆλθον πρῶτοι στὸ Βορειοηπειρωτικὸν Ἀγῶνα.

2. Οἱ ἀποθῆκες μὲ πολεμικὸν ὄλικὸν στὸ Ἀργυρόκαστρο, ἔξυπακούεται πὼς ἦταν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

3. Τὴν συμπλοκὴν τῶν Ἱερολοχιτῶν μὲ τὸ στρατὸν στοὺς Γεωργούστατες τὴν ἀναγράφει στὸ βιβλίο του δ. Κ. Σκεντέρης ἔτσι: (σελ. 66-67-68) στὸ κεφάλαιο μὲ τίτλο: «Συμπλοκὴ εἰς Γεωργούστατες μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Αὐτονομιακῶν». «. . . Δυστυχῶς δὲν ἀπεσοθήθη εἰς τοὺς Γεωργούστατες, οἱ ὅποιοι εἶναι σημεῖον ἐνώσεως τῆς ὁδοῦ Ἀργυροκάστρου - Ἰωαννίνων μετὰ τοῦ ἀπὸ Ἀγίων Σαράντα διὰ Δελβίνου δρόμου, ὃπου ἥδρευεν ἡ ἐπιμελητεία τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Δύναμις Ἱερολοχιτῶν τοῦ μετὰ τοῦ διατελοῦντος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Καπετᾶν Κρεμμύδα σώματος ἐθελοντῶν, ὥρμησεν ὅπως διαρπάσῃ ἀποθήκην πολεμοφοδίων. Οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως ἀξιωματικὸς συνέστησεν εἰς τοὺς Ἱερολοχίτας ν' ἀπόσχουν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σκοποῦ των. Οἱ Ἱερολοχίται ὅμως ἐπέμειναν. Οἱ ἀξιωματικοὶ τότε τοῦ Ἑλλ. Στρατοῦ διέταξε τὴν ὑπ' αὐτὸν δύναμιν νὰ πυροβολησῃ κατὰ τῶν Ἱερολοχιτῶν. Εἰς τοὺς πρώτους πυροβολισμοὺς προσέτρεξαν ἐκ τῶν πέριξ χωρίων Ἡπειρώπιδες ὥπλισμέναι διὰ Εὐλων καὶ δλίγαι δι' ὅπλων καὶ ἥνωθησαν μὲ τοὺς Ἱερολοχίτας ἐναντίον τοῦ στρατοῦ. Οἱ ἀρχηγοὶ ὅμως τῶν Ἱερολοχιτῶν καὶ τοῦ ἐθελοντικοῦ σώματος, ἐκπληροῦντες αὐστηροτάτας διαταγὰς τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως Ἡπείρου, ἀπέτρεψαν πάσῃ δυνάμει τοὺς ὑπ' αὐτοὺς ἄνδρας νὰ πυροβολήσουν. Πράγματι δὲ οὐδείς πυροβολισμὸς ἐρρίφθη ἐναντίον τοῦ στρατοῦ. Τὸ πῦρ ὅμως τῶν στρατιωτῶν εἶχεν ὡς συνέπειαν τὸν τραυματισμὸν ἐπτὰ Ἱερολοχῖτῶν καὶ ἐθελοντῶν καὶ δύο γυναικῶν. Μ' ὅλα ταῦτα οἱ Ἱερολοχίται ἀπεσύρθησαν. Εἴς ἐκ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Καπετᾶν Κρεμμύδα, ἐκμανεὶς ἐναντίον του, διότι ἥμπόδισε τοὺς ἐθελοντὰς νὰ ἀπαντήσουν εἰς τὸ πῦρ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ, ὅπως τὸν φονεύσῃ. Ἡ σφαῖρα ὅμως ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ της».

4. 'Ο Δ. Λεόντιος εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἐκπαίδευση τῶν Ἱερολοχιτῶν, κατὰ τὶς πληροφορίες ποὺ μοῦ ἔδωσαν ἀγωνιστὲς ποὺ πῆραν μέρος στὸν πόλεμον ἐκεῖνον. 'Ο 'Αγγ. Παπακώστας ἀναγράφει τὸ Δ. Λεόντιο σὰ Διοικητὴ τάγματος στὸ στρατὸν τῆς Αὐτονομῆς Ἡπείρου. 'Η καταγωγὴ τοῦ Λεόντιου ἦταν ἀπὸ τὴν Πάτρα.

'Αριθ. 2

«Ἐμαθα δτι βρίσκεσαι αύτοῦ μὲ 40 παιδιὰ καὶ πὼς θὰ μαζέψῃς καὶ ἄλλους· ἐγὼ ξτειλα τεσκερὲ στὸ Φράσαρη καὶ περιμένω ἀπάντησιν, ἀν θὰ μοῦ τὸ παραδώσουν.

Ἐλα ἂν θέλης παρακάτω ἢ νὰ πηγαίνης ἀπὸ τὸ ζαβαλιάνη καὶ ἔμεῖς ἀπὸ δῶ νὰ τοὺς κτυπήσουμε, ἂν δὲν φύγουν μὲ τὸ καλό.

Φιλάδελφος

Καπετάν Τρομάρας

Ἐλα καλύτερα ἀπόψε νὰ κουβεντιάσουμε. Εἰς τὸν ἐπιφέροντα δῶσε ἔνα συνοδὸ διὰ λόγους, οὓς δὲν δύναμαι νὰ σοῦ πῶ».

Παρατηρήσεις.

1. Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ δὲν ἔχει χρονολογία, οὔτε καὶ διεύθυνση. Εξυπακούεται δῆμως πῶς στάλθηκε πρὸς τὸ Γεωργουλάκη κατὰ τὶς πρῶτες μέρες τοῦ ἄγωνα.

2. Ἡ λέξη «φιλάδελφος» ἵσως νᾶταν δὲν καθιερωμένος χαρετισμὸς ἀνάμεσα στοὺς ἄγωνιστές.

3. Κατὰ τὶς πληροφορίες ποὺ πῆρα «Καπετάν Τρομάρας» ἥταν τὸ ψευδώνυμο τοῦ Γιάννη Ζαχαράκη. Αὐτὸς ἥταν Κρητικὸς καὶ ὑπηρετοῦσε στὸν Ἑλληνικὸ Στρατὸ σὰν ἀνθυπασπότης τοῦ Πυροβολικοῦ. Εἶναι ἀπὸ κείνους ποὺ προσχώρησαν πρῶτοι στὸ Βορειοηπειρωτικὸ Ἀγῶνα.

4. Ἡ παρακάτω ἀπάντηση τοῦ Γεωργουλάκη μᾶς κατατούζει γιὰ τὴ χρονολογία τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ τοῦ σημειώματος.

Άρθ. 3

«Καπετάν Τρομάρα.

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολήν σας καὶ μοῦ εἶπεν προφορικῶς δὲ σωματάρχης μου περὶ τῆς δργανώσεως τοῦ σώματός σας. Σᾶς συγχαίρω.

Λοιπὸν μένω σύμφωνος εἰς τὸ στρατήγημα. Μόνον παρακαλῶ, δῆμως μοῦ δῶσετε καιρὸν νὰ συνάξω τὴν δύναμιν, τὴν δποίαν ἔχω διασκορπίσει εἰς τὰς προφυλακάς. Πρᾶγμα, διὰ τὸ δποίον ἔδωσα ἀμέσως τὰς διαταγὰς πρὸς σύνταξιν τῆς δυνάμεώς μου καὶ θὰ εἴμαι ἔτοιμος δριστικῶς πρὸς ἀναχώρησιν τὴν 28ην εἰς τὰς 12 τοῦ μεσονυκτίου διὰ νὰ παρευρεθῶ τὴν 1ην Μαρτίου εἰς τὴν 7ην πρωΐνην μεταξὺ Ὁγρένη καὶ Φράσσαρη, δηλαδὴ εἰς τὰ παρακείμενα τῆς Φράσσαρης ὑψώματα Βορείως τῆς Σελενίτσης καὶ Ἀνατολικῶς, ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς αἰχμηρᾶς κορυφῆς τῆς ἄνωθεν τῆς χαράδρας Σελενίτσης.

Λοιπὸν σύμφωνοι, ἔλπίζω εἰς τὸν Θεὸν ἡ Αὐτόνομος σημαία μᾶς νὰ κυματίσῃ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Τεκέ.

Καὶ καλὴ ἀντάμωση.

Πέστανη 26 - 2 - 1914

‘Ο δπλαρχηγὸς
Γεώργιος Γεωργουλάκης

Παρατηρήσεις

1. 'Ο Γεωργουλάκης, καθὼς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ παραπάνω ὑπ' ἄριθ. Ι ἔγγραφο εἶχε τὴν ἔδρα του στὴν Πέστανη, ὅπου ἤταν καὶ Φρούραρχος.

2. 'Απαντώντας αὐτὸς στὸν Καπετὰν Τρομάρα δὲ μεταχειρίζεται τὴ λέξη «Φιλάδελφος».

'Αριθ. 4

«ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΛΕΣΚΟΒΙΚΙΟΥ

'Ημερησία Διαταγὴ τῆς 28 Φεβρουαρίου 1914.

Τὸν ἐνωμοτάρχην τοῦ σώματος χωροφυλακῆς Λεσκοβικίου Χρῆστον 'Ηλία τιμωρῶ λίαν ἐπιεικῶς, λαμβάνων ὑπ' ὅψει μου τὴν μέχρι τοῦδε πειθαρχικὴν διαγωγὴν του, διημέρω ἀφοπλισμῷ καὶ κρατήσει ἐν δωματίῳ, δι' ἀπρεπῆ πρὸς στρατιώτην τῆς Αὔτονόμου 'Ηπείρου συμπεριφοράν.

Τὸν στρατιώτην 'Ιωάννην Σπυρίδωνα τιμωρῶ εἰκοσιτετραώρῳ περιορισμῷ, διότι ἐνοχληθεὶς παρὰ τοῦ ἄνω τιμωρηθέντος ὑπαξιωματικοῦ δὲν ἀνέφερεν Ἱεραρχικῶς τὸ γεγονός.

'Αφορμὴν λαμβάνων ἐκ τοῦ ἐπουσιώδους τούτου ἐπεισοδίου, διατάσσω τοὺς ὁπλαρχηγοὺς καὶ ὁπωσδήποτε ἐπὶ κεφαλῆς στρατιωτικῶν τμημάτων τῆς Αὔτονόμου 'Ηπείρου, ὅπως δι' εἰδικῆς θεωρίας διδάξουν τοὺς ὑπ' αὐτούς ἄνδρας, ὅτι ὀφείλουν ἀπόλυτον ὑποταγὴν πρὸς πάντα ἀνώτερόν των, σεμνὴν δὲ καὶ ἀξιοπρεπὴ συμπεριφορὰν πρὸς πάντα συνάδελφόν των.

Δὲν συνεκροτήθη ὁ στρατὸς τῆς Αὔτονόμου 'Ηπείρου καθ' ὅλον στρατιωτικῶς, ἔνεκεν ἐλλείψεως στελεχῶν· δὲν ἔπεται ὅμως ἐκ τούτου, ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀσύντακτα στίφη ἀνθρώπων ἀναξίων τοῦ ἐπιδιωκομένου Ἱεροῦ σκοποῦ.

Δὲν θέλω ποσῶς νὰ θίξω οὐδενὸς τὴν φιλοτιμίαν διὰ τῆς τραχείας ἐκφράσεώς μου, ἐὰν ὅμως ὑπάρχῃ τις, ὅστις φαντάζεται, ὅτι ἀποτελεῖ μέλος ληστοσυμμορίας, δύναται νὰ ἀπέλθῃ ἀμέσως ὡς ἐπιζήμιος καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν συνεπειῶν, τῶν βαρυτάτων.

Καθιστῶ προσωπικοὺς ὑπευθύνους τοὺς κ.κ. ὁπλαρχηγοὺς καὶ ὁπωσδήποτε προϊσταμένους τμημάτων στρατοῦ τῆς Αὔτον. 'Ηπείρου

διὰ τὴν παγίωσιν καὶ τήρησιν τῆς πειθαρχίας.

Δὲν θεωρῶ δ' ἄνευ σκοποῦ νὰ ὑπομνήσω καὶ εἰς αὐτοὺς ᾔτι τοὺς κ.κ. ὅπλαρχηγούς, ὅτι δὲν ἀνελάβομεν ἀγῶνα πρὸς ἀτίμωσιν τῆς Ἡπείρου, ἀλλ' ἀντιθέτως ὅλως, πρὸς διάσωσιν τῆς τιμῆς αὐτῆς.

Ἄπαγορεύω τὰ βιαία μέτρα, τὴν ἐπιβολὴν ποιῶν κατὰ παντὸς προσώπου ἐκ τῶν πολιτῶν, εἴτε χριστιανῶν, εἴτε Μωαμεθανῶν, πρὶν ἢ λάβω γνῶσιν τοῦ λαβόντος χώραν παραπτώματος ἢ ἀδικήματος.

Οὐδεὶς τῶν ὑπ' ἐμὲ ἔχει δικαίωμα ἀνευθύνως, ἐφ' ὅσον ὑπάρχῃ προϊσταμένη ἀρχή, νὰ διασύρῃ τὴν περὶ ἐλληνικῆς εὐγενείας καὶ μεγαλοψυχίας ἐπικρατοῦσαν ἰδέαν.

‘Ο ἀρχηγὸς
Δ. Κ. Λεόντιος

Λεσκοβίκιον 28/11/14».

ΠαρατηρήσεΙΣ.

1. Νομίζω πὼς δὲ χρειάζεται κανένα σχόλιο πάνω στὴν ἡμερήσια αὐτὴ διαταγή. Μιλάει αὐτὴ πολὺ εὔγλωττα γιὰ πολλὰ πράγματα, ἵδιαίτερα δὲ γιὰ τὴν προσπάθεια ποὺ καταβάλλονταν νὰ μὴ παρεξηγηθεῖ καὶ παρεκτραπεῖ ὁ ἀγῶνας ἀπ' τὴν ίερότητα τοῦ σκοποῦ του.

Αριθ. 5

«‘Οπλαρχηγές κ. Γεώργιε Γεωργουλάκη
Εἰς Πέστανι

Μετὰ τοῦ ἐπιδότου ταύτης μου λάβετε τὴν εἰς Πρεμετῆ ἐσώκλειστον ἐπιστολήν. Χθὲς ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν σου. “Οσα ἐν αὐτῇ ἔγραφες ἐπληροφορήθην, ἔλυπήθην ὅμως διὰ τὸν λόγον, τὸν δποῖον μοὶ ἔγραφες, ὅτι δὲν εἶδον οἱ ἀνθρωποί μου τοὺς δύο ἐκείνους, οἵτινες ἦλθον ἐκ Λιούπτκας, μάλιστα δὲ τοὺς ἔπιασαν, ἀφοῦ εἶδαν, ὅτι ἦσαν μὲ γράμματα πρὸς ὑμᾶς, τοὺς ἀφῆκαν ἔλευθέρους. Εἰς τὸ ἔξῆς διέταξα, ἵνα μοῦ τοὺς παρουσιάζουν ἐνταῦθα καὶ ἀκολούθως σοὶ τοὺς στέλλω αὐτοῦ. Τὰ 100 φυσίγγια τὰ ἔλαβον· νὰ μοῦ στείλετε καὶ ἄλλα. ”Οσον δὲ διὰ τροφὴν ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἥν ἦλθομεν ἐνταῦθα ἀπὸ τὰ χωρία ἔχω προμηθευθῆ, βλέπω ὅμως ὅπου ἔνεκα ἀνεχείας στενοχωροῦνται· μόνον πρέπει νὰ φροντίσητε διὰ τροφήν. Μέχρι ταύτης τῆς στιγμῆς ἔχομεν ἡσυχίαν. Μὲ τὸν ἐπιφέροντα στείλατέ μας διὰ τροφήν. Καὶ πρέπει ἀπ' αὐτοῦ νὰ γράψητε πρὸς τὴν Ἀμυναν

λεσκοβικίου διὰ τροφήν, ὅτι ἐγὼ δὲν ἔχω γράψει, εἰ δὲ ἀπάντησόν με, ἵνα γράψω καὶ ἐγὼ ἀπ' ἔδω. Περιττὸν ἀναμένω εἰς ἀπάντησήν σου.

Ἐν Ἰσγαρίῳ τῇ 28 Φεβρουαρίου 1914

‘Ο διπλαρχηγὸς

Β. Τζέλιος».

Ο Σπύρος Σπυρομίλιος (1864 - 1930)

Αρχηγὸς Χειμάρρας, ἡ ψυχὴ τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνα τοῦ 1914.

ΠαρατηρήσεΙΣ

1. Ἐπό τὸ γράμμα αὐτὸ γίνεται φανερὸ πώς ὑπῆρχε στέρηση σὲ τρόφιμα.

2. Ἀκόμα γίνεται φανερὸ πώς σὲ κάθε χωριὸ εἶχε συγκροτηθεῖ καὶ ὄργανωθεῖ ἐπιτροπὴ "Αμυνας γιὰ πληροφορίες κ.λ.π.

3. Γιὰ τὸν διπλαρχηγὸ Β. Τζέλιο δὲν κατώρθωσα νὰ βρῶ περισσότερα στοιχεῖα γιὰ τὴ δράση του κ.λ.π.

• Αριθ. 6

«Αριθ. 6

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ
ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΛΕΣΚΟΒΙΚΙΟΥ

Πρός

τὸν δπλαρχηγὸν κ. Γ. Γεωργουλάκην

Εἰς Πέστανην

Εἰς ἀπάντησιν εἰς τὰς ἀναφορὰς σας τῆς 26 καὶ 27 Φεβρουαρίου ἐλήφθη ὑπὸ σημείωσιν ἡ αἴτησίς σας διὰ φυσίγγια καὶ ἐφόδια, θέλομεν δὲ φροντίσει νὰ σᾶς ἀποστείλωμεν ὅ,τι δεῖ ἐν καιρῷ.

Τὸ ἔχον ἀνάγκην ἐπιδιορθώσεως Μάουζερ ἐλήφθη. Λάβετε ὑπὸ σημείωσιν, ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδένα ἀπολύτως διατρέχετε κίνδυνον ἐπιθέσεως ἐκ μέρους τῶν Ἀλβανῶν, καθ' ὅτι ὁ τακτικὸς στρατὸς ἔχει διαταγὰς κατηγορηματικὰς ν' ἀποκρούσῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην ἐπίθεσιν, ὥστε πρὸς τὸ πάρὸν δύνασθε νὰ εἰσθε ἐντελῶς ἕσυχος καὶ νὰ ἀναμείνητε ἐν ἡρεμίᾳ τὴν ἀποστολὴν τῶν χρειωδῶν.

Συνιστῶ ὅπως, δσάκις ἔχητε ἀνάγκην νὰ μοῦ διαβιβάσητε τι, μὴ ἀπασχολῆτε πρὸς τοῦτο μαχίμους ἐνόπλους, ἀλλ' ἀπλοὺς πεζοδρόμους.

Ἐσωκλείστως λαμβάνετε ἀντίγραφον ‘Ημερησίας Διαταγῆς πρὸς ἄμεσον συμμόρφωσιν.

Λεσκοβίκιον 28/II/1914

‘Ο ’Αρχηγὸς

Δ. Κ. Λεόντιος».

Παρατηρήσεις

1. ’Απ' τὴν παραπάνω διαταγὴ γίνεται φανερὴ ἡ κατάσταση ποὺ ἐπικρατοῦσε σέ ἔλειψη ἀπὸ τρόφιμα καὶ πολεμοφόδια.

• Αριθ. 7

«ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ
ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΛΕΣΚΟΒΙΚΙΟΥ

‘Ημερησία Διαταγὴ τῆς Ιησ Μαρτίου 1914
Πρὸς τοὺς ἡγήτορας τῶν ὑπ’ ἐμὲ στρατιωτικῶν δυνάμεων.

1. Εύχαριστως σᾶς ἀναγγέλλω, ὅτι χθὲς περὶ τὸ μεσονύκτιον κατελύθησαν ἐν Λεσκοβικίῳ αἱ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρχαὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, παραμένουσαι ἀπλῶς ὡς φιλοξενούμεναι, εἰς ἔνδειξιν σεβασμοῦ πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα. Διοικητὴς ἀντιπρόσωπος τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτονόμου Ἡπείρου ἐν Λεσκοβικίῳ διωρίσθη δ κ. Κ. Μελᾶς, ὅστις καὶ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ἔγκαταστήσας τὰς ἀρχάς. Μοῦ ἀπενεμήθη δ βαθμὸς τοῦ Ταγματάρχου τοῦ στρατοῦ τῆς Αὐτονόμου Ἡπείρου καὶ μοῦ ἀνετέθη ἡ ἀρχηγία τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς περιφερείας Λεσκοβικίου. Διωρίσθη φρούραρχος Λεσκοβικίου δ ἀνθυπασπιστής κ. Εὐάγγελος Τάσος Σουλιώτης, δήμαρχος δ Τεφήκ βέης Τσέλιος, διεύθυντὴς τῆς ἀστυνομίας δ ἀνθυπασπιστής κ. Κήτας Γεώργιος Σουλιώτης καὶ εἰρηνοδίκης δ κ. Λάμπρος Βετσόπουλος. Ἡ παροῦσα νὰ ἀνακοινωθῇ εἰς τοὺς ὑφ' ὑμᾶς στρατιώτας τῆς Αὐτονόμου Ἡπείρου νὰ λάβωσι πάντες γνῶσιν αὐτῆς.

2. Δυνάμει διαταγῆς τοῦ κ. ὑπ. τῶν Στρατιωτικῶν τὰ διάφορα καπετανᾶτα τὰ εύρισκόμενα ἥδη ἐν τῇ περιφερείᾳ Λεσκοβικίου, ὡς καὶ τὰ μέλλοντα νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐνισχύσεις ἀποτελοῦν μέρος τῆς δυνάμεως τοῦ στρατοῦ τῆς Αὐτονόμου Ἡπείρου, συντασσόμενα εἰς δργανικὰ τμήματα στρατοῦ.

Συνεπῶς διατάσσομεν, ὅπως ἔκαστος ἐκ τῶν τέως ὁπλαρχηγῶν ἢ διπωσδήποτε προϊσταμένων στρατιωτικῶν τμημάτων, ἐντὸς 24 ὥρῶν ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς παρούσης μοὶ ὑποβάλῃ καταστάσεις δονομαστικὰς τῶν ὑπὸ τὰς διαταγάς του διατελούντων πολιτῶν. Νὰ σημειωῦται ἐπίσης, προκειμένου περὶ στρατιωτικῶν, δ βαθμὸς αὐτῶν.

Καθιστῶ προσωπικῶς ὑπευθύνους διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παρούσης διαταγῆς τοὺς πρὸς οὓς ἀπευθύνεται αὕτη.

Λεσκοβίκιον 1 Μαρτίου 1914

‘Ο Ἀρχηγὸς

τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων Λεσκοβικίου

Δ. Κ. Λεόντιος

Ταγματάρχης

Παρατηρήσεις

1. Ή παραπάνω ήμερησία διαταγή ἔχει σημασία, γιατὶ μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὴν ἀκριβῆ ήμερομηνία ποὺ ἐγκαταστάθηκαν οἱ στρατιωτικὲς καὶ πολιτικὲς ἀρχὲς τῆς Αὐτόνομης Ἡπείρου στὸ Λεσκοβίκι, καθὼς καὶ γιὰ τὰ ὄνόματα αὐτῶν ποὺ πῆραν τὶς διάφορες θέσεις πολιτικὲς καὶ στρατιωτικές.

Άριθ. 8

«ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ.

Κε

Γεώργιε Γεωργουλάκη

Πέσταν

Μέχρι τὴν σήμερον ἄκραν ἡσυχίαν. Ἀπὸ τὴν Πρεμετὴν ἄν λάβω κανένα γράμμα θέλω σᾶς τὸ στείλει. Προχθὲς δ ὁ δπλαρχηγὸς Γιάννης πῆρε ἀπὸ τὸ χωριό μου Βλεάσοδον τὰ ἔξης παιδιά: Θεμιστοκλῆν Δουχάνην, Κωνσταντίνου Μιχαηλίδην καὶ Κωνσταντίνον Χρήστου παρακαλῶ, ὅπως μοῦ στείλητε ἐδῶ τὰ ρηθέντα παιδιὰ καὶ πάλιν σᾶς τὰ στέλνω ἀπ' ἐδῶ ὁσάκις χρειασθῆτε ἀνθρώπους.

Ἀπὸ τὸ Λεσκοβίκι μὲ γράφουν νὰ στείλω διὰ τροφάς. Αὔριον θὰ στείλω παιδιὰ στὸ Λεσκοβίκι νὰ φέρουν τροφάς. Τοῦ κ. Γιάννη τὰ δέοντα. Ζήτω ἡ Αὐτόνομος Ἡπείρος. Υγειαίνετε.

‘Ο δπλαρχηγὸς
Β. Τζέλιος

‘Ισγάριον τὴν 2 Μαρτίου 1914».

Παρατηρήσεις

- Λὲγοντας «Γιάννη» ἐννοεῖ τὸν Κοσσυφάκη ἀπ' τὴν "Αρτα".
- Καὶ πάλι τὸ ἔγγραφο αὐτὸ ἀναφέρεται στὴν ἔξασφάλιση τροφῶν.
- Κατὰ συνέπεια δ ὁ δπλαρχηγὸς Β. Τζέλιος κατάγονταν ἀπὸ τὸ Βλεάσοβο.

’Αριθ. 9

«Κύριε ’Αρχηγέ,

Πρὸ δύο ὡρῶν σᾶς ἔστειλα ἀγγελιοφόρον μὲ ἐπιστολὴν, τὴν δποίαν θὰ ἔχετε λάβει τώρα. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν παρῆλθον δύο ὡραι, ἀμέσως ἡκούσαμεν πάλιν πυροβολισμοὺς συχνοὺς εἰς τὴν γέφυραν, τὴν δποίαν κατέχει δ Βαγγέλης Τζέλιος, ταύτοχρόνως δὲ ἔτεροι ἐξ αὐτῶν ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐδικῶν μας προφυλακῶν, ἃς εὔτυχῶς εἶχον ἐγκαταστήσει σήμερον εἰς τὸν "Αγιον Θεολόγον, ἀπεχόντων τῶν ἑτέρων προφυλακῶν μου (1) ὥραν, ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ τῆς Πέστανης ὅπου ἐννοηθέντες ἐγκαίρως ἀντήλαξαν ἀρκετοὺς πυροβολισμούς· σημειώσατε ὅμως, ὅτι πρῶτοι αὐτοὶ ἐπυροβόλησαν, κατόπιν καὶ αἱ λοιπαὶ φρουραὶ μου ἄρχισαν τοὺς πυροβολισμούς ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα ἔως ὅτου εἰδοποίησα ὅλους καὶ ἔπαυσαν τὸ πῦρ. Λάβετε ὑπ' ὅψει, ὅτι ἐκ τῶν ἀνδρῶν, τῶν δποίων σᾶς ἔχω ὑποδείξει εἰς τὸν κατάλογον. οἱ δποῖοι ἀνέρχονται εἰς τὸν ἀριθμὸν 85 νὰ γνωρίζετε, ὅτι μόνον 18 ἔως 20 θὰ βαδίζουν ἐν καιρῷ τακτικῆς μάχης, οἱ δὲ ἄλλοι θὰ φύγουν, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἐπραξαν καὶ ἀπόψε. Λοιπόν, ἐὰν νομίζετε, ὅτι ἡ ἀνωτέρω δύναμίς μου τῶν 20 ἀνδρῶν εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν φρούρησιν τοῦ μέρους τούτου, εἰδὲ ἄλλως νὰ μοῦ στείλητε ἄλλους 20 τούλαχιστον, οἱ δποῖοι νὰ εἶναι ξένοι ἀπὸ αὐτὰ τὰ χωρία.

Φυσίγγια, ὅπως σᾶς γράφω καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἐπιστολὴν καὶ ἄλευρον καὶ ὅσπρια, διότι ἡ συγκοινωνία εἶναι μακρὺ ἀπὸ ἔδω καὶ πρέπει νὰ ἔχω περίσσια, πρὸ παντὸς δὲ πολεμοφόδια. "Οσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῶν ὅπλων, οἱ πλεῖστοι ἔχουν Γκράδες καὶ ἀπόψε ἔλαμψε δ τόπος ἀπὸ αὐτούς. Λοιπόν, ἐὰν ὑπάρχουν δπλα μάουζερ νὰ μοῦ στείλητε. Ἀπὸ ὅλα ἐν γένει ἔχω ἔλλειψιν. Συστήσατε, παρακαλῶ, εἰς τὴν ἐπιμελητείαν, ὅπως ληφθῶ ὑπ' ὅψιν της καὶ νὰ γνωρίζουν, ὅτι κρατῶ βιβλία παραλαβῆς καὶ καταναλώσεως τῶν τροφίμων καὶ πολεμοφόδιων, δνομαστικῶς εἰς τὸν κάθε δπλίτην μου σημειώνω πόσα φυσίγγια τῷ παραδίδω καὶ ὑπάρχει δ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ καὶ μερικῶν ἄλλων ἀκόμη, οἱ δποῖοι προσεκολλήθησαν. Καὶ δύναται ἡ ἐπιμελητεία, οἵαν δήποτε ὥραν μέ ἔξελέγξῃ καὶ θὰ μὲ εὔρει δι' ὅλα αὐτὰ ἐν τάξει. Στέλλω δύο ζῶα σήμερον, ὅπως φορτωθῶσι τὰ ἀνωτέρω πολεμοφόδια καὶ τρόφιμα. 'Ο Ἡλίας Μάρκου ἦλθεν αὐτοῦ καὶ δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη. Περιμένω.

Πέστανη 5 - 3 - 1914

Μεθ' ὑπολήψεως διατελῶ.

'Ο δπλαρχηγὸς

Γεώργιος Γεωργουλάκης

‘Η ώρα τῆς συμπλοκῆς μας ἥρχισεν εἰς τὰς 9 μ.μ. διήρκεσε δὲ μίαν ώραν· εἰδοποίησα δὲ καὶ τὸν Φουρτούναν εἰς Ραδιμίστη, ὅπως τὴν πρωῖαν πρὸ τοῦ ξημερώση δύο ώρας ἀποστείλῃ μερικοὺς τῶν ἀνδρῶν του, ὅπως ἐνισχύσωμεν ὅλην τὴν γραμμὴν Ραδιμιστίου καὶ Πεστάνης, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀποκρούσωμεν ἐνδεχομένην ἐπίθεσιν, δὲν γνωρίζω ὅμως, ἃν τὸ πράξη. Ἐὰν ἐπακολουθήσῃ ἐπίθεσις θὰ σᾶς εἰδοποιήσω καὶ πάλιν.

‘Ο ἴδιος».

Παρατηρήσεις

1. Κι ἀπὸ τὸ παραπάνω ἔγγραφο γίνονται φανερὲς οἱ δυσκολίες καὶ οἱ ἐλλείψεις σὲ τρόφιμα καὶ πολεμοφόδια.

‘Αριθ. 10

«ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΛΕΣΚΟΒΙΚΙΟΥ

Πρὸς

Τὸν κ. ὁπλαρχηγὸν Καπετὰν
Γεώργιον Κρητικὸν

Εἰς Πέστανη.

Παρακαλείσθε νὰ παραχωρήσητε εἰς τὸν ἐκ Λιασκοβικίου Πορφύριον Φ. Εὐαγγέλου ἄδειαν (8) ὀκταήμερον, διότι ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ἡ οἰκογένειά του.

‘Ἐν Λιασκοβικίῳ τῇ 4 Μαρτίου 1914

‘Ο

Διοικητὴς Λιασκοβικίου
Κ. Μελᾶς»

Παρατηρήσεις

1. Ἐδῶ ὁ Γεώργιος Γεωργουλάκης ἀναγράφεται: Καπετὰν Γεώργιος Κρητικὸς.

2. Ὁ Κων. Μελᾶς εἶναι ὁ γνωστὸς ἀπὸ τὴν Ἡπειρωτικὴ οἰκογένεια τῶν Μελάδων ἀξιωματίκὸς τοῦ Ναυτικοῦ ποὺ ἔλαβε μέρος στοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1912 - 13. Γεννήθηκε στὰ 1874 καὶ ἦταν

άδελφὸς τοῦ Παύλου Μελᾶ. Παραιτήθηκε ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀντιπλοίαρχου καὶ ἐκλέχτηκε βουλευτὴς στὰ Γιάννινα μὲ τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων στὰ 1915 καὶ στὰ 1920.

Πρωτοπόρος στὴν κίνηση τοῦ Προσκοπισμοῦ. Πέθανε στὰ 1953.

’Αριθ. 11

«Ἐν Πόδᾳ τῇ 7 Μαρτίου 1914

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ

Ἄγαπητέ καὶ φίλε Καπετάν Γεωργούλη, ἔρχομαι πρῶτον νὰ μάθω περὶ τῆς ὑγείας σου.

Καπετάν Γεωργούλη πολὺ σᾶς παρακαλῶ θερμῶς, ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς εὔκολύνητε τὸν Κυριάκον Στεφάνου νὰ μᾶς τροφοδοτῆ, διότι εἴμεθα δυστυχεῖς, θέλετε ύποχρεώσει πάρα πολὺ.

Μεθ' ὑπολήψεως
ὅπλαρχηγὸς
Κ. Καρπενησιώτης

Ἐχετε τοὺς χαιρετισμοὺς ἀπὸ τὸν Σάββα καὶ ἀπὸ τὸν Κ. Κωνσταντούλη.

Παρατηρήσεις

1. Καὶ ἐδῶ ὁ Γεωργουλάκης δὲν γράφεται στὸ πραγματικό του ἐπώνυμο «Γεωργουλάκης», ἀλλὰ «Γεωργούλης».
2. Δεν κράτησα τὴν μεγάλη ἀνορθογραφία ποὺ παρουσιάζει τὸ παραπάνω σημείωμα.
3. Καὶ ἐδῶ καταδείχνονται οἱ δυσκολίες τροφοδοσίας.
4. Γιὰ τὸν ὅπλαρχηγὸν Κ. Καρπενησιώτη ποὺ ύπογράφει τὸ παραπάνω σημείωμα δὲν μπόρεσα νὰ βρῶ περισσότερα στοιχεῖα.

’Αριθ. 12

«ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΛΕΣΚΟΒΙΚΙΟΥ

Φίλτατε,

Χθὲς ἔγραψα ύμῖν περὶ τῆς αὐτόθι ἀποστολῆς τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ κ. Λεοντοκενάκη Ἀντωνίου.

Σήμερον ἀποστέλλω ύμῖν συνημμένως διάταγμα περὶ μισθοδοσίας πρὸς γνῶσιν σας, ώς καὶ κατάλογον συνθημάτων.

Τὰ παιδιὰ ἀσπάζομαι.

Λεσκοβίκιον 7 Μαρτίου 1914

Μετ' ἀγάπης

Ν. Δ. Τσίπουρας».

·Ομάδα τοῦ Ζού λόχου τοῦ Συντάγματος «Ζωγράφου» μὲ τὸ Διοικητὴ του
Λοχαγὸν Ν. Ἀποστολᾶκο.

·Η σημετα τῆς φωτογραφίας, διάτρητη ἀπὸ σφαῖρες, μετὰ τὸ τέλος τοῦ
·Αγῶνα φυλάσσονταν στὴν Ἱερὴ Μητρόπολη τοῦ Ἀργυρόκαστρου.

Παρατηρήσεις

1. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Ἀντ. Λεοντακιανάκης κατὰ τὸν Σεπέμβρη τοῦ 1914 ὑπέστη ἡρωϊκὸ θάνατο στὸ Μπεράτι ἀπὸ τοὺς Τουρκαλβανοὺς. Τὸ θάνατό του αὐτὸ ὁ Περικλῆς Δρέλλιας στὸ βιβλίο του «Κατάληψις τοῦ Βερατίου» τὸν περιγράφει ἔτοι: Ὁ ὄπλαρχηγὸς Λεοντακιανάκης Ἀντώνιος μετὰ τοῦ ἔξαδέλφου ἀκολούθου του Στεφανάκου Γεωργίου, μὴ εἰδοποιηθέντες ἢ ἐκ τῶν πυροβολισμῶν τῆς συμπλοκῆς τὴν ὥραν αὐτὴν, μετέβησαν ἔφιπποι πρὸς τὸ μέρος, εἰς ὃ ἤκούοντο οἱ πυροβολισμοί, μὴ φανταζόμενοι, ὅτι ὁ ἔχθρὸς εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὴν πόλιν (δηλ. τὸ Μπεράτι), ὅπότε εἰς στροφὴν τῆς ὁδοῦ συνήντησαν σῶμα ἔχθρικὸν ἐρχόμενον ἐξ ἀντιθέτου καὶ ἐνέπεσαν εἰς τὴν ἐνέδραν του

συλληφθέντες αίχμαλωτοι ἀμφότεροι. Τοὺς ὡδήγησαν εἰς τὸ διοικητήριον καὶ ὁ ἄρχηγὸς τῶν ἐχθρῶν Μουσᾶ Κιαζῆμ ἐφέντης μετὰ τοῦ Μουφτῆ τοῦ Δυρραχίου Χατζῆ Κιαμήλ τοὺς ὑπέβαλεν εἰς ἀνάκρισιν Κατόπιν τῆς ἀνακρίσεως τοὺς περιήγαγεν ἀνὰ τὴν πόλιν τοῦ Βερατίου ὑπὸ τοὺς ἐμπτυσμοὺς τῶν Ἀλβανῶν. Οἱ Ἑλληνες κάτοικοι τοῦ Βερατίου εἶχον κρυβῆ διὰ τὸν φόβον. Ἀφοῦ τοὺς περιήγαγον καὶ τοὺς ἔχλεύασαν, τὴν πρωῖαν τῆς 18 Σεπτεμβρίου τοῦ 1914 τοὺς ἔφερον ἔξωθι τοῦ Διοικητηρίου, ὅπου τοὺς ἀνέμενεν ὁ Μουσᾶ Κιαζῆμ ἐφέντης ὁ συνταγματάρχης διοικητῆς τῶν Ἀλβανικῶν ὁρδῶν καὶ ὁ Μουφτῆς τοῦ Δυρραχίου Χατζῆ Κιαμήλ. Τὸ διοικητήριον κεῖται ἀριστερά· ἔμπροσθεν ὑπάρχουσι δύο δένδρα μεγάλα καὶ ἔναντι τῶν δένδρων αἱ φυλακαὶ μὲ τὴν εἴσοδον ἐπὶ τῶν δένδρων. Εἰς τὴν εἴσοδον τῶν φυλακῶν εἶχαν στήσει ἐν πολυβόλον. Κάτωθεν τῶν δένδρων εἶχον τοποθετήσει ἐν κάθισμα. Ὁ Μουσᾶ Κιαζῆμ διέταξε καὶ τοὺς ἡρεύνησαν. Ἀφοῦ τοὺς ἡρεύνησε καὶ τοὺς εὗρε διάφορα σημειώματα ἀφορῶντα τὸν ἄγωνα τῆς Β. Ἡπείρου, ἡρώτησε τὸν Λεοντοκιανάκον, ἐὰν ἦτο ἀξιωματικός.. Οὗτος τῷ ἀπεκρίθη, ὅτι ἦτο ὑπολοχαγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Οὗτος τότε διέταξε τὸν Στεφανάκον Γεώργιον, ὃπως καθήσῃ ἐπὶ τοῦ καθίσματος καὶ ἐκόψηε, οἱ ἄλλοι ἀπεμακρύνθησαν ἀπ' αὐτοῦ. Τότε ὁ Μουσᾶ διέταξε καὶ τοῦ ἔρριξαν μὲ τὸ πολυβόλον δεσμίδα σφαιρῶν. Ὁ ἥρως Στεφανάκος Γ. ἔμεινεν ἀμέσως νεκρός. Τότε διέταξε καὶ τὸν ἀείμνηστον ἥρωα ὑπολοχαγὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ λοχαγὸν τοῦ στρατοῦ τῆς Αύτονδρου Ἡπείρου, ὃπως καθήσῃ ἐπὶ τοῦ καθίσματος. Οὗτος ἐσήκωσε τὸν νεκρὸν τοῦ ἔξαδέλφου του, Σεφανάκον τὸν ἡσπάσθη καὶ τὸν ἔθεσε χαμαί. Ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ καθίσματος, εἰς χεῖρας του ἔκρατει εἰρόν ἀναμμένον, ὃ ἐκάπνιζε καὶ ἔθεσε τὸν ἔνα πόδα ἐπὶ τοῦ ἄλλου μὲ ακραν ἀταραξίαν, ὡς νὰ εύρισκετο εἰς καφενεῖον. Ὁποία περιφρόνησε πρὸς τὸν θάνατον, πρᾶγμα ποὺ τὸ διηγοῦντο καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί. Οἱ Μουσᾶ Κιαζῆμ τοῦ εἶπε τότε: «Φώναξε ζήτω ἡ Ἀλβανία, νὰ σοῦ χαρίσω τὴν ζωήν». Ὁ ἥρως τῶν ἥρωών ὁ λεοντόκαρδος Λεοντοκιανάκος ὁ καθαυτὸ Μανιάτης, ὁ ἀπόγονος τῶν ἥρωών τοῦ 1821, τοῦ ἀπήντησε διὰ τῶν φράσεων: «Εἰσθε ἄτιμοι καὶ σεῖς καὶ ἡ Ἀλβανία, ζήτω ἡ Ἑλλάς, καὶ ἐξηκολούθει νὰ καπνίζῃ. Τὸ πολυβόλον τότε ἀμέσως ἔβαλε κατ' αὐτοῦ περὶ τὰς 20 βολάς. Οὔδεμία δικαίωσης βολὴ τὸν ἔπληξε καιρίως καὶ ἐξηκολούθει νὰ ὑβρίζῃ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως καὶ τοῦ Γένους. Τότε ὁ ἴδιος ὁ Συνταγματάρχης τοῦ Ἀλβανικοῦ στρατοῦ Μουσᾶ Κιαζῆμ διὰ περιστρόφου τοῦ ἔρριψεν ἐξ ἐπαφῆς πέντε βολὰς εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ἔτερος ἀχρεῖος ἀλβανὸς δι' ἀμφιστόμου μαχαίρας τὸν ἐκτύπησεν ὅπισω τοῦ λαιμοῦ καὶ τοῦ διεπέρασε τὴν καρδίαν. Καὶ οὕτω,

παρέδωσε τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν Μεγάλον Θεόν διὰ τὴν Ἑλλάδα, δὲ θυνομάρτυς καὶ ἥρως τῶν ἥρών των Λεοντακιανάκος Ἀντώνιος τὴν 18 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1914. Εἶτα ἀμφότερα τὰ πτώματα τῶν ἥρών των μαρτύρων, ἐτάφησαν παρὰ τῶν Ἑλλήνων χριστιανῶν εἰς τὴν θύραν τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου τοῦ Βερατίου καὶ σώζονται τὰ μνήματα ταῦτα, ἵνα δεικνύωσιν εἰς τοὺς γενναίους τῶν Βερατινῶν, τὴν ἀνδρείαν καὶ αὐταπάρνησιν τῶν Ἑλλήνων δύο ἥρών των μας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος των» (σελ. 63 - 66). Τὸν ἥρωϊκὸν θάνατο τοῦ Λεοντακιανάκου περιγράφει καὶ ὁ Κ. Σκενδέρης στὴ σελ. 216 καὶ 217 τοῦ βιβλίου του: «Ο Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγῶν».

2. Τὸ παραπάνω ἔγγραφο ὑπογράφεται ἀπ' τὸ Νικ. Τούπουρα, ποὺ ἔγινε ἀργότερα ὑποστράτηγος. Αὔτὸς γεννήθηκε στὰ 1880 στὸν Πλάτανο τῆς Ναυπακτίας. Κατατάχτηκε στὸ στράτευμα στὰ 1901. Ἐλαβε μέρος στὸ Μακεδονικὸν Ἀγῶνα ἀπὸ τὰ 1905 - 1908. Κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πολέμους τοῦ 1912 - 13 εἶχε τὸ βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ. Ἦταν καὶ στὴν πολιορκία τοῦ Μιλζανιοῦ, ὃπου καὶ τραυματίστηκε. Ὑπῆρξεν ἀπὸ τὰ ἐνεργώτερα στρατιωτικὰ μέλη στὸ Βορειοηπειρωτικὸν Ἀγῶνα. Συνέχισε τὴν πολεμική του δράσην καὶ κατόπι στὸ Μακεδονικὸν μέτωπο, ὃπου τραυματίστηκε στὴ μάχη τοῦ Σκρά. Ἐλαβε μέρος καὶ στὸν Πόλεμο τῆς Μικρῆς Ασίας. Προήχτηκε γιὰ ἀνδραγαθία πολλὲς φορὲς, ὅπότε στὰ 1929 ἀποστρατεύτηκε μὲ τὸ βαθμὸν τοῦ ὑποστράτηγου. Ἀλλὰ καὶ στὸν Ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμο ἀνακλήθηκε καὶ ὑπῆρξε διοικητὴς στὴν ἐνδέκατη Μεραρχία στὸ Β. Σῶμα στρατοῦ.

'Αριθ. 13

«ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ ΛΕΣΚΟΒΙΚΙΟΥ

Πρὸς

τὸν διπλαρχηγὸν Γεωργουλάκη

Εἰς Πέστανη

Χορηγήσατε παρακαλῶ, φύλον πορείας εἰς τὸν ὑφ' ὑμᾶς Σωτήρη Γεωργίου, ἵνα παρουσιασθῇ ἐνώπιόν μας.

Λιασκοβίκι 9 Μαρτίου 1914

δ

Ἄρχηγὸς τῶν Στρατ. δυνάμεων

κ. δ.

Ἄνδρεας Μπαλτόπουλος».

’Απ’ ̄ξω δὲ ἀπὸ τὸ παραπάνω ἔγγραφο, γράφονται:
«Πρὸς τὸν ὁπλαρχηγὸν κ. Γεωργουλάκην. Εἰς Πέστανη».

Παρατηρήσεις

1. Ό κ. ”Αγγελος Παλακώστας σημειώνει κάποιον Μπαλτόπουλο Μιχαήλ ὅμως καὶ ὅχι ’Ανδρέα Διοικητὴ Λόχου.

’Αριθ. 14

ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ ΛΕΣΚΟΒΙΚΙΟΥ

Πρὸς

τὸν ὁπλαρχηγὸν κ. Γ. Γεωργουλάκη

Πέστανη.

Ἐπιστολή σας ἐλήφθη. Περὶ ὑποθέσεως ἔχει γνῶσιν δ κ. Διοικητὴς. Εἰς τὸν ὑφ’ ὑμᾶς Ἡλίαν Μάρκου χορηγήσατε φύλλον πορείας ἀμέσως, ὅπως παρουσιασθῇ ἐνώπιον μας. Ό Θεόδωρος Τάκε ἔλαβε 3 ἡμερῶν ἄδειαν. Υποβάλατε τὸ ταχύτερον ὀνομαστικὴν κατάστασιν παρόντων ἀνδρῶν σας.

Λεσκοβίκι 10 Μαρτίου 1914

ό ἀρχηγὸς
κ. δ.

’Ανδρ. Μπαλτόπουλος».

’Αριθ. 15

«ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ

Πρὸς

τὸν ὁπλαρχηγὸν κ. Γ. Γεωργουλῆν

Πέστανη.

Χορηγήσατε εἰς τὸν ὑφ’ ὑμᾶς Λάζαρον ’Αναστ. Πέτρου ἀμέσως φύλλον πορείας, ὅπως παρουσιασθῇ ἐνώπιον ἡμῶν. Τετάρτην

μεσημβρίαν ἀποστείλατε κατάστασιν δνομαστικὴν τῶν ἔχόντων ἀνάγκην καππῶν καὶ τσαρουχίων, προτιμήσατε τοὺς μὴ ἔχοντας.

Λασκοβίκιον τῇ 10 Μαρτίου 1914

‘Ο ’Αρχηγὸς

κ. δ.

’Ανδρ. Μπαλτόπουλος».

Παρατηρήσεις

1. Ἐδῶ πάλι ἀναφέρουν τὸ Γεωργουλάκη «Γεωργουλῆ».

• Αριθ. 16

«Ἐν Λεσκοβικίῳ τῇ 10 Μαρτίου 1914

Κύριε Ὀπλαρχηγὲ Πεστανῆς

Γ. Γεωργουλάκη

Πεστανῆν

Λαμβάνετε μὲ τὸν ἐπιδότην τέσσαρας σάκκους ἄλευρον Μηχανῆς ὁκάδας.

Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἔλλειψις φασολίων ἐνταῦθα οἰκονομήσατε αὐτόθι 50 - 55 λεπτὰ τὴν ὁκᾶν, στείλατε δὲ καὶ ἀπόδειξιν, ὅπως πληρωθῶσιν. Λαμβάνετε δὲ καὶ εἴκοσι (20) ὁκ. ἔλαιων ὡς καὶ τὴν ἀπόδειξιν, τὴν ὅποίαν, ὑπογράφοντες, μᾶς τὴν ἀποστέλνετε. Λάθε καὶ 20 ὁκ. ἄλας.

Λεσκοβίκιον 10 Μαρτίου 1914

‘Η Ἐπιμελητεία».

Παρατηρήσεις

1. Καὶ τὸ ἔγγραφο αὐτὸ δείχνει τὴ δυσκολία γιὰ τὴν ἔξοικονόμηση τροφίμων.

2. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εἶχαν καταφύγει στὸ Λεσκοβίκι πολλοὶ Χριστιανοὶ καὶ Ἀρβανίτες, ἀπὸ τὴν περιοχὴν Φράσσαρης. Τοὺς πρόσφυγες αὐτοὺς ἀνέλαβε καὶ τοὺς τροφοδοτοῦσε ἡ Αὐτόνομη Ἡπειρος.

'Αριθ. 17

«'Αριθ. 1

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ
ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ ΛΙΑΣΚΟΒΙΚΙΟΥ

‘Ημερησία Διαταγή 14 Μαρτίου 1914

‘Η εἰς τὰ χωρία τῆς μεθορίου διαμονὴ τῶν Σωμάτων ἐπιφέρει ἀνωφελῆ κόπωσιν τῶν ἀνδρῶν καὶ ἀκαίρους προστριβάς πρὸς τὸν ἀντιπάλους ὅλως ἀσκόπως. ‘Ως ἐκ τούτου τὰ σώματα θὰ μετασταθμεύσωσι εἰς τὰς κατωτέρω ὁριζομένας αὐτοῖς θέσεις, ἅμα ἡ Χωροφυλακὴ τῆς Ἑλληικῆς Κυβερνήσεως διαβεβαιώσῃ τοὺς κατοίκους περὶ τῆς ἀσφαλείας των. Περὶ τῆς ἀναχωρήσεώς των τὰ Σώματα θὰ εἰδοποιῶσι πάραυτα τὰ εἰς τὰ παρακείμενα χωριά τμήματα. Τὸ ἐν Ραδεμίστη Σῶμα θὰ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν ὅμα ὡς πληροφορηθῆ περὶ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Σώματος Πόδας. ‘Ο δπλαρχηγὸς Τασούλας θὰ μεταβῇ εἰς Γερμένην, δ δπλαρχηγὸς Νανόπουλος παραλαμβάνων καὶ τοὺς εἰς Σάλεσι ἄνδρας τοῦ Σώματος Γεωργακάκη θὰ ἀναχωρήσῃ διὰ

Πρεμετῆς ἀκολουθῶν τὸ αὐτὸ δρομολόγιον τῆς ἀφίξεώς του. ‘Ο δπλαρχηγὸς Δημουλᾶς θὰ μετασταθμεύσῃ εἰς Ράδανην. ‘Ο Ἀνθυπασπιστῆς Εὐαγγελόπουλος θὰ ἔλθῃ εἰς Λιασκοβίκιον. ‘Ο Ἀνθυπασπιστῆς Στράτος μετὰ τοῦ δπλαρχηγοῦ Κωνσταντούλη καὶ Καρπενησιωτῆ θὰ μεταβῇ εἰς Βρένιτσκο. ‘Ο δπλαρχηγὸς Γεωργουλάκης θὰ μεταβῇ εἰς Λιάσκοδον. ‘Ο Ἀνθυπολοχαγὸς Λεωντακιανάκης μετὰ τοῦ δπλαρχηγοῦ Τσέλιου θὰ ἔλθῃ εἰς Λιασκοβίκιον. Τὰ σώματα, ἄτινα θὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ χωρία Γερμένη, Ραδάκια, Βρέμτσκο καὶ Λιάσοδον θὰ ὀργανώσουν, ὡς μέχρι τοῦδε, τὰς ἐπιμελητείας των καὶ ἀσφαλείας των, καὶ θὰ γνωρίσωσιν ἡμῖν τὴν ἐκεῖ ἀφίξιν των καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν των. ‘Η ἀντικατάστασίς των θὰ γίνη διὰ νεωτέρας διαταγῆς ἡμῶν».

‘Ο Ἀρχηγὸς
Ν. Τσίπουρας».

'Αριθ. 18

«'Αριθ. πρωτ. 41

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Πρὸς
 τὸν δπλαρχηγὸν κ. Γεωργουλάκην
 Εἰς Πέστανη

(Τρεῖς ἢ τέσσαρες λέξεις χαλασμένες. "Ισως «κατόπιν τῆς
 πρός....») «τὸν Αἰδεσιμώτατον Οἰκονόμον κ. Σπυρίδωνα Δημητρί-

Μιὰ δμάδα 'Αγωνιστῶν τοῦ Βορειοτπειρωτικοῦ 'Αγδνα

άδην, Πρόεδρον τῆς 'Αμύνης Πρεμετῆς, ἀναφορᾶς σας, ἐντέλλομαι,
 ὅπως μεταβῆτε μετὰ τῶν ὑφ' ὑμᾶς ἀνδρῶν εἰς Δελβίναν, ἐνθα ἀπε-
 στάλη χθὲς καὶ ἔτερον σῶμα ἐκ Λιούπτσκας ὑπὸ τὸν δπλαρχηγὸν 'Ιω-

σήφ Κώστα, μετά τοῦ δποίου συνεννοούμενος καταλάβετε γραμμήν τοιαύτην ἔξασφαλίζουσαν τὰ ἐντεῦθεν τῆς Δελβίνας μέρη, ώς καὶ τὴν γέφυραν Κριαρίου (Ντάσε), ἔνθα ὑπάρχει καὶ μικρὰ δύναμις. Θέλετε δὲ εύρισκεσθαι εἰς διαρκῆ συνεννόησιν μετὰ τοῦ κ. Διοικητοῦ Λιούπτσκας, ἀναφέροντες συνάμα εἰς ἐμὲ πᾶν τὸ ἐνδιαφέρον.

Πρεμετή τῇ 22 Μαρτίου 1914
 'Ο ἀρχηγὸς τῶν Σωμάτων
 (Σφραγίδα). 'Ιωαν. Σ Κοσσυβάκης».

Παρατηρήσεις

1. Κι' ἀπ' αὐτὸ τὸ ἔγγραφο φαίνεται ἡ ὄργάνωση τῶν ἐπιτροπῶν τῆς "Αμυνας σὲ κάθε χωριὸ καὶ πόλη. Κατὰ τὶς πληροφορίες ποὺ πῆρα ὁ μακαρίτης καθηγητὴς τῆς Θεολογίας Χαράλαμπος Δονάτος, δχι μόνο ἦταν μέλος σπὸς ἐπιτροπὲς αὐτὲς, ἀλλ' ἔπαιπε σημαντικὸ ρόλο στὸν καταρτισμὸ καὶ τὴν ὄργάνωσή τους.

2. 'Ο 'Ιωάννης Κοσσυβάκης τοῦ Σωτῆρη γεννήθηκε στὰ 1878 στὸ χωριὸ τῆς περιοχῆς Βάλτου τὸ Αγλάκι. Τὰ Γυμνασιακὰ μαθήματα τελείωσε στὴν "Αρτα. Κατατάχτηκε κληρωτὸς στὰ 1899 καὶ ἀπολύθηκε μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ λοχία. "Ελαύνε μέρος στὸν πόλεμο τοῦ 1912 - 13 καὶ ἔδρασε μὲ τὰ ἐθελοντικὰ σωματα. Προάχτηκε γιὰ ἀνδραγαθία στὸ βαθμὸ τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ καὶ κατόπι τοῦ ὑπολοχαγοῦ καὶ σὰν τέτοιος πῆρε μέρος στὸ Βορειοηπειρωτικὸ 'Αγῶνα καὶ διορίστηκε στρατιωτικὸς Διοικητὴς στὴν Πρεμετή. Πέθανε ἀπὸ τὴ γρίπη στὰ 1818. 'Ο Κων. Διαμάντης ἔγραψε γι' αὐτὸν στοὺς ὑπ' ἀριθ. 11 καὶ 12 τόμους τῆς 'Ηπειρωτικῆς Εστίας, ὅπου καὶ δημοσίεψε καὶ τὸ πολεμικό του 'Ημερολόγιο.

3. 'Η σφραγίδα εἶναι κυκλική. Στὴν πάνω περιφέρεια γράφονται κυκλικὰ μὲ κεφαλαῖα: «ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ». Στὴ μέση τῆς σφραγίδας εἰκονίζεται τὸ σῆμα τῆς Αὐτόνομης 'Ηπείρου, ἢτοι ὁ δικέφαλος ἀετὸς καὶ κάτω ἀπ' αὐτὸν γράφονται δριζόντια ἡ μιὰ κάτω ἀπ' τὴν ἄλλη μὲ κεφαλαῖα οἱ λέξεις: «ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΠΡΕΜΕΤΗΣ».

'Αριθ. 19

«Πρὸς
 Τὸν διπλαρχηγὸν τοῦ Σώματος
 τοῦ εύρισκομένου ἀπόψε εἰς Κεντρίον.

Σᾶς ἀποστέλλομεν ἐπίτηδες πεζόν, ὑπὸ τοῦ δποίου δδηγού-

μενοι τὴν ἴδιαν στιγμὴν νὰ ξεκινήσητε ἐρχόμενοι εἰς Πέτρανην, καθόσον ἡ αὐτοῦ θέσις εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνος διὰ τὸ Σῶμα καὶ δὲν πρέπει νὰ μείνητε αὐτοῦ οὐδὲ μίαν στιγμὴν.

Καὶ τὸν ὁδηγὸν Παπᾶ Στάθην, ὁ ὅποῖος σᾶς ἔφερεν αὐτοῦ νὰ τὸν φέρητε μαζί σας, ἃν εἶναι αὐτοῦ. Εἰς Πέτρανην αὔριον θὰ λάβητε ἄλλας διαταγάς.

Πρεμετὴ τῇ 22 Μαρτίου 1914
Σᾶς ἀσπάζομαι.
(Σφραγίδα). + Οἰκ. Σ. Δημητριάδης».

Παρατηρήσεις

1. Ὁ Οἰκονόμος Παπᾶ Σπ. Δημητριάδης ἦταν πρόεδρος τῆς ἑπταροπῆς Ἀμύνης στὴν Πρεμετή.

2. Ἡ σφραγίδα εἶναι διοικητική μὲ τὴν παραπάνω, διπλανή περιγράφηκε στὸ ὑπὸ ἀριθ. 18 ἔγγραφο.

'Αριθ. 20

«'Αριθ. 45

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Πρὸς

τὸν διπλαρχηγὸν Γεωργουλάκην Γεώργιον

Εἰς Πέτρανην

Παραλάβετε ἄνδρας σας καὶ ἔλθετε ἀμέσως ἐνταῦθα ἀπόψε.

Πρεμετὴ τῇ 23 Μαρτίου 1914

‘Ο ’Αρχηγὸς

τῶν Σωμάτων

(Σφραγίδα). ’Ιωάν. Σ. Κοσσυβάκης».

'Αριθ. 21

«'Αριθ. 44

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Πρὸς

τὸν διπλαρχηγὸν κ. Γεωργουλάκην Γεώργιον

Πέτρανην

Παραλάβατε τοὺς ὑφ’ ὑμᾶς ἄνδρας καὶ μεταβῆτε εἰς Δελβί-

ναν, ἐπισκοπήσατε τὰ μέρη, συνεννοηθῆτε μετὰ τοῦ ἐκεῖ δπλαρχηγοῦ
’Ιωσήφ Κώστα καὶ ἐκεῖθεν μεταβῆτε εἰς Λιούπτσκαν καὶ παρουσιασθῆ-
τε εἰς τὸν ’Ανθυπολοχαγὸν κ. Παπαγεωργίου· ἀναφέρατε δὲ τὴν ἐκ-
τέλεσιν τῆς παρούσης.

Πρεμετή 23 Μαρτίου 1914

δ

ἀρχηγὸς τῶν Σωμάτων
(Σφραγίδα). ’Ιωάν. Σ. Κοσσυβάκης».

Παρατηρήσεις

1. Ὁ Παπαγεωργίου ἦταν ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ καὶ
ἀνῆκε στὴν Πυροβολαρχία τοῦ Μαυροειδῆ ποὺ εἶχε προσχωρήσει στὸ
Βορειοηπειρωτικὸν Ἀγῶνα.

’Αριθ. 22

«’Αριθ. 136

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

δ

Στρατιωτικὸς Διοικητής

Πρεμετῆς

Πρός

“Απαντας τοὺς δπλαρχηγοὺς Περιφερείας Πρεμετῆς.

Ἐντέλλομαι, δπως ἔκαστος ἐξ ὑμῶν συγκεντρώσῃ τοὺς ὑπ’
αὐτὸν ἄνδρας καὶ παραμείνῃ εἰς ἥν θέσιν ἐτάχθη, ἀπὸ τῆς δποίας
δὲν δικαιοῦται νὰ ἀπομακρυνθῇ ἄνευ προηγουμένης ἀδείας μου. Οὐ-
δεὶς δὲ δικαιοῦται νὰ χορηγῇ φύλα πορείας εἰς περισσοτέρους τῶν
δύο καθ’ ἔκάστην δι’ ἐνταῦθα καὶ οἵτινες δφείλουσι νὰ παραδίδωσι
τὸν δπλισμὸν εἰς τὸν Σταθμάρχην γεφύρας καὶ κατόπιν νὰ εἰσέρχων-
ται εἰς τὴν πόλιν. Ὁ παραβάτης τῆς παρούσης θέλει τιμωρηθῆ ἀ-
στηρότατα.

Ἐν Πρεμετῇ τῇ 19 Μαΐου 1914
(Σφραγίδα). ’Ιωάν. Σ. Κοσσυβάκης».

'Αριθ. 23

«'Αριθ. 148

Πρὸς

ἄπαντας τοὺς δπλαρχηγούς
τῆς Περιφερείας Πρεμετῆς.

‘Υποβάλατε τάχιστα δνομαστικὴν κατάστασιν τῶν ὑφ’ ὑμᾶς
ἀνδρῶν σύμφωνα μὲ τὸ ἐπισυνημμένον ὑπόδειγμα.

'Εν Πρεμετῇ τῇ 18 'Ιουνίου 1914

‘Ο Διοικητὴς

(Σφραγίδα). 'Ιωάν. Σ. Κοσσυβάκης

'Αριθ. 24

«'Εν Πρεμετῇ τῇ 29 'Ιουνίου 1914

Πρὸς τὸν κ. Γεώργιον Γεωργουλάκην

Εἰς Κλεισούραν.

Σήμερον ἔλαβομεν πέντε φορτώματα καλαμποῦκι ὁκ. 375 καὶ
συμφώνως πρὸς τὴν θελησίν σας ἐσημειώθη εἰς τὰ βιβλία μας.

‘Ηδη παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ἀναγγείλητε ἃν ὑπάρχῃ πολὺ⁶
πρᾶγμα διὰ νὰ ἀποστείλωμεν πολλὰ ζῶα ταύτοχρόνως. ’Εκφράζοντες
τὰς ἀπείρους εὐχαριστίας διὰ τὰ φιλανθρωπικὰ αἰσθήματά Σας πι-
στεύομεν, δτὶ τὸ ἐπίζηλον παράδειγμά Σας θὰ μιμηθῶσι καὶ οἱ ἄλλοι
συνάδελφοί Σας.

Διατελοῦμεν φιλ) μενοί Σας

‘Ο Γραμματεὺς

‘Ο Πρόεδρος

Φ. Χρηστίδης (Σφραγίδα).

Μ. Γεωργίου».

Παρατηρήσεις

- Τὸ καλαμπόκι αὐτὸ παραδόθηκε ἀπὸ τὸ Γεωργουλάκη στὴν
ἐπιμελητεία Πρεμετῆς γιὰ νὰ μοιραστεῖ στὶς προσφυγικὲς οἰκογένειες
ποῦχαν καταφύγει ἐκεῖ, φεύγοντας τοὺς διωγμοὺς τῶν Ἀρβανιτάδων
ποὺ τοὺς εἶχαν κάψει τὰ σπίτια.

2. Τὰ γράμματα τῆς σφραγίδας δὲ φαίνονται καὶ τόσο καθαρά, ἔκτὸς ἀπὸ δυὸ λέξεις ποὺ διαβάζονται πολὺ καλά: «ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ-ΜΕΛΗΤΕΙΑΣ».

’Αριθ. 25

«ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΠΡΕΜΕΤΗΣ

‘Ο

Στρατιωτικὸς καὶ Πολιτικὸς Διοικητὴς Πρεμετῆς

Πρὸς

τὸν ἀρχηγὸν κύριον Γ. Γεωργούλακην

Λαβὼν τὰς δι' αἰτήσεώς Σας ἀποσταλείσας μοι ἑκατὸν ἔβδομήκοντα τρεῖς δραχμάς, ὅπως ἀποστείλω ταύτας εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ’Εθνικοῦ Στόλου τῆς Ἑλλάδος ἐκφράζω ὑμῖν καὶ δι' ὑμῶν πρὸς τοὺς ὑφ' ὑμᾶς δηλίτας, τοὺς προσφέροντας τὸν ὀδιολόν τους διὰ τὸν τόσον μεγάλον Σκοπὸν, τὰ συγχαρητήριά μου διὰ τὰ εὐγενῆ καὶ φιλοπάτριδα αἰσθηματά Σας εύχόμενος, ὅπως τὸ παράδειγμα αὐτὸ μιμηθῶσι καὶ διὰ λοιποὶ συνάδελφοί Σας.

Πρεμετή 4 Αὔγουστου 1914

Θ. Β. Μαντούβαλος

Ταγματ. Αύτονομ.».

Παρατηρήσεις

1. Ὁ Θ. Μαντούβαλος ἦταν Μανιάτης. Γεννήθηκε στὰ 1881 καὶ πέθανε στὰ 1945. Στὸ Μεκεδονικὸν Ἀγῶνα πῆρε μέρος μὲ τὸν καπετὰν Γέρμα. Στὰ 1907 σὲ κάποια μάχη τραυματίστηκε καὶ πιάστηκε αἰχμάλωτος ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ρίχτηκε στὴ φυλακὴ στὰ Μπιτώλια, ἀπὸ ὅπου ἀπελευθερώθηκε στὰ 1908 μὲ τὸ Τουρκικὸν Σύνταγμα. Προσῆλθε στὸ Βορειοηπειρωτικὸν Ἀγῶνα στὰ 1914, πῆρε τὸ βαθμὸν τοῦ ταγματάρχη καὶ ἦταν καθὼς φαίνεται Στρατιωτικὸς καὶ Πολιτικὸς Διοικητὴς τῆς περιοχῆς τῆς Πρεμετῆς. Ἀπὸ τὰ πολλὰ του τραύματα στοὺς διάφορους πολέμους τὸν ἔθεσε ἡ ύπηρεσία στὰ 1922 σὲ πολεμικὴ διαθεσιμότητα.

΄Αριθ. 26
«ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

΄Αριθ. 648
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΠΡΕΜΕΤΗΣ

‘Ο

Στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς Διοικητὴς Πρεμετῆς
Πρὸς

τὸν Ὀπλαρχηγὸν κ. Γεωργουλάκην Γεώργιον.

Συνεπείᾳ τῆς ὑπ’ ἀριθ. 325/30-6-14 αἰτήσεως τοῦ τέως Στρατιωτικοῦ καὶ Πολιτικοῦ Διοικητοῦ Πρεμετῆς Ταγματάρχου Μαυροειδῆ Ἀλ. περὶ προαγωγῆς σας εἰς Ἀρχηγὸν Σώματος, ἐγκριθείσης καὶ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν κ. Δούλη διὰ τῆς ὑπ’ ἀριθ. 326/30 - 6 - 1914 διαταγῆς, προήχθητε εἰς Ἀρχηγὸν Σώματος μὲ μηνιαῖον μισθὸν ἑκατὸν ὅγδοήκοντα δραχμῶν (180).

Ἐν Πρεμετῇ τῇ 9 Αὐγούστου 1914
δ

Στρατιωτικὸς καὶ Πολιτικὸς Διοικητὴς Πρεμετῆς
ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΣ».

΄Αριθ. 27

“Ο

Στρατιωτικὸς καὶ Πολιτικὸς Διοικητὴς

Πρὸς

τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ 2ου Λόχου κ.κ. Γεωργουλάκην, Ψαρρόν,
Κολοβὸν καὶ Ράφτην.

Εἰς Τοπογιάννη

Φροντίσατε ὅπως οἱ 25 ἄνδρες, οὓς μοὶ ἀναφέρατε νὰ συμπτηχθῶσιν εἰς τὸν λόχον καὶ οὗτοι, ἄλλως διατάξατε ἀφοπλισμόν των καὶ ἀποστείλατε αὐτοὺς ὑπὸ συνοδείαν.

Πρεμετὴ τῇ 26 Αὐγούστου 1914

‘Ο Στρατ. καὶ Πολ. Διοικητὴς

(Σφραγίδα) Θ. Μαντούβαλος».

Παρατηρήσεις

1. Ἡ σφραγίδα ἐδῶ εῖναι πιὸ μεγαλύτερη ἀπ' ἐκείνην ποὺ περιγράψαμε παραπάνω (ἀριθ. ἐγγράφου 18). Κι' αὐτὴ φέρει στὸ κέντρο τὸ δικέφαλο ἀετὸ καὶ γύρω κυκλικὰ μὲ κεφαλαῖα γράμματα τὰ ἔξῆς: Στὸ ἐπὰνω μισὸ ἡμικύκλιο: «ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ» καὶ στὸ ἄλλο κάτω μισὸ ἡμικύκλιο παράλληλα = ἐσωτερικὰ: «ΣΤΡΑΤ. ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ» καὶ ἔξωτερικὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς λέξεις: «ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΠΡΕΜΕΤΗΣ».

Απόδειξη χρηματικής ένίσχυσης του Αγώνα, της έπιτροπής Εθνικής "Αμυνας Δέλτινου.

’Αριθ. 28

«Ο

Διοικητής τοῦ Συντάγματος Πρεμετῆς

Πρὸς

τὸν ’Ανθυπολ. κ. Γεωργουλάκην Γεώργιον

’Αναφέρατε τάχιστα ἀπὸ πότε ὑπηρέτησαν ὑφ' ὑμᾶς οἱ ἵππεῖς
Πυλίκας Διονύσιος καὶ Βλαχόπουλος Εύριπίδης, εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ'
ἀριθ. 1673/19-9-14 Διαταγῆς τοῦ ‘Υπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν.

Πρεμετὴ τῇ 22 7) ὥρισυ 1914

‘Ο Διοικητής τοῦ Συντάγματος

Θ. Μαντούβαλος».

’Αριθ. 29

«Ο

Γενικός ἐπόπτης Προφυλακῶν

Πρὸς

τοὺς 2ον 3ον 5ον καὶ 8ον λόχους.

Ἐντέλεσθε, ὅπως ἄμα τῇ λήψει τῆς παρούσης μου ἔλθητε πρὸς
συνάντησίν μου εἰς Χάνι Τζούγκας, προκειμένου νὰ σᾶς ἀνακοινώσω
ἐξαιρετικῶς ἐπείγουσαν διαταγὴν.

Κλεισούρα τῇ 4 - 10 - 1914

Παπαγεωργίου

(Σφραγίδα).

λοχαγός».

Ἐλαθον γνῶσιν

2ος Λόχος Γ. Γεωργουλάκης

3ος Λόχος Κ. Μπάρτζας

5ος Λόχος — Φαρμάκης ’Ανθυπ.

8ος Λόχος Κ. Ραφτάκης Λοχίας

Παρατηρήσεις

1. Ὁ Παλαγεωργίου αὐτός, κατὰ πληροφορίες ποὺ συγκέντρωσα, ἦταν ἀπὸ τὰ Κανάλια τῶν Τρικάλων.
2. Ὁ Κ. Μπάρτζας ἦταν ἀπὸ τὰ Μουλιανά.
3. Δὲν ξεκαθαρίζονται καθόλου ὅσα γράφονται σπὴ φραγίδα αὐτῆ.

'Αριθ. 30

«ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΡΕΜΕΤΗΣ

Φύλλον πορείας

Χορηγῶ φύλλον πορείας εἰς τὸν Ἀρχηγὸν ἐθελοντικοῦ Σώματος Γεώργιον Γεωργουλάκην, ὅπως μεταβῇ εἰς τὴν ἴδιαιτέραν του πατρίδα Ρέθυμνον, κομίζων καὶ ἐν βραχύκαινον ὅπλον μάνλιχερ ἴδιωτικόν.

'Εν Πρεμετῇ τῇ 22 Οκτωβρίου 1914

‘Ο

'Αστυνομικὸς Διευθυντὴς
(ύπογραφή)

Μοίραρχος».

(Σφραγίδα)

62

Παρατηρήσεις

1. Ὅταν πῆρε τὴν ἄδεια ὁ Γεωργουλάκης εἶχε πάρει τὴν εὔνοϊκὴ ἔκβαση, καθὼς ἀναγράφεται ἀλλοῦ, ὁ Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγώνας.

1. Ἡ σφραγίδα φέρνει σπὴ μέση τὸ δικέφαλο ἀετό. Κάτω ἀπ’ αὐτὸν κεφαλαῖα τὰ γράμματα Α. Η. Δηλαδὴ Αὐτόνομος "Ηπειρος καὶ γύρω: «ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΠΡΕΜΕΤΗΣ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΤΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗ

Γιὰ νὰ καταδειχθεῖ, πέρα ἀπ' ὅσα ἀναγράφτηκαν παραπάνω ἡ πολεμικὴ δραστηριότητα τοῦ Γεωργουλάκη, θεωρῶ καθῆκον μου νὰ παραθέσω ἐδῶ τὰ παρακάτω πιστοποιητικὰ ἀπὸ διάφορες ἀρχὲς καὶ ἀρχηγοὺς πολεμικῶν τμημάτων. Πρὶν ὅμως ἀπ' αὐτὰ ἔχει τὴν θέση της ἐδῶ καὶ ἔνα γράμμα πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τὸ θρυλικὸ Μακεδονομάχο καὶ Ἡπειρωτομάχο Γιῶργο Τσόντο - Βάρδα. Τὸ γράμμα αὐτὸν λέει πολλὰ... Εἶναι δὲ τὸ ἔξῆς:

«Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 - 1 - 1916.

Ἄγαπητὲ Κἀν Γεώργη.

Τὴν ἀπὸ 21/Ι ἐπιστολήν σου ἔλαβον, σε εὔχαριστῷ δὲ πολὺ διὰ τὰς ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει εὐχάριστας σου καὶ σοὶ αντεύχομαι τὸ ἔτος τοῦτο ύγιες καὶ εύτυχές.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος τούλαχιστον οὐδεμίαν σκέψιν διακρίνω περὶ ἐξόδου ἐκ τῆς οὐδετερότητος καὶ ἐπομένως δύναται ἔκαστος νὰ κοιτάξῃ τὴν δουλειά του.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἂν συμβῇ τι, εἰς ὃ θὰ ἀναμιχθῶ, δὲν θὰ λησμονήσω νὰ σε ἔχω ὑπ' ὄψιν μου, ἐφ' ὅσον θὰ μοῦ εἶναι δυνατὸν. Εἰπὲ τοὺς χαρετισμοὺς μου εἰς τὸν Φαρμακοποιὸν κ. Κ. Ἰωαννίδην καὶ πάντα φίλον γνωστόν μου αὐτοῦ, ὅστις τυχὸν ἐρωτᾶ δι' ἐμέ.

Μετὰ πολλῆς ἀγάπης

Γ. Τσόντος - Βάρδας».

ΠαρατηρήσεΙΣ

1. Τὸ 1916 ὁ Γ. Γεωργουλάκης ἦταν στὰ Γιάννινα, ἔτοιμος καὶ πρόθυμος γιὰ κάθε ἐθνικὴ ὑπόθεση.
2. Κ. Ἰωαννίδης εἶναι ὁ μακαρίτης φαρμακοποιὸς ὁ Κωστάκης Ἰωαννίδης ἀπὸ τὸ Σωποτσέλι τοῦ Ζαγοριοῦ.
3. Ἀπ' τὸ γράμμα αὐτὸν φαίνεται πόσο ἀγαποῦσε ὁ Τσόντος - Βάρδας τὸν Γεωργουλάκη.

Τὰ διάφορα πιστοποιητικὰ τοῦ Γεωργουλάκη γιὰ τὴν πολεμική του δράση λένε τοῦτα:

— 1 —

“ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ

‘Ο κάτωθι ύπογεγραμμένος Γεώργιος Τσόντος - Βάρδας, ’Αντιστράτηγος ἐν ἀποστρατείᾳ, χρηματίσας ἀρχηγὸς Ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν Σωμάτων κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα ἐν τῷ τότε Βιλαετίῳ Μοναστηρίου (Βιτωλίων), πιστοποιῶ, δτι,

ὅς ἐν ἀποστρατείᾳ Λοχαγὸς Πεζικοῦ Γεωργουλάκης Γεώργιος τοῦ Στυλιανοῦ ὑπηρέτησεν εἰς τὰ ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου ἀνταρτικὰ Σώματα ἀπὸ τῆς Ιησού Ιουλίου 1904 μέχρι τῆς 31 Ιανουαρίου 1905 ὅτε ἐπέστρεψεν ἐνταῦθα. Καὶ ἀπὸ τῆς Ιησού Μαρτίου 1905 μέχρι τοῦ Ιουλίου 1908, ὅτε ἐκηρύχθη τὸ Τουρκικὸ Σύνταγμα καὶ ἐν Μακεδονίᾳ. Ἐπέδειξε δὲ διαγωγὴν ἔξαίρετον.

’Εν ’Αθήναις τῇ 20 Μαρτίου 1936
(Τ. Σ.) Γεώργιος Τσόντος ἢ Βάρδας

Βεβαιοῦται τὸ γνήσιον τῆς ύπογραφῆς

’Εν ’Αθήναις τῇ 20 Μαρτίου 1936

‘Ο ύπασπιστὴς Φρουραρχείου ’Αθηνῶν».

(Τ.Σ.). ύπογραφή.

Γραμματόσημα τῆς Αὐτόνομης Βορειοηπειρωτικῆς Πολιτείας τοῦ 1914

—2—

«ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ
ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΚΑΟΥΔΗ

Π Ι Σ Τ Ο Π Ο Ι Η Τ Ι Κ Ο Ν

‘Ο ύποφαινόμενος ’Αρχηγὸς ’Εθελοντικοῦ Σώματος βεβαιῶ, ὅτι δ ἐκ Κρήτης Γεώργιος Γεωργουλάκης ύπηρέτησεν εἰς τὸ ὑπ’ ἔμε Σῶμα ὡς ΟΠΛΑΡΧΗΓΟΣ ἀπ’ τῆς 7 Ὁκτωβρίου 1912, μετασχὼν ὅλων τῶν μαχῶν εἰς τὰς ὁποίας ηύτυχησε νὰ λάβῃ μέρος τὸ ἡμέτερον σῶμα.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, ὅτε τὰ σώματα πάντα διεκπεραιώθησαν εἰς Ἡπειρον, μετέχοντα τῆς πολιορκίας τοῦ Μπιζανίου, μετέσχε καὶ δ εἰρημένος δπλαρχηγὸς μέχρι τέλος Δεκεμβρίου, ὅπότε, διαλυθέντων τῶν σωμάτων, οὗτος ἔξηκολούθησε παρακολουθῶν τὸν ἀγῶνα.

Καθ’ ὅλον τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐπεδείξατο διαγωγὴν ἔξαίρετον, μετὰ γενναιότητος, πειθαρχίας καὶ ζήλου ἐκτελέσας τὸ καθῆκον του.

’Αθῆναι 25 Φεβρουαρίου 1913

‘Ο ’Αρχηγὸς
Ε. ΚΑΟΥΔΗΣ».

—3—

«ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Π Ι Σ Τ Ο Π Ο Ι Η Τ Ι Κ Ο Ν

Πιστοποιῶ ὅτι δ ἐκ τοῦ χωρίου ’Αργυρουπόλεως ’Επαρχία Ρεθύμνης τῆς Κρήτης διατελέσας ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου δπλαρχηγὸς Σώματος Γεώργιος Γεωργουλάκης κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν τῇ περιφερείᾳ Πρεμετῆς παραμονῆς μου ἐπεδείξατο διαγωγὴν ἔξαίρετον, ἰκανότητα μεγάλην εἰς τὸ διοικεῖν, ἐπιβλητικότητα, αὐταπάρνησιν, αὐτοθυσίαν καὶ τιμιότητα πρωτοφανῆ.

’Ἐν Πρεμετῇ τῇ 18 Μαΐου 1914

δ

Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Πρεμετῆς
Χ. ΤΣΕΡΟΥΛΗΣ».

— 4 —

«ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Ιον Μικτὸν ἀπόσπασμα Πρεμετῆς.

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ

Πιστοποιῶ δύ ύποφαινόμενος Γενικὸς Ἀρχηγὸς Σωμάτων μεθορίου γραμμῆς Πρεμετῆς Λοχαγὸς Αὐτονόμου, Ἀνθυπολοχαγὸς ἐν τῷ Ἑλλην. Στρατῷ Ἀπόστολος Παπαγεωργίου, δτὶ δὲ ἐκ Ρεθύμνης (Κρήτης) Ἀρχηγὸς Ἐθελοντικοῦ Σώματος Γεώργιος Γεωργουλάκης ὑπηρέτησεν ύπὸ τὰς διαταγάς μου ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἡπαιρωτικοῦ Ἀγῶνος μέχρι σήμερον, καθ' ἣν τὰ Σώματα ἀπετέλεσαν Σύνταγμα, δυνάμει διαταγῆς τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὕπουργείου. Λαβὼν μετὰ τῶν ἀνδρῶν του μέρος εἰς ἀπάσας τὰς ἐνόπλους ἐπιχειρήσεις τοῦ τομέως Πρεμετῆς καὶ δὴ ἐν Κοσσίγα Κούκκιαρη, Κλεισούρᾳ, καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν μέχρι Βερατίου Γενικὴν ἐπίθεσιν ἐπιτελέσας μετὰ μοναδικῆς διοικητικῆς ἴκανότητος, ζηλευτῆς ψυχραιμίας καὶ ἀπαραμίλου γενναιοψυχίας, καρτερίας, αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον, συνέβαλε κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ εὔόδωσιν τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Ἀγῶνος, προσενεγκῶν πολυτίμους ὅντας ὑπηρεσίας. Πειθαρχικώτατος, δραστηριώτατος, ἐντιμώτατος, ἐν μιᾷ λέξει τύπος καὶ ὑπογραμμὸς στρατιώτου τοῦ καθήκοντος, ἀποσπάσας τὴν γενικὴν ἐκτίμησιν. Συνστῶν ὅθεν τὴν ἥθικὴν ἀμοιβὴν τοῦ ἐν λόγῳ Ἀρχηγοῦ, χορηγῶ τὸ παρόν.

Πρεμετὴ τῇ 25 Αὐγούστου 1914

δ

Γενικὸς Ἀρχηγὸς τῶν Σωμάτων

Ἀ. Παπαγεωργίου

Ἐθεωρήθη

Ἄργυρόκαστρον τῇ 30-8-1914

δ

Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν

Δημ. Δούλης».

— 5 —

«ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

(Ακολουθεῖ τὸ Σῆμα τῆς Αὐτ. Ἡπείρου: Δικέφαλος δετός).

ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΠΡΕΜΕΤΗΣ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ

Πιστοποιῶ δύποφαινόμενος Γενικὸς Ἀρχηγὸς ἐθελοντικῶν σωμάτων Πρεμετῆς λοχαγὸς τῆς Αὔτονόμου Ἡπείρου, Ἀνθυπολοχαγὸς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατῷ Ἀπόστολος Πεπαγεωργίου, οὗτοί δὲ ἐκ τοῦ χωρίου Ἀργυρουπόλεως τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνου Τεώργιος Σ. Γεωργουλάκης ὑπηρέτησεν ὡς ἀρχηγὸς ἐθελοντικοῦ σωματος μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ, ὑπὸ τὰς διατάξεων μου ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ιεροῦ Ἡπειρωτικοῦ ἀγῶνος μέχρι σήμερον, καθ' ἣν ἡ Βόρειος Ἡπειρος ἀνακατελήθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Λαβών μετὰ τῶν γενναίων ἀνδρῶν του μέρος εἰς ἀπάσας τὰς συγκροτηθείσας μετὰ τῶν Ἀλβανῶν μάχας ἐν τῷ τομεῖ Πρεμετῆς, ἐν Δελβίνᾳ, Ογδούνανη, Κοβατσίστη, Πέσκανη, Ραδομιστίω, Καγούικα, Φράσαρη, Οδριτσάνη, Τσοροβόδα, Πατσούμυτίω, Ἀληποστιβάνη, Κλεισούρα, Κερίτσα, Τόσκεσι καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐναντίον τοῦ Βερατίου, ἐπιτελέσας εύόρκως τὸ καθῆκον τοῦ, ὁδηγήσας τοὺς ἀνδρας του μετὰ ζηλευτῆς καὶ παραδειγματικῆς διοικητικῆς ίκανότητος συνετέλεσε κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν τῶν ἀνωτέρω πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ὑπῆρξε πολύτιμος παράγων τοῦ Ἡπειρωτικοῦ ἀγῶνος διὰ τῆς ψυχραιμίας του, γενναιότητός του, αύταπαρνήσεως καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν Πατρίδα του καὶ ἐν γένει δύποφαινόμενος ἀρχηγὸς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὑπὸ τὰς διαταγάς μου ὑπηρεσίας του προσέφερε πολυτιμωτάτας ὑπηρεσίας εἰς τὸν Ἡπειρωτικὸν ἀγῶνα. Ἐν τῇ συνειδήσει μου καὶ ἐν τῇ συνειδήσει πάντων τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ Πρεμετῆς Ἡπειρωτῶν εἶναι ἥρως, πειθαρχικώτατος, ἡθικώτατος, ἐντιμώτατος καὶ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τύπος καὶ ὑπογραμμός "Ἐλληνος καὶ πιστὸς ἐκτελεστῆς τοῦ πρὸς τὴν Πατρίδα του καθήκοντος.

Χορηγῶ δθεν αὐτῷ εἰς ἔνδειξιν ἐκτιμήσεως τὸ παρόν, συνιστῶν ἐκθύμως τὴν ὑποστήριξίν του, ώς πολλὰ ὑποσχομένου διὰ τὸ μέλλον ὑπὲρ τῆς Πατρίδος.

Ἐν Πρεμετῇ τῇ 16 Ὁκτωβρίου 1914

‘Ο Γενικὸς Ἀρχηγὸς Σωμάτων

‘Απ. Παπαγεωργίου.

Ἐθεωρήθη

‘Ο ‘Υπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν

— 6 —

«ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΛΙΑΣΚΟΒΙΚΙΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ

‘Ο κ. Γεωργουλάκης Γεώργιος ἐκ Ρεθύμνου Κρήτης ὑπηρέτησεν εἰς τὸν τομέα Λιασκοβικίου ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος μέχρι τῆς 22 Μαρτίου ἔζ., ὅτε προσεκκλήθη δι’ ὑπηρεσίαν εἰς τὸν τομέα Πρεμετῆς.

‘Ο εἰρημένος κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀνωτέρω ὑπηρεσίας του ἐπεδείχατο ἔκτακτον διοικητικὴν ίκανότητα, ψυχραιμίαν καὶ στρατιωτικὰ προσόντα ἐπίζηλα.

Ἐν Ιωαννίνοις τῇ 3 Ν) δρίου 1914

‘Ο Διοικητής Λιασκοβικίου

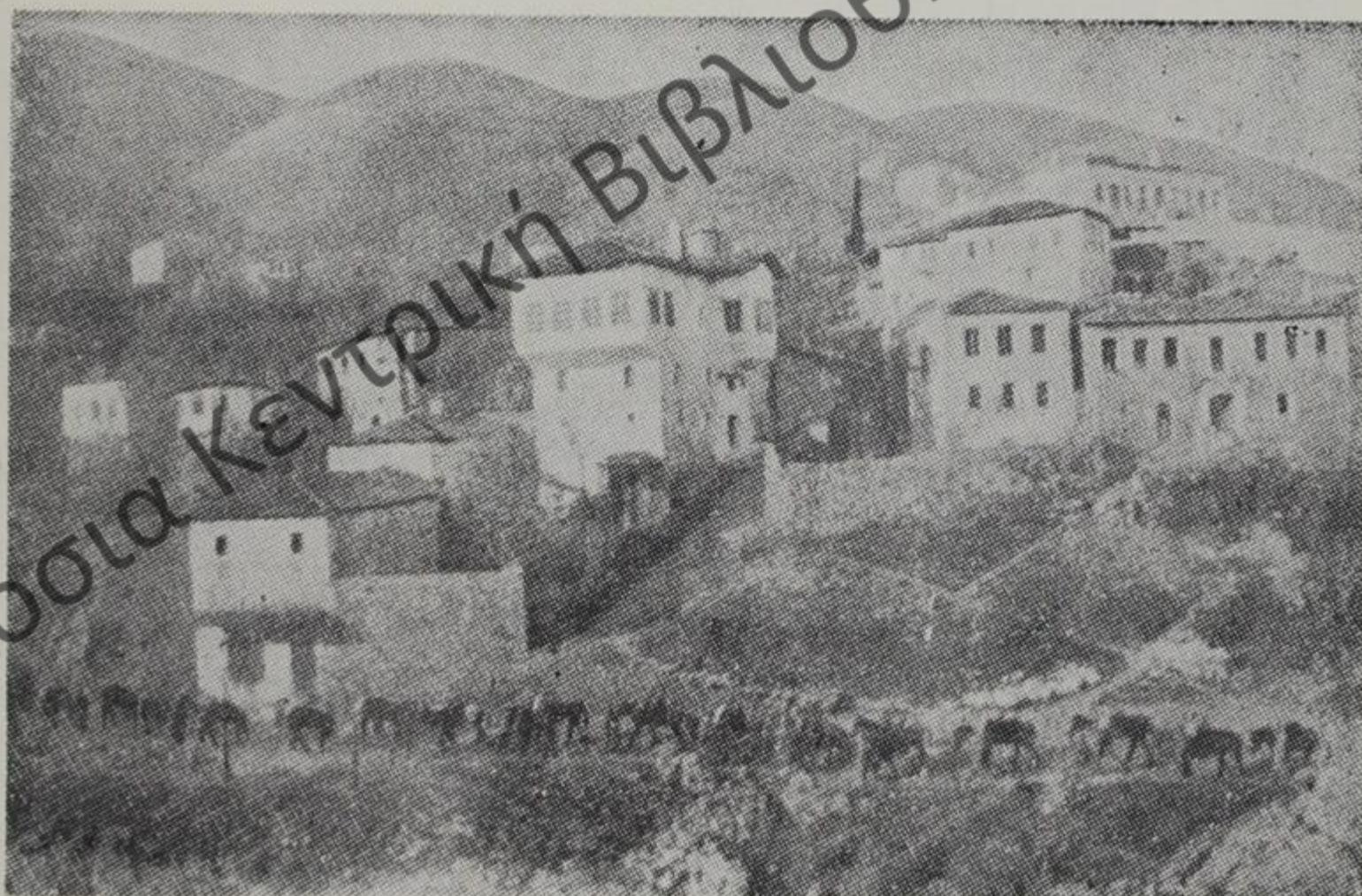
(Σφραγίδα). N. Τσίπουρας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗ ΣΤΟ ΒΟΡΕΙΟΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ

Γιὰ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Γεωργουλάκη στὸ Βορειοπειρωτικὸ Ἀγῶνα ἀναγράφεται καὶ στὰ ἔξῆς ιστορικὰ βιβλία:

1. Στὸ βιβλίο τοῦ Κων. Σκενδέρη (Ἀθῆνα 1929) μὲ τίτλο: «Ο Βορειοπειρωτικὸς Ἀγών (1914)» ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Γεωργουλάκη στὶς σελίδες: 193, 194, 201, 207, 208 καὶ σ' ἄλλα σημεῖα.
2. Στὸ βιβλίο τοῦ Περικλ. Σπ. Δρέλλια (Ἐρμούπολη - Σύρου

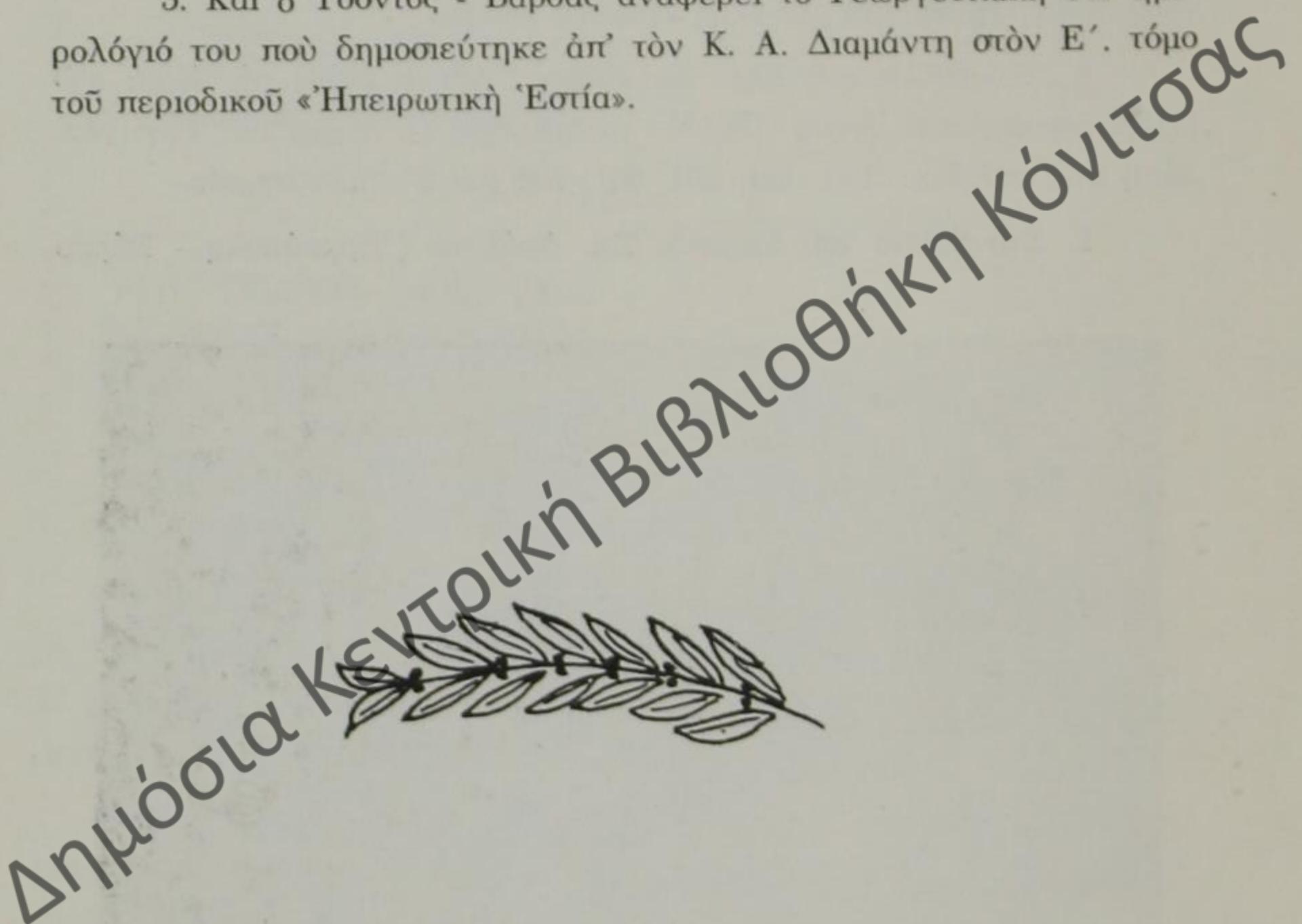
Τὸ Δέλτιο

1931) μὲ τίτλο: «Βορειοπειρωτικὸς Ἀγών 1914 - 1915 (Κατάληψη τοῦ Βερατίου)» στὶς σελίδα 18.

3. Στὸ βιβλιαράκι τοῦ "Ἄγγ. Παπακώστα (Ἀθῆνα 1951) μὲ τίτλο: «Ἡ ἀλύτρωτος "Ηπειρος» σελ. 48.

4. Άκόμα άναφέρεται ή δράση τοῦ Γεωργουλάκη καὶ στὸ πολεμικὸ ἡμερολόγιο ἀπ' τὸ Βορειοηπειρωτικὸ Ἀγῶνα στὰ 1914 τοῦ Ἰω. Σ. Κοσσυβάκη ποὺ τὸ δημοσίεψε ὁ Κων. Ἀ. Διαμάντης στὸν ὑπ' ἀριθ. 11 τόμῳ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἔστίας (σελ. 897) καὶ στὸν ὑπ' ἀριθ. 12 τόμῳ τοῦ ἕδιου περιοδικοῦ καὶ στὶς σελίδες 6, 89, 185 καὶ 300. Στὸ ἡμερολόγιο τοῦ Ἰ. Κοσσυβάκη άναφέρεται ή δράση τοῦ Γεωργουλάκη στὰ φύλλα τοῦ ἡμερολογίου 19β, 34α, 36β, 39β, 55β, 63β, 64α καὶ ἄλλοι.

5. Καὶ ὁ Τσόντος - Βάρδας άναφέρει τὸ Γεωργουλάκη στὸ ἡμερολόγιο του ποὺ δημοσιεύτηκε ἀπ' τὸν Κ. Α. Διαμάντη στὸν Ε'. τόμο τοῦ περιοδικοῦ «Ἡπειρωτικὴ Ἔστία».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΑΛΛΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ

Άναμεσα στὰ διάφορα χαρτιά τοῦ ἀρχείου τοῦ Γεωργουλάκη βρίσκεται καὶ ἔνα πρόχειρο δευτέρι απὸ 32 σελίδες. Αποτελεῖται ἀπὸ κόλλες κάτρ - ριγὲ ποῦναι ραμμένες πρόχειρα. Οἱ πιὸ πολλὲς σελίδες εἶναι λευκὲς. Σὲ μερικὲς ὅμως ἀπ' αὐτὲς ὑπάρχουν γραμμένες ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Γεωργουλάκη μερικὲς καταστάσεις ὀνομαστικὲς, καθὼς καὶ διάφορες σημειώσεις. Παραθέτω κι αὐτὰ τὰ στοιχεῖα μὰ ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὸ Βορειοηπειρωτικὸν Αγῶνα.

Στὴ σελίδα — 1 — τοῦ δευτεριοῦ αὐτοῦ εἶναι ψημένα:

Αριθμός	Όνομα ἐπώνυμον	Πέστανη	Ηλικία	Σύστημα δικού	Αριθμός φυσιγγίων	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Ἄποστολος Κωνσταντίνος	Πέστανη				
2	Ιωάννης Δούσας	»		Μάουζερ	85/15	
3	Λάζαρος Νικολάου	»				
4	Παντελῆς Τοτσου	»		Μάουζερ	35/45	
5	Εύάγγελος Πετρίδης	»		Μάουζερ	60	
6	Μανθόπος Πετρίδης	»		»	45	
	Λευκᾶς Πετρίδης	»		Γκρά	25	τοῦ δώσαμεν 1 γκρά
	Ιωσήφ Σταύρου	»		Μάουζερ	65	
9	Ἄποστολος Σωτ. Πετρίδης	»		Γκρά	48	
10	Θωμᾶς Σωτηρίου	»				
11	Βασίλειος Ιωάννου	»		Γκρά	50	
12	Άλέξιος Αναστασίου	»		»	32	
13	Ιωάννης Κωνσταντίνου	»		»	25	
14	Άδαμ Νώτης	»				
15	Κων)τίνος Αναστασίου	»				
16	Κων)νος Παπᾶ Ιωσήφ	»		Γκρά	20	
17	Γάκης Καραλῆς	»		Μάουζερ	75	
		(Σελίδα 3)				
1	Ἄποστολος Κων)νου Βάσος Σγοραλέτση			Μάουζερ	20/75	
2	Βασίλειος Μηνᾶ	»		Γκρά	40	
3	Νικόλαος Μιχαήλ	»				
4	Στέφανος Τασελαρίδης	»		Γκρά	35	

Αριθμός	Όνομα έπωνυμον	Χωρίον	Ηλικία	Σύστημα δπλου	Αριθμός φυσιγγίων	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
---------	----------------	--------	--------	---------------	-------------------	--------------

5	Ιωσήφ Σπ. Τασελαρίδης	»	Μάουζερ	35/45		
6	Μηνᾶς Κώνος	»	Μάουζερ	40		
7	Θωμᾶς Χρήστου	»	Μάουζερ	25/45		
8	Σωτήριος Εύαγγέλου	»	Γκρά	80		
9	Μιχαήλ Σωτηρίου	»	Γκρά	60		
10	Εύάγγελος Κώστα	»	Μάουζερ	60/30	1 ζευγ. τσαρούχια	
11	Κων)τίνος Σπύρου	»	Μάουζερ	60/40	1 ζευγ. τσαρούχια	
12	Ιάκωβος Βλάχος	»				
13	Αντώνιος Βλάχος	»				
14	Ηλίας Βλάχος	»	Γκρά M 105	4	1 ζευγ. τσαρούχια	
15	Πέτρος Χρήστου	»	»	20		
16	Σωτήριος Εύαγ. Στεφάνου	»	Γκρά	20		
17	Κων)τίνος Στόγιας	»	Γκρά	10		

(Σελίδα 5)

1	Χρήστος Σ. Εύαγγελίδης	Κοβατσίστη			Έτοποθετήθη εις Κοβατσίστη
2	Ιωσήφ Στεφανίδης	»	Γκρά	40	
3	Εύθυμιος Αναστασίου	»			
4	Εύάγγ. Δημήτριάδης	»	Μάουζερ	30	
5	Παντελῆς Α. Στεφανίδης	»	Γκρά	38	
6	Ηλίας Αρχιμανδρίτης	»	Γκρά	60	
7	Σωτήριος Στεφάνου	»	Μάουζερ	40/75	
8	Μαθαίος Γεωργίου	»			
9	Σωτήρ. Δαμελαρίδης	»			
10	Μαθαίος Κυριακίδης	»			
11	Εύθυμιος Αντζόπουλος	»			
12	Εύσταθιος Οίκονόμου	»			

(Σελίδα 7)

1	Δημήτριος Λένος	Γερακάρα	Γκρά	25	
2	Κων)τίνος Δουρόπουλος	»	Γκρά	10	
3	Παντελῆς Ιωάννου	»	γκρά	35	
4	Χαράλ. Αθανασίου	»			
5	Παντελῆς Μάνθου	»	Μάουζερ	20/15	
6	Βασίλειος Κώστα	»	γκρά	25	τοῦ ἐδώσαμεν 1 γκρά

(Στή σελίδα 9 είναι γραμμένα τὰ έξης:)

‘Οπλίται Καπετάν Ηλία

- Παντελῆς Βασιλείου
- Προφήρ. Φώτου

*Αριθμός	*Όνομα έπωνυμον	Χωρίον	*Ηλικία	Σύστημα ὅπλου	*Αριθμός φυσιγγίων	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
----------	-----------------	--------	---------	---------------	--------------------	--------------

- 3 Χρήστος Τσατσῆ
 4 Λιάζος Τσιάτση
 5 Ιωάννης Καραμανλῆς
 6 Χρήστου Στεφάνου
 7 Θεόδωρος Γάκε
- Γκρά 20

('Ακολουθοῦν καταστάσεις)

(Σελίδα 11)

1 Τσινάλης Αθανάσιος	Σέρανη	Γκρά	30	*Εδώσαμεν δπλον γκρά
2 Σπύρος Σταυρίδης	Σμυρναῖος	Γκρά	30	*Εδώσαμεν δπλον γκρά
3 Γιόκας		Μάουζερ		
4 Γρηγόρης Νικολάου		Μάουζερ	65	
5 Αθραάμι Αναστασίου		Μάουζερ	25	
6 Ηλίας Αναστάση		Γκρά	40	
7 Γρηγόριος Γιάκου		Μάουζερ	40	
8 Κοσμᾶς Πέτρου				
9 Σπύρος Κωνταντίνου				
10 Χαράλαμπος Γκαγκογιάννης				
11 Γρηγόρης Γεωργόπουλος		Μάουζερ	40/110	
12 Εμμιαν. Αχδρολιοάκης				
13 Ιωάννης Μενεβιανίδης				
14 Αντώνιος Θωμᾶ		Μάουζερ	35	
15 Χρήστος Αθανασίου				
16 Ηλίας Χρήστου	Βλιάσσοβον	Μάουζερ	60,30/60	

(Σελίδα 13)

1 Γεώργιος Χρήστου	Ποστένανη	Γκρά	83	Μάουζερ 40
2 Αριστοτέλης Μανέτοης	»	»	58	
3 Σπύρος Δέδες	»			
4 Αθαν. Κ. Παπαχρήστου	»	Μάουζ.	35	
5 Κωντίνος Τζαβάρης	»	Γκρά	60	
6 Περικλῆς Τοσούνης	»	Μάουζ.	20	
7 Κωντίνος Οίκονόμου	»	Μάουζ.	50	
8 Σωτήριος Βεζούλης	»	»	30	
9 Δημήτριος Δαιλιάνης	»	Γκρά	15	
10 Παντελῆς Γ. Μπούντο	»	Μάουζ.	35	
11 Τάτσης Εύσταθιος	»	»	50/60	

*Αριθμός	*Όνομα έπωνυμον	Χωρίον	*Ηλικία	Σύστημα δπλου	*Αριθμός φυσιγγίων	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
12	Θεμιστοκλῆς Ἡλιάδης		»	»	60	
13	Κων)τῖνος Ρούκης		»	Μάουζ.	60	
14	Κων)τῖνος Γούσσας	Βλιάσσοβον	Γκρά	20		
15	Θεμιστοκλῆς Ντονάνης		»	Γκρά	60	τοῦ ἐδώσαμεν γκρά
16	Κων)ντῆς Μιχαηλίδης		»	Μάουζ.	180	
17	Δημήτριος Σιτούνης			Γκρά	50	
18	Παντελῆς Μανέτσης			»	20	
19	Χρῆστος Δέδες					

Στὴ σελίδα 28 τοῦ δευτεριοῦ εἶναι γραμμένα:

«Παρέλαβον ἐκ Λεσκοβικίου

ἄλευρον 120 ὀκάδ. εἰς τὰς 25/2/1914

φασόλια 40 » » » » » »

ξλιές 6 » » » » » »

ἄλευρον 80 ὀκάδ. εἰς τὰς 26/2/1914

φυσίγγια Γκρά ἀρ. 6500 26/2/1914

ἄλευρον 80 ὀκάδ. 3/3/1914

ἀραβόσιτον

φυσίγγια Γκρά ἐν κιβώτιον

» Μάουζερ 1 κιβώτιον

τσαρούχια 10 ζευγάρια».

Στὴ σελίδα 30 εἶναι σημειωμένα τὰ ἔξῆς:

«Κατασχέσαμεν ἐκ τοῦ χωρίου Κοβατσίστη

ὅπλα Γκρά 8. Μάουζερ 1

φυσίγγια Γκρά 125 Μάουζερ 20

Κατασχέσαμεν ἐκ τοῦ χωρίου Πέστανη ὅπλα Γκρά 2».

Καὶ στὴν τελευταία ὑπ' ἀριθ. 32 σελίδα τοῦ πρόχειρου αὐτοῦ δευτεριοῦ εἶναι γραμμένα:

27/2 Εἰς τὸν Καπετάν Βαγγέλη Τζέλιο ἔδωσα φυσίγγια γκρά 100

28/2 ἄλευρον ὀκ. 29

φασόλια ὀκ. 10».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

Ο ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗΣ ΠΑΝΤΟΤΕ ΠΙΣΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΙΔΕΑΣ

Πέρα ἀπ' τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν αὐταπάρνηση ποὺ ἔδειξεν ὁ Γεωργουλάκης στὰ πεδία τῶν μαχῶν κατὰ τοὺς Ἱεροὺς ἄγῶνες, τόσο τὸ Μακεδονικό, ὅσο καὶ τοὺς Ἡπειρωτικοὺς, ύπῆρξε πάντοτε καὶ θιασώτης τῆς δημοκρατίας. Αὕτα καταφαίνονται ἀπὸ τὰ παρακάτω ἔγγραφα τῆς Πανελλήνιας Δημοκρατικῆς Ἀμυνας στὰ 1934.

* Εγγραφο Πρῶτο:

«ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΜΥΝΗ
ΜΕΓΑΡΟΝ ΜΟΥΣΟΥΡΗ
ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 11

’Αριθ. τηλεφώνου 28-109

’Αριθ. Πρωτ. 2742

την Αθήναις τῇ 28 Νοεμβρίου 1934

Κύριον

Γεώργιον Γεωργουλάκην

’Ιωάννινα

Κύριε Γεωργουλάκη

Εἴησα κάτοχοι τῆς ἀπὸ 22 τρέχοντος ὥμετέρας ἐπιστολῆς καὶ εἰς ἀτομῆσιν ταύτης ἐκφράζομεν ὥμιν τὰ θερμότατα καὶ εἰλικρινέσσατα συγχαρητήριά μας, διὰ τὴν ταχύτητα καὶ ἐπιμέλειαν, μὲ τὰς ὅντοίας ἐφέρατε εἰς πέρας τὴν ἀνατεθεῖσαν ὥμιν σπουδαιοτάτην ἐντολήν.

Εἶμεθα εύτυχεῖς διότι εἰς τὸ δργανωτικόν μας δίκτυον προστίθεται τὸ τμῆμα ’Ιωαννίνων, τὸ δποίον θὰ εύρεθῇ τάχιστα εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ δργανωμένου Δημοκρατικοῦ Κόσμου, καθόσον περιλαμβάνει εἰς τὰ Γεωγραφικὰ δρια ἀγνότατον καὶ συμπαγέστατον Δημοκρατικὸν πληθυσμόν.

Συγχαίρομεν διὰ τὴν ἀνωτέραν σας ἀντίληψιν καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀτομικοῦ ἔγωισμοῦ. Τοῦτο ἀποδεικνύει, δτι εἶσθε ἀληθινός Ιδεολόγος, ἐμπεποτισμένος ἀπὸ ἀγνὸν Δημοκρατικὸν αἰσθημα καὶ θεωροῦμεν εύτύχημα τὸ δτι καταλέγεσθε μεταξὺ τῶν ἐνεργῶν συνεργατῶν μας.

Παρακαλοῦμεν, όπως φροντίσητε διὰ τὴν ταχυτέραν γνωστοποίησιν ἡμῖν τῶν ὀνομάτων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ἵνα ἀποστείλωμεν εἰς πάντας ἀτομικὰ ἀναγνωριστικὰ ἔγγραφα καὶ ἵνα τὸ Τμῆμα ποιήσηται ἐναρξιν τῶν ὀργανωτικῶν του προσπαθειῶν.

Μετὰ πάσης τιμῆς

‘Ο Πρόεδρος

‘Ο Γεν. Γραμματεὺς

; Παπούλιας

’Α Γ. Μπιτούνης

(Σφραγίδα) «ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΜΥΝΑ»

”ΕΓΓΡΑΦΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.

«ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΜΥΝΑ

ΜΕΓΑΡΟΝ ΜΟΥΣΟΥΡΗ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 11

’Αριθ. τηλεφώνου 28-109

’Αριθ. Πρωτ. 2872

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Δεκεμβρίου 1934

Κύριον

Γεώργιον Γεωργουλάκην

Ίωάννινα.

Κύριε Γεωργουλάκη.

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὰ προγενέστερα ἔγγραφά μας, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν ὑμῖν, ὅτι αἰσθανόμεθα ἴδιαιτέραν ὑποχρέωσιν νὰ σᾶς ἐκφράσωμεν καὶ πάλιν τὰ θερμότατα συγχαρητήριά μας διὰ τὴν ταχύτητα καὶ ἐπιμέλειαν, μὲ τὴν ὅποιαν ἐφέρατε εἰς αἴσιον πέρας τὴν ἀνατεθεῖσαν ὑμῖν ὀργανωτικὴν ἀποστολήν. Χαίρομεν δὲ ἴδιαιτέρως, διότι συμμετέχετε προσωπικῶς εἰς τὸ Α'. Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ τμήματος.

Μετὰ πάσης τιμῆς

‘Ο Πρόεδρος

‘Ο Γεν. Γραμματεὺς

; Παπούλιας

Α. Γ. Μπιτούνης».

(Σφραγίδα)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΝΑΤΟ

Ο ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗΣ Σ' ΟΛΗ ΤΟΥ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΛΟΣ ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ ΚΑΙ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ

Άλλα καὶ κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα τῆς κατοχῆς τῆς πατρίδας μας ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς καὶ Ἰταλοὺς ὁ ἀγωνιστὴς Γεωργουλάκης δὲν ἔκατος μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια. Ή πατριωτικὴ του δράση καταφαίνεται ἀπὸ τὰ παρακάτω στοιχεῖα:

1) Ἀπόσπασμα ἀπὸ τηλεγράφημα τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς μὲ ήμερομηνία 13 Μαΐου 1944:

«Γεώργιον Γεωργουλάκην

Συγχαίρομεν θερμότατα ἐσᾶς καὶ τοὺς συνεργάτας σας διὰ τὰ ιτρόσφατα SABOTAGE σας καὶ λοιπὰς πολυτίμους ύπηρεσίας σας καὶ εὐχόμεθα νὰ συνεχισθοῦν αἱ ἐπιτυχίαι σας κατὰ τρομεροῦ ἐπιδρομέως τῆς ἀκτήτου χώρας σας. Εἴμεθα ύπερηφανοί, διότι συνδεόμεθα μὲ τὴν ἀποστολήν σας».

«Adrance Force 133
c/o HQ LE καὶ MLG
G. M. F.

2) Τὸ παρακάτω ἔγγραφο:

Πρὸς

Τὸ ‘Υπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν
’Ενταῦθα.

Διὰ τοῦ παρόντος βεβαιοῦμεν, ὅτι ὁ μόνιμος ἐξ ἐφέδρων λοχαγός Πεζικοῦ ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ύπηρέτησεν ὀργανικῶς εἰς ήμετέραν μυστικὴν ὁμάδα ἀμισθὶ καὶ ἀδιαλείπτως ἀπὸ Δεκεμβρίου 1943 μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ προσέφερε πολυτίμους ύπηρεσίας εἰς τὴν χώραν του καὶ τὸν Συμμαχικὸν Ἀγῶνα.

(Τ.Σ.). (‘Υπογραφὴ).

Βεβαιοῦται τὸ γνήσιον τῆς ἀντιγραφῆς
’Εν Ἀθήναις τῇ 6 - 6 - 1945

ὅ

‘Υπασπιστὴς Φρουραρχείου Ἀθηνῶν
(Σφραγίδα). (ύπογραφή) ».

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΩΤΟΥ

Ἐν ὀνόματι τῶν Κυβερνήσεων καὶ Λαῶν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν εὐχαριστοῦμεν τὸν Γεωργουλάκην Γεώργιον διὰ τὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσέφερεν εἰς τὸν Ἀγῶνα διὰ τὴν ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ.

Διὰ τῶν προσπαθειῶν του ἐδιοηθήθη μεγάλως ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ, ως πράγματι καὶ ὁ ὅλος σκοπός, διὰ τὸν δποῖον μάχονται ὅλα τὰ Ἐλεύθερα Ἐθνη.

H. R. ALEXANTER

Στρατάρχης

Ἄριθ. R. 68

Ἀνώτατος Ἀρχηγὸς Συμμαχικῶν

Ημερομηνία Μάρτιος 45

Δυνάμεων ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗ

Ο Γεωργουλάκης ἀπὸ τότε ποὺ ἀποστρατεύτηκε ἐγκαταστάθηκε στὰ Γιάννινα, ὅπου ζοῦσε μὲ τὴ σχετικὴ συνταξη ποὺ ἔπαιρνε τοῦ ἔφεδρου λοχαγοῦ. Ζοῦσε μὲ τὴ γυναίκα του μόνο. Παιδιὰ δὲν εἶχαν.

Οταν στὰ 1966 πῆρα στὰ χέρια μου τὸ ἀρχεῖο του, πῆγα στὸ σπίτι του, καθὼς ἔγραψα καὶ στὴν ἀρχή, πολλὲς φορὲς καὶ τὸν ἐπισκέφτηκα καὶ τοῦ ζήτησα σχετικὲς πληροφορίες γιὰ τὸ ἀρχεῖο του. Δὲν κυκλοφοροῦσε ἔξω απὸ τὸ σπίτι του. Υπόφερνε ἀπὸ κυστίδα ποὺ τὸν ἐνοχλοῦσε πολὺ. Στὶς συναντήσεις μας αὐτὲς μοῦ διηγήθηκε ἄφθονα περιστατικὰ ἀπὸ τὴ συμμετοχή του στὸν Ἀγῶνα τῆς Β. Ἡπείρου. Εἶχε, παρὰ τὴν ἡλικία του καὶ παρὰ τὴν ἀρρώστια του, μεγάλη πνευματικὴ διαφορετικότητα, ἀριστο μνημονικὸ καὶ κέφι νὰ διηγεῖται διάφορα περιστατικὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ του. "Επρεπε νὰ κρατήσω σημειώσεις ἀπ' τὶς ἀφηγήσεις του αὐτές. Τώρα τὸ μετανοιώνω ποὺ δὲν τόκανα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα ποὺ μοῦ διηγήθηκε, καθὼς θυμοῦμαι, μοῦ περιέγραψε πῶς τὸν εἶχαν πάσει κατὰ τὸ 1917 οἱ Ἰταλοὶ ποὺ εἶχαν ἔρθει καὶ εἶχαν καταλάβει καὶ τὰ Γιάννινα καὶ τὸν ἔρριξαν στὴ φυλακὴ στὰ μπουντρούμια τοῦ κάστρου. Κατώρθωσε ὅμως καὶ δραπέτευσε. Μοῦ περίγραψε μάλιστα καὶ τὸν τρόπο τῆς δραπέτευσης.

Ακόμα θυμοῦμαι πῶς μοῦ εἶχε πεῖ καὶ τὸ ἔξῆς ποὺ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ: ,Εκεῖνος ποὺ τὸν παρώτρυνε νὰ μαζέψει τὰ χαρτιὰ τοῦ ἀρχείου του, ποὺ τὰ εἶχε σκορπισμένα ἐδῶ καὶ κεῖ, ἦταν ὁ πατριώτης του ὁ ὑπέροχος φίλος μου κ. Βασίλειος Μουντάκης, ἀπὸ τὴν Κρήτη, ποὺ ὑπηρετοῦσε τότε σὰν ὑπολοχαγὸς στὴν ὑπηρεσία τῆς Στρατ. Δικαιο-

σύνης στὰ Γιάννινα. Τώρα ό κ. Μουντάκης ύπηρε τεῖ μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ Ταγματάρχη στὸ Στρατοδικεῖο τῆς Ἀθήνας. Σ' αὐτὸν ὀφείλεται κατὰ κύριο ἀρχικὸ λόγο ἡ διάσωση τοῦ ἀρχείου τοῦ Γεωργουλάκη ποὺ παρατίθεται σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο. "Αν δὲν εἶχε μεσολαβήσει ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ κ. Μουντάκη, ἀσφαλέστατα θᾶχε καταστραφεῖ αὐτό. Εἶμαι ύποχρεώμενος ν' ἀπευθύνω κι' ἀπ' αὐτὴ τὴ θέση τὶς θερμότατες εὔχαριστίες στὸν κ. Μουντάκη γιὰ τὴν σημαντικὴ του ἑθνικὴ μεσολάβηση.

Ο Γεωργουλάκης πέθανε τὸ Γενάρη τοῦ 1967. Δὲν πρόφτασε νὰ ἴδει τὴν Ἑλλάδα μας κάτω ἀπὸ τὴν δικτατορία τῆς χούντας τῶν Συνταγματαρχῶν. Ο Γιαννιώτικος τύπος κατὰ τὸ θάνατό του ἀσχολήθηκε ὅπως ἔπρεπε μὲ τὸ ὄνομά του καὶ τὶς πατριωτικές του ύπηρεσίες. Μεταφέρω ἐδῶ ὅσα ἔγραψε ἡ ἐφημερίδα τῶν Γιαννίνων «Ἡπειρωτικὸς Ἀγῶν» γι' αὐτὸν στὸ φύλλο τῆς 24 Γενάρη 1967: «Ἀπὸ τὶς 3 μ.μ. του προχθεσινοῦ Σαββάτου ἔπαυσε τοὺς κτύπους της μιὰ καρδιὰ, ἡ καρδιὰ τοῦ Γεώργιου Γεωργουλάκη. Ἡτανε Κρητικὴ καρδιά. Ο πρῶτος τῆς κτύπος ἀκούστηκε στὴν Ἀργυρούπολι τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνης ἐδῶ καὶ 82 χρόνια. Καὶ ἡ Κρητικὴ αὐτὴ καρδιὰ μεγάλωσε ἔνα παλλικάρι, ποὺ ἀνδρώθηκε μὲ τοὺς Κρητικοὺς θρύλους, τὶς Κρητικὲς παραδόσεις, τὰ Κρητικὰ ἔπη τῶν ἀγώνων τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ γιὰ τὴ λευτεριά, ποὺ κάνουν ἀτσαλένια τὴν ψυχὴ καὶ τὴν στολίζουν μὲ τὰ λουλούδια τῆς ἀρετῆς. Καὶ τὶς ἀλήθειες αὐτὲς ἐπεβεβαίωσεν ὁ Γεωργουλάκης μὲ τὰ ἔργα του, τὴν πολιτεία, τὴν συμπεριφορά του καθόλην τὴν σταδιοδρομίαν τῆς τόσον μακρυνῆς ζωῆς του.

"Οταν τὸ Κρητικάκι αὐτὸ ἥτανε 17 χρονῶν, τὴν Μακεδονία τὴν ἀλωνίζαν οἱ ξένες προπαγάνδες καὶ τὰ ξένα ἄρματα: Βούλγαροι, Σέρβοι, Ρουμάνοι βοηθούμενοι κι' ἀπὸ ξένες ίσχυρὲς δυνάμεις διεκδικοῦσαν τὴν κυριότητα πάνω στὴ Μεκεδονικὴ γῆ. Δὲν ἀνεγνώριζαν τὴν Ἑλληνικότητα τῆς πατρίδος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Τότε μέσα στοὺς κινδύνους αὐτοὺς ἐζήτει μὲ ίκεσία καὶ ἐπιμονὴ τὴν βοήθεια τῆς μητέρας της Ἑλλάδος. Καὶ ἡ μητέρα ἐκάλεσε τὰ παιδιά της εἰς ἔνα ἑθνικὸ ἑθελοντικὸ προσκλητήριο. Καὶ νὰ! πρῶτο καὶ καλύτερο τὸ Κρητικάκι αὐτὸ τῶν 17 χρονῶν ὁ Γεώργιος Γεωργουλάκης. Φοράει τὴν φορεσιὰ τοῦ ἀντάρτη, κατατάσσεται εἰς ἔνα σῶμα ἀντάρτικο καὶ πετάει σὰν ἀετὸς στὴν Μακεδονικὴ γῆ. Ἐκεῖ, μικρὸς τὸ σῶμα, ἀνεδείχθη μαχητὴς ἄριστος. Λαμβάνει μέρος εἰς πλείστας μάχας κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ Ρουμάνων κυρίως ἀνταρτῶν καὶ μάχεται μὲ ἀνδρείαν καὶ εὐψυχίαν ποὺ ἔξεπληττον.

Τὸ δεύτερο στάδιο του εἶναι τῶν Βαλκανικῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων· ἀξιωματικὸς πλέον μετέχει τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν "Ἡπειρον" καὶ εἰσέρχεται στὰ Γιάννινα μαζὶ μὲ τὸν Ἑλληνικὸν Στρατόν.

Τὸ τρίτο στάδιο του ἀνήκει εἰς τὸν Βορειοηπειρωτικὸν Ἀγῶνα.

Ἐκεῖ ἀνεδείχθη ὅχι μόνον καλὸς ἀξιωματικὸς καὶ ἀρχηγὸς ἀγωνιστικοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ φρόνιμος ὁδηγητής. Ὁ Βορειοηπειρωτικὸς ἄγων τελειώνει καθ' ὃν τρόπον ἔκλεισε καὶ ὁ Γεωργουλάκης ἐγκαθίσταται στὴν πόλι μας. Ἐδῶ τοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ φανερώσῃ καὶ τὰ ἄλλα ψυχικὰ του χαρίσματα, καὶ τὴν ἐντιμότητά του, τὴν ἀνωτερότητά του, τὸν ἀλτρουϊσμό του, τὰ πολιτικὰ φρονήματα. Παρουσιάσθη Βενιζελικός, ἔζησε ἐνόσω ἔζη καὶ ὁ Βενιζέλος Βενιζελικὸς καὶ κατόπι παρουσιάσθη ὁπαδὸς καὶ θιασώτης τῆς Δημοκρατίας.

Καὶ στὰ ὀλίγα αὐτὰ, ποὺ ἀδικοῦν τὴν σταδιοδρομία του, τῶν τόσων δεκαετηρίδων, πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ μὰ πολὺ μεγάλη ἑθνικὴ ὑπηρεσία, ποὺ προσφέρει στὴν Ἑλλάδα, ὅταν ἔχαρασσον τὰ σύνορα τῆς Βορείου καὶ τῆς Νοτίου Ἡπείρου. Ἡ ύπηρεσία αὐτὴ εἰς τὰς λεπτομερείας της εἶναι μία θυσία ἀνεκτίμητος. Ἀπόλαυσε τὸ ἑθνικὸν συμφέρον δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἴδουν τὸ φῶς τῆς δημοκράτης, τούλαχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος.

ΤΗ ΚΗ ΔΕΙΑ

Ο μεταστὰς ἐκπροσεύθη τὴν ἔπομένην καὶ ἐτάφη εἰς τὸ Νεκροταφεῖον τοῦ Ναοῦ τῆς Περιβλέπτου. Εἰς τὴν τελευταίαν του κατοικίαν τὸν συνδευσαν ἡ θλιμμένη σύζυγός του, δύο του ξαδέρφια οἱ κ.κ. Ζωγραφάκης καὶ Σκουλᾶς, ἀφιχθέντες ἐξ Ἀθηνῶν, ὁ βουλευτὴς κ. Σπ. Βαδαλούκας, ὁ παρεπιδημῶν στρατηγὸς ἐ.ἄ. κ. Ἡ. Βογᾶς, ἐπίσημοι καὶ πολλοὶ τῶν συμπολιτῶν, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ ἐνταῦθα παραρτήματος τῆς Ἐνώσεως Ἀποστράτων Ἀξιωματικῶν, ἀξιωματικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς Μεραρχίας, μέλη τῆς Νομαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ε.Κ. καὶ πολλοὶ φίλοι.

Τὸν νεκρὸν ἀπεχαιρέτησε καὶ κατέθεσε στέφανον ὁ κ. Τζαλονῖκος ἀπὸ μέρους τοῦ Παραρτήματος τῶν Ἀποστράτων Ἀξιωματικῶν, ὁ κ. Τάτσης, διευθυντὴς τοῦ ἐδῶ πολιτικοῦ γραφείου τοῦ κ. Γ. Μυλωνᾶ, ὅστις κατέθεσε στέφανον καὶ ὁ κ. Εὐθύμιος Τζάλλας.

‘Ο ἀποχαιρετισμὸς τοῦ κ. Τζαλονίκου

‘Ο κ. Τζαλονίκος ἀπεχαιρέτησε τὸν νεκρὸν διὰ τῶν ἔξῆς:

«Ἀγαπητὲ Συνάδελφε Γεωργουλάκη.

Τὸ παράρτημα ‘Ἐνώσεως ‘Ελλήνων ’Αποστράτων ’Αξιωματικῶν ’Ιωαννίνων μετὰ μεγάλης ὁδύνης ἐδέχθη τὸ ἄγγελμα τοῦ ἀδοκήτου θανάτου ἐνὸς τέκνου τῆς ἡρωτόκου Κρήτης.

Βαθύτατος εἶναι ἐπίσης ὁ πόνος καὶ ματωμένη ἡ καρδιὰ τῆς λατρευτῆς σου συζύγου καὶ τῶν ὑπολοίπων συγγενῶν, γνωστῶν καὶ φίλων σου.

Ἐγεννήθης εἰς τὴν Ἀργυρούπολη τῆς Ρεθύμνου - Κρήτης τὸ 1885 καὶ ἀπὸ τῶν νεανικῶν σου χρόνων, ἀκολούθων τὴν παράδοσιν τῆς λεβεντογέννας Κρήτης, ὡς ἐθελοντὴς ἔσπευσες εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἄγωνα, ὃπου διεκρίθης διὰ τὴν παλληκαρία σου. Ἀκολούθως πάλιν ὡς ἐθελοντὴς, ἔλαθες μέρος εἰς τὸν Βαλκανικὸν ἄγωνας, διὰ νὰ τοὺς συνεχίσῃς εἰς τὴν Βόρειον Ἰτείρον, ὃπου ἐδημιούργησες καὶ τὴν οἰκογενειακὴν σου εὔτυχίαν.

Μακρὰ καὶ λαμπρὰ ὥπηρξεν ἡ πολεμικὴ σου δρᾶσις εἰς δλα τὰ πεδία τῶν μαχῶν, ὅπου ἔσπευδες πάντα ἐθελοντικῶς. Τὸ στῆθος σου κοσμοῦν πολλὰ πολεμικὰ παράσημα.

“Οταν ἔξεπλήρωσες τὸ πρὸς τὴν Πατρίδα καθῆκον σου, ἐπεδόθης καὶ ἀφοσιώθης εἰς τὰ εἰρηνικὰ ἔργα, πλησίον, τῆς οἰκογενείας σου, με τὴν ὁποίαν ἐγκατεστάθης εἰς τὴν πόλιν τῶν ’Ιωαννίνων.

‘Η κοινωνία τῶν ’Ιωαννίνων σὲ ἔξετίμησε διὰ τὰ πολλὰ χαρίσματά σου καὶ μεταξὺ τῆς ἀπέκτησες πολλοὺς φίλους, οἱ ὅποιοι περίλυποι συγκεντρώθησαν σήμερον διὰ νὰ θρηνήσουν καὶ νὰ σὲ συνοδεύσουν εἰς τὴν τελευταίαν σου κατοαικίαν.

Πολύκλαυστε Συνάδελφε.

‘Ο θάνατὸς σου μᾶς ἐλύπησε καὶ σὲ διαβεβαιοῦμεν, ὅτι θὰ μείνης εἰς τὴν μνήμην μας ὡς ἔνας καλὸς συνάδελφος καὶ εἰς τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς σου ὡς ἔντιμος καὶ καλὸς οἰκογενειάρχης.

Εἴς ἔνδειξιν τιμῆς καὶ ἀγάπης καταθέτω ἐκ μέρους τῶν ’Αποστρά-

των 'Αξιωματικῶν 'Ιωαννίνων τὸν δάφνινον τοῦτον στέφανον καὶ εὔχομαι εἰς τὸν ὕψιστον νὰ ἀναπαύῃ τὴν ψυχήν σου καὶ τὸ φιλόξενο Γιαννιώτικο χῶμα ποὺ θὰ οὲ σκεπάσῃ νὰ εῖναι ἐλαφρόν, διότι ὡς ἄνθρωπος ἔξεπλήρωσες τὸ χέος σου πρὸς τὴν Θρησκείαν, τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Οἰκογένειαν.

Εἴθε ὁ ὕψιστος νὰ ἐλαφρύνῃ τὸν πόνον τῆς ἀπαρηγορήτου συζύγου σου.

Αἰωνία ἡ μνήμη, ἀγαπητέ συνάδελφε Γεώργιε Γεωργουλάκη».

Αὐτὸς ὑπῆρξεν λοιπὸν ὁ Γεώργιος Γεωργουλάκης σὰν μαχητὴς καὶ σὰν ἴδεολόγος "Ελληνας δημοκράτης. Γιὰ 40 ὄλόκληρα χρόνια πρόσφερε, ὅπως καταφαίνεται ἀπὸ τὰ παραπάνω πολύτιμες ὑπηρεσίες στὴν πατρίδα. Γι' αὐτὸς καὶ τοῦ ἀπονεμήθηκε ὁ βαθμὸς τοῦ λοχαγοῦ μὲ ἀνάλογη σύνταξη. Πέρα δικαὶως ἀπὸ τὸ βαθμὸν αὐτὸν ἀπέθηκε πολὺ δικαιολογημένα γιὰ τὶς ὑπηρεσίες του πρὸς τὸ ἔθνος μὲ τὰ ἔξης παράσημα:

α) Τὸν «Σιδηροῦν πολεμικὸν Σταυρὸν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ 'Αγῶνος».

β) Τὸ Μετάλλιο τοῦ Μακεδονικοῦ 'Αγῶνα.

γ) Τὸ Μετάλλιο τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων καὶ τῆς Νίκης καὶ Ἱσως καὶ ἄλλα παράσημα που δὲν τὰ ξέρω.

Τοῦ ἀξίζει λοιπὸν γιὰ ὅλα τὰ παραπάνω ὁ δίκαιος ἔπαινος. 'Ιδιαίτερα δικαίως τοῦ ἀξίζει ἡ Ἡπειρωτικὴ εὐγνωμοσύνη, γιατὶ ἀγωνίστηκε παλληκαρίσια καὶ μόχθησε πολὺ γιὰ τὴν ἐπιτυχημένη ἐκβαση τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ 'Αγῶνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

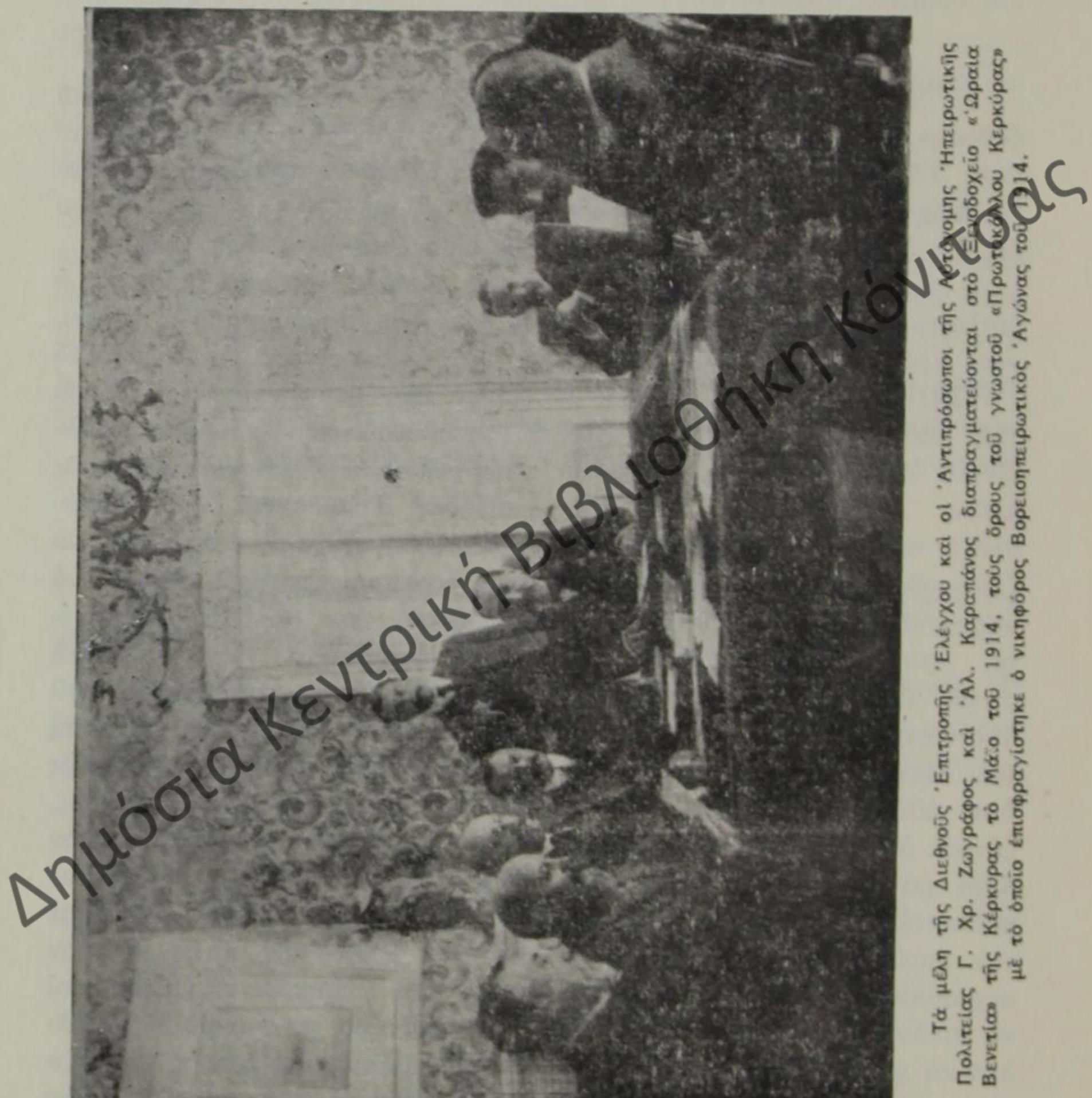
Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

”Ισως παραξενευτεῖ ό ἀναγνώστης, γιατὶ ἀναφέρω γιὰ «ἐπιτυχῆ ἔκβαση» τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Ἀγῶνα τότε, ποὺ τὰ πράγματα ἐξελίχτηκαν ἔτσι: Τὰ παρακάτω θὰ μποροῦσα νὰ τὰ ἀναφέρω ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ποὺ ἦσα τάσθηκε τὸ Βορειοηπειρωτικὸ ζήτημα σὲ γενικὲς γραμμές. Τὰ ἄριστα ὅμως γιὰ τὸ τέλος, γιατί, νομίζω, πὼς ἐδῶ ἔχουν τὴν θέση τους.

Καθὼς γράφτηκε καὶ στὶς πρῶτες σελίδες ἀπὸ τὸν πρόλογο, ἡ διπλωματία μερικῶν ἀπὸ τὶς Μεγάλες δυνάμεις δημιουργῆσε τὸ Ἀλβανικὸ Κράτος στὰ 1913 μὲ ἀρχηγὸ του τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀλβανίας Βίδ (WIED). Τὸ πρωτόκολλο τῶν Μεγάλων Δυνάμεων στὶς 29 Ἰουνίου 1913 καθώριζε πὼς ἡ Β. Ἡπειρος (ἵτοι οἱ Καζάδες: Χειμάρρας, Δελβίνου, Ἀργυροκάστρου, Πρεμετῆς, Λισσοκοβικίου, Κολώνιας, Κορυτσᾶς καθὼς καὶ τμῆματα ἀπὸ τοὺς καζάδες Τεπελενιοῦ καὶ Πωγωνιοῦ) παραχωροῦνταν στὴν Αλβανία. Αὕτη ἦταν ἡ αἰτία γιὰ νὰ ξεσηκωθεῖ ἡ ἐθνικὴ συνείδηση τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ, νὰ κηρυχτεῖ αὐτονομία καὶ νὰ μεσολαβήσουν τὰ πολεμικὰ γεγονότα, στὰ ὁποῖα ἀναφέρεται αὐτὴ ἡ πραγματεία. Τὰ ἀλβανικὰ στίφη /έσπασαν τὰ μοῦτρα τους μπροστὰ στὴν παλληκαριὰ τοῦ αὐτόνομου στρατοῦ καὶ τῶν ἐθελοντικῶν ὅμιλων. Ἡ διεθνὴς ἐπιτροπὴ τῶν Μεγ. Δυνάμεων ποὺ βρίσκονταν στὴν Ἀλβανία, βλέποντας πὼς ἦταν ἀδύνατο νὰ παρθεῖ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ελλήνων ἡ Β. Ἡπειρος, ζητησε ἀπ’ τὸ Χρηστάκη Ζωγράφο ἀνακωχὴ καὶ τὸν προσκάλεσαν στὴν Κέρκυρα γιὰ νὰ γίνουν σχετικὲς διαπραγματεύσεις. Πῆγε αὐτὸς ἐκεῖ καὶ κατέληξαν οἱ διαπραγματεύσεις στὴν ἀπόφαση (Μάϊος 1914), μὲ τὴν ὁποία ἡ Β. Ἡπειρος ἀναγνωρίζονταν αὐτόνομος, κάτω ἀπ’ τὴν κυριαρχία τοῦ ἡγεμόνα τῆς Ἀλβανίας Βίδ. Ἡ Β. Ἡπειρος νὰ ἐκλέγει καὶ νὰ στέλνει βουλευτὲς στὸ Ἀλβανικὸ Κοινοβούλιο, νὰ ἐπικρατεῖ ἡ Ελληνικὴ γλῶσσα, καὶ νάχει δική της Χωροφυλακὴ καὶ δικοὺς της ἀξιωματικοὺς. Αὕτη ἡ ἀπόφαση ἀνακοινώθηκε τὸν Ιούνιο τοῦ 1914 στὴν Αὐτόνομη Κυβέρνηση καὶ ἔγινε δεκτή. Στὸ μεταξὺ στὸ Δέλβινο ἔγινε Πανηπειρωτικὸ Συνέδριο καὶ ἐπικύρωσε τὸ πρᾶγμα αὐτό.

Ἄλλὰ ό Βίδ δὲν μπόρεσε νὰ βάλει καμιὰ τάξη στὸ Ἀλβανικὸ Κράτος καὶ μόλις ἔφυγαν τὰ ξένα στρατεύματα ἀπὸ τὴν Ἀλβανία δημιουργήθηκε σ’ αὐτὴ μεγάλη ἐσωτερικὴ ταραχὴ. Μπροστὰ στὴν κατάστα-

ση αύτή δύο Βίδ άναγκαστηκε νὰ φύγει. Ή 'Αντάντ τότε ζήτησε ἀπ' τὴν Ἑλλάδα νὰ καταλάβει πάλι μὲ τὰ στρατεύματά της τὴν Β. Ἡπειρο. Πραγματικὰ δὲ δύο Ἑλληνικὸς Στρατὸς παρέλαβε πάλι τὴν Β. Ἡπειρο κατὰ τὸν Ὀκτώμβρη τοῦ 1914.

Τὰ μὲν τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου καὶ οἱ Ἀντιπρόσωποι τῆς κρονομηγος Ἡπειρωτικῆς Πολιτείας Γ. Χρ. Ζωγράφος καὶ Ἀλ. Καραπόνος διαπραγματεύονται στὸ Ξενοδοχεῖο «Ωραία Βενετία» τῆς Κέρκυρας τὸ Μάρτιο τοῦ 1914, τοὺς δρους τοῦ γνωστοῦ «Πρωτοκόλλου Κερκύρας» μὲ τὸ ὅποι επισφραγίστηκε ὁ νικηφόρος Βορειοπειρατικὸς Ἀγώνας τοῦ 1914.

Τὴν ἕδια ὅμως ἐποχὴ ἡ Ἰταλία ἐγκαταστάθηκε στὴν Αὔλωνα. Βέβαια, ἐδῶ δὲν γράφεται ἡ ιστορία τῆς Βόρειας Ἡπείρου μας, ἀλλὰ θεωρῶ σκόπιμο νὰ παραθέσω μερικὰ σύντομα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἔξελιξη τῶν γεγονότων, ἀπὸ τὰ ὅποια καταφαίνεται πόσο ἀδικήθηκε

ἀπὸ τοὺς μεγάλους καὶ δυνατοὺς τῆς γῆς ὁ πολυβασανισμένος ἔλληνικὸς λαὸς τῆς περιοχῆς αὐτῆς.

Ἄμα προσχώρησε τότε ἡ Ἰταλία στὴν παράταξη τῶν Συμμάχων κατὰ τὸ 1915 (26 Ἰουλίου) ὑπογράφηκε στὸ Λονδίνο μιὰ συμφωνία ἀνάμεσα στὴν Ἀγγλία, Γαλλία, Ἰταλία καὶ Ρωσία, μὲ τὴν ὁποία ἀναγνωρίζονταν τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδας στὴ Β. Ἡπειρο. Ταῦτόχρονα ὅμως μὲ τὴ συμφωνία αὐτὴ παραχωροῦσαν διοκληρωτικὴ κυριαρχία στὴν Ἰταλία γιὰ τὴν Αὔλωνα, τὸ μικρὸ νησάκι Σάσσωνα καὶ λίγη περιοχὴ γύρω ἀπὸ τὴν Αὔλωνα. Ἀκόμα μὲ τὴ συμφωνία αὐτὴ τῆς δίνονταν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ διευθύνει τὶς ἐξωτερικὲς σχέσεις τῆς Ἀλβανίας, ἀντελικὰ ἀποφασίζονταν νὰ συσταθεῖ μικρὸ Ἀλβανικὸ Κράτος.

‘Ως ἐδῶ τὰ πράγματα δὲν παρουσίαζαν τόσο μεγάλες ἀνωμαλίες. Κατὰ τὸ 1916 ὅμως, καθὼς εἶναι γνωστό, δημουργήθηκε στὴν Ἑλλάδα μιας ὁ ἐπάρατος ἐθνικὸς δικαιοσύνης, ποὺ ἐπέφερε σοβαρὲς ἐσωτερικὲς ἀνωμαλίες. ’Απ’ τὰ δυσάρεστα αὐτὰ γεγονότα ἐπωφελήθηκε ἡ Ἰταλία καὶ τὸν Αὔγουστο τοῦ 1916 ξαπλώνει τὴν πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ κατοχή της ὡς τὸ Ἀργυρόκαστρο. Ἀργότερα δὲ κατὰ τὴν ἄνοιξη τοῦ 1917 τραβάει μέχρι τὰ Γιάννινα. Τὴν ὕδια δὲ χρονιά,, λιγάκι ἀργότερα, τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα παίρνουν στὴν κατοχή τους τὴν περιοχὴ τῆς Κορυτοῦ. ”Ετοι τὸν Ἰούνιο τοῦ 1917 ὁ Ἰταλὸς Φρούραρχος τοῦ Ἀργυρόκαστρου κηρύχνει τὴν Ἀλβανικὴ ἀνεξαρτησία κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τῆς Ἰταλίας, ἐνῶ ὁ διοικητὴς τῶν Γαλλικῶν Δυνάμεων τῆς Κορυτοῦ ἀνακηρύχνει τὴν Ἀλβανικὴ Δημοκρατία. Βλέπει ὁ ἀναγνώστης μὲ ποιὸ πνεῦμα δικαιοσύνης ἀναγνώριζαν τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδας οἱ ἰσχυροὶ μιας σύμμαχοι.

Στὰ 1918 τελείωσε ὁ Πρῶτος Παγκόσμιος Πόλεμος μὲ νικηφόρα ἔκβαση γιὰ τοὺς Συμμάχους. Τότε (’Οκτώβρης 1918) ἀναγνωρίζονται πάλι τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδας στὴ Βόρεια Ἡπειρο. Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ πανηγυρίζεται, ὅπως ἔπρεπε. Τὴν ἐξέλιξη τῶν γεγονότων γιὰ τὴν ἀναγνώριση τῶν δικαίων μιας στὴ Β. Η. ὁ Γ. Α. Δρίνος στὸ βιβλίο του «Χρονικὰ τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος 1914» (σελ. 182) τὴν περιγράφει ὡς ἔξῆς: «Ἡ Γαλλικὴ καὶ Ἀγγλικὴ Ἀντιπροσωπεία εἰς τὴν ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1919 ἔκθεσίν των δηλοῦν, ὅτι τὰ καθορισθέντα σύνορα τῆς Ἀλβανίας κατὰ τὸ ἔτος 1913 δὲν ἔτυχον τῆς ἐγκρίσεως τῶν ἐνδιαφερο-

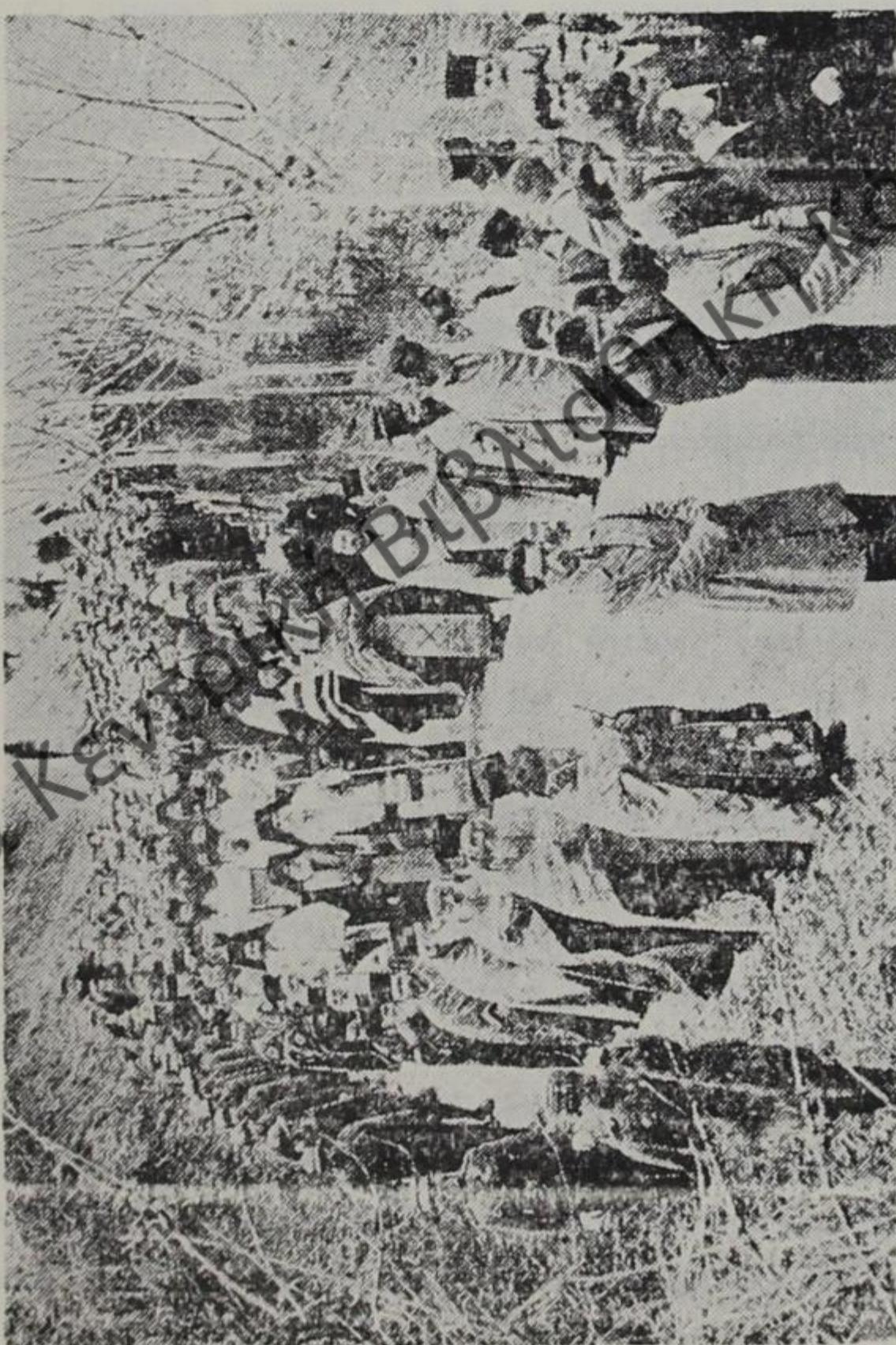
μένων πληθυσμῶν. Τὰ δεδομένα τῆς Θρησκείας' ἔλεγεν ἡ ἔκθεσις, δὲν εὔνοοῦν τοὺς Ἀλβανοὺς. Τὰ κριτήρια τῆς γλώσσης δὲν εἶναι δίκαια διὰ τοὺς Ἑλληνας. Τὰ γεγονότα ποὺ ἐξελίχθησαν, συνεχίζει ἡ ἔκθεσις, καταδεικνύουν, ὅτι ἡ διαχάραξις αὗτη εἶναι ἀπαράδεκτος στὰ πολὺ σημαντικὰ στοιχεῖα τῆς ἐν λόγῳ περιοχῆς. Πλήρης δηλαδὴ καὶ ἀπερίφραστος καταδίκη τοῦ κριτηρίου τῆς γλώσσης καὶ τοῦ θλιβεροῦ Πρωτόκόλλου τῆς Φλωρεντίας».

Στὰ 1919 (29 Ιουλίου) ἔγινε συμφωνία ἀνάμεσα στὸ Βενιζέλο καὶ τὸν Τιτόνι. Μ' αὐτὴν ἔγινε παραδεχτὴ ἡ γραμμὴ τῶν συνόρων, ὅπως τὴν εἶχε καθορίσει ἡ Ἀντιπροσωπεία τῶν Ἀγγλῶν καὶ τῶν Γάλλων. Τὶς διεκδικήσεις τῆς Ἑλλάδας τὶς παραδέχτηκε τὸ Ἀνώτατο Συμβούλιο τῶν Συμμάχων στὶς 13 Γενάρη τοῦ 1920. Ἡ γραμμὴ τῶν συνόρων ἦταν δίκαιη. Ἐτοι τὴν διεκδικεῖ πάντοτε ἡ Ἑλλάδα. Τὸ πρᾶγμα αὐτὸν ἔγινε ἀποδεκτὸν καὶ ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῶν Ἡν. Πολιτεῶν τῆς Ἀμερικῆς μὲ τὶς διακοινώσεις ποὺ ἔκανε αὐτὸς τότε στὶς 10 καὶ 25 Φλεβάρη τοῦ 1920. Ἡταν δὲ Πρόεδρος ὁ Οὐίλσων. Καὶ ἄλλες ἀποφάσεις πάρθηκαν τότε καὶ προσωρινὲς συμφωνίες, μὲ τὶς ὁποῖες ἀναγνωρίζονταν ὡς Ἑλληνισμὸς τῆς Β.Η. καὶ τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδας σ' αὐτῇ.

Τότε ἔγινε καὶ ἔνα σημαντικὸν γεγονός. Στὶς 17 Δεκέμβρη τοῦ 1920 ἡ Ἀλβανία μπῆκε στὴν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Ἡ πονηρὴ Ἰταλία δῆμως ἐκμεταλλεύτηκε μὲ τὸ χειρότερο τρόπο τὴν ἀπασχόληση ποῦχε ἡ Ἑλλάδα μὲ τὴν ἐκστρατεία τῆς Μ. Ἀσίας καὶ δὲ θέλησε νὰ σεβαστεῖ τὴν ἀπόφαση ποῦχε βγάλει τὸ Ἀνώτατο Συμβούλιο τῶν Συμμάχων καὶ δὲν παραδέχτηκε τὰ σύνορα, ὅπως αὐτὰ εἶχαν καθοριστεῖ. Ἐπέμενε στὴν Διάσκεψη τῶν Πρεσβευτῶν ποὺ ἔγινε στὸ Παρίσι στὶς 9 Νοέμβρη τοῦ 1921, στὸ ἐγκληματικὸν Πρωτόκολλο τῆς Φλωρεντίας καὶ μόνο τὰ σύνορα ποῦχαν καθοριστεῖ μ' αὐτὸν παραδέχονταν. Στὸ μεταξὺ δὲ ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἀλβανίας Φάν - Νόλι εἶχε καταθέσει στὴν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν (2 - 10 - 1921) δήλωση, μὲ τὴν ὁποία ἀναλάμβανε ἡ Ἀλβανία νὰ «σεβασθῇ τὰ θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐν Βορείῳ Ἡπείρῳ πληθυσμοῦ, ὅπως ἵσχυον ταῦτα ἐπὶ Τουρκοκρατίας». Αὐτὸν τὸ πρᾶγμα θεωρεῖται κατὰ τὴν ἀποψην πολλῶν συγγραφέων σὰν ἐπίσημη ἀναγνώριση ἀπὸ μέρος τῆς Ἀλβανίας γιὰ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ μας χώρου.

‘Η Αλβανία δὲ θέλησε νὰ σεβαστεῖ καμιὰ ἀπὸ τὶς ὑποχρεώσεις της αὐτές. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ τὸ Ἑλληνικὸ στοιχεῖο ἔφτασε ὡς τὸ Δικαστήριο τῆς Χάγης, ὃπου δικαιώθηκε πανηγυρικὰ μὲ σχετικὴ γνωμοδότηση (6 Ἀπρίλη 1935).

Καθὼς εἶναι γνωστὸ, στὰ 1939 (7 Ἀπρίλη) ἡ Ἰταλία πῆρε τὴν Αλβανία καὶ τὴν ἔνωσε σ’ ἕνα βασίλειο μὲ βασιλιὰ τὸ Βίκτωρα Ἐμμανουήλ.

‘Η Κηδεία τοῦ Μητροπολίτη Δρυϊνουπόλεως Βασίλειου στὸ Δελβινάκι τὴν 1η Διαρτίου 1936.

Τὴν 1η Σεπτέμβρη τοῦ 1939 κηρύχτηκε ὁ Β' Παγκόσμιος πόλεμος. Στὴν ἀρχὴ κήρυξε τὸν πόλεμο ἐνάντια στοὺς Συμμάχους ἡ Γερμανία. Κατόπι τὸ Μάη τοῦ 1940 ἔγινε σύμμαχός της καὶ ἡ Ἰταλία.

’Αναγκαστικὰ τότε καὶ κατὰ ἐπίσημο τρόπο τάσσεται ἐνάντια πρός τοὺς Συμμάχους καὶ ἡ Ἀλβανία. ’Απὸ τὴν μεριὰ οἱ Σύμμαχοι: Μεγ. Βρετανία, Ἀμερικὴ (Η. Π.), Ρωσία, Γαλλία, Ἐλλάδα κι’ ἀπὸ τὴν ἄλλη Γερμανία, Ἰταλία καὶ Ἀλβανία. Ἡ τελευταία πῆρε μέρος στὸν πόλεμο ποὺ μᾶς ἔκανε ἡ Ἰταλία μὲ 14 Τάγματα.

Στὰ 1944 τελειώνει ὁ Β' Παγκόσμιος Πόλεμος πάλι μὲ τὴν νίκη τῶν Συμμάχων. ’Ανάμεσα σ’ αὐτοὺς καὶ ἡ Ἐλλάδα. ”Επρεπε νὰ ἀποδοθεῖ δικαιοσύνη. ”Επρεπε νὰ ἐπανορθωθεῖ ἡ ἀδικία ποῦχε δημιουργήσει τὸ Πρωτόκολλο τῆς Φλωρεντίας. ’Η Β. ”Ηπειρος ἔπρεπε νὰ περιέλθει στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας Ἐλλάδος. ’Ο Βορειοηπειρωτικὸς πληθυσμὸς πολέμησε στὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων Δυνάμεων γιὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς λευτεριᾶς του.

’Αντὶ ὅμως νὰ γίνει αὐτό, ἡ ἀδικη πολιτικὴ καὶ κακοήθικη διπλωματία τῶν ἰσχυρῶν τοῦ κόσμου τὰ κατάφεραν ἔτοι μωτε ἡ Β. ”Ηπειρός μας νὰ βρεθεῖ πάλι ἀλυσσοδεμένη κάτω ἀπὸ σὰ καθεστῶς βίας καὶ ἀπερίγραπτης τυραννίας.

Ποιὰ κατάσταση ἐπικρατεῖ σύμερα στὴ Βόρεια ”Ηπειρο καὶ κάτω ἀπὸ ποιές συνθῆκες ζοῦν οἱ εκεῖ ἀδερφοί μας δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ παραθέσω ἐδῶ. Εἶναι γνωστὰ ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες καὶ ἀπὸ ζωντανὲς πληροφορίες. ”Ας εὐχηθοῦμε νὰ τελειώσει ὅσο τὸ δυνατὸ γλήγορα αὐτὸν τὸ δραματικὸ θέμα. ”Ολα τὰ ὡς τώρα δεδομένα καὶ τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὰ πορίσματα ἀπὸ συνδιασκέψεις, διεθνεῖς ἐπιτροπὲς καὶ ἐκθέσεις τῶν ἀρμοδίων εἶναι ταγμένα μὲ τὶς δίκαιες Ἑλληνικὲς ἀπόψεις. ”Ας ελπίσουμε πῶς δὲν εἶναι μακρὺ ἡ μέρα, κατὰ τὴν ὁποία θὰ κυματίσει καὶ πάλι ἡ γαλανόλευκη σημαία μας στὰ τόσο ματοβαμμένα Ἑλληνικώτατα χώματά της. Οἱ ἔθνικοί μας τίτλοι εἶναι ἀτράνταχτοι γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό. ’Ο Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγώνας τοῦ 1914 ἀποτελεῖ ἔνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα τεκμήρια γιὰ τὴν Ἑλληνικότητα αὐτοῦ τοῦ κομματιοῦ τῆς Ἐλλάδας. Δόξα καὶ τιμὴ σ’ ὅλους τοὺς πατριῶτες ποὺ μὲ τὸ αἷμα τους καὶ τὴν παλληκαριά τους μᾶς χάρισαν αὐτοὺς τοὺς τίτλους.

Φωτοτυπημένα ἀνέκδοτα ἔγγραφα
τοῦ Ἱεροῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνα
τοῦ 1914, ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο
τοῦ Γεωργίου Γεωργουλάκη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κύπρου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

91.

Morobius 25-2-914.

Digitized by Google

For *Pipilo erythrourus* Mordecai G. Lyngbyatum
Togas

Sophora 40 miles from ~~1800 ft.~~ 1800 ft.
var. *lunigera*.

poi, 6 m. quis.
Bei ijverdienst uitvalt so ijsvogel op
in Morehuij, 5 ou. ijverdienst en ijverdienst
Zie foto Tafeloor.

26 Kote Tolbov.
Zie die alte
verbale Tatsächlichkeit insofern, dass sie jenes an
gewordene Recht ist.

a KEVLA *laatste bairroos was ugh.*
Woodman's vryheid oorjouw Afgevorderde
voogdor is kips regtiger.

Urging dor iis xip̄as n̄ayloar.
Iis Gugzgobadis xot̄ixpan ualiox soñ
ñp̄uor woxip̄or p̄t̄ai oq̄ogomii. Tsoxop̄er iñj
oñadlo. Tsoxop̄er iñj n̄eyor iñj h̄ic p̄acayahá.
- Eidy woonhaw, oñixw xip̄or.

J. H. Drury

Υπ.δ. 14.

Χειρογραφημένο

Τού Οἰκουμενικού Προΐσταμενού Αρχιεράτου της Ελληνικής Επαρχίας στην Συγγραφέανταν Γεράσιμον

τοπρωνί

Περιεγένεται τον θεοφόρο απόρρητον μεταβατικών
της Βεζεΐδην, γενιανούλαρη Κάμπη, ανενορούσαται
μεταξύ των επιστολών οι οικουμενικοί Αρχιεράτοι καθώς
την περιοχή της Λασιθίου και της Κρήτης. Στην περιοχή της
Ελλάς Αριστούργητος και Κανονιαρχός στην περιοχή της
της Κρήτης την περιοχή της Κρήτης

τοπρωνί 23 Μαρτίου 1914

Υπ.δ. 148.

περοϊ

ανανταρτού Οικουμενικού
της περιφερείας της Κρήτης

Σανθάριστε Ιάχιστα σ' ηρεμούσιαν
πατάστανταν την εγγύτην αίρετην ανθρώπων
την ιερά την επιτηδινήν την υπερηφάνην.

Ἐν τοπρωνί της 18 Ιανουαρίου 1914.

Ιεροκονσάκης
της Κρήτης

Αριθ.
45.

Αντρόπεος Ηπείρος

Τέλος

τον Επίσημην Γειρμαχάντα Γεώργον

Εγγείωση

Παραλαβής αὐθεντικού και ἀληθεύτη
αριθμού ενταῦθα στηδύει.

Περιειδή της 23. Μαρτίου 1914

Ο Αρχιεγγέ

της Επικρατεύουσας Επαρχίας Καστοριάς
της Επαρχίας Καστοριάς

Επίσημος ένορμος Περιφερειακός

Τέλος

2^ο 3^ο 5^ο & 8^ο Νόμοι.

Εντυπωσία στην αίρεση των παρούσας περιοχής
οποίαν ανανεώνεται εις χάρι Τζούνιας, αριστεράνει
καὶ αἱ διανομαὶ Φαρσάλων Σειράσταν Σιαλαρίας

Εγγείωση της 4/10/14

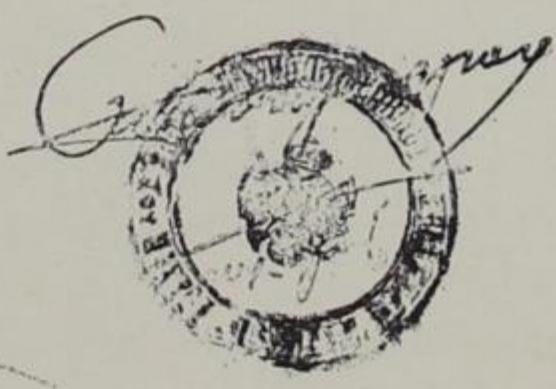
περιειδής.

2^ο Νόμος Καστοριάς

3^ο Νόμος Καστοριάς

5^ο Διάτοκη Καστοριάς

8^ο Διάτοκη Ηπειρωτικής

Advocatus Haereticorum

Agd. 136.

✓
Leyburnus Viorumis
Tgo ephorus
Tlpo's o

Ασεντος τοις σεργευχυσιοις Περιφερια Ορεουν.
Συνηγορουν δεινοις εναισιοις εγινεν μετα γραβητοις
τοις νεονεοις εινδεις νεις υπερηφανη εγινεν θεοις
Εταιρην εινοι της ονομας Σεντενούρειν νει εινωμα
υπνειν ειν ειν υπονομειαν ειδεις περ. Ουδειγδε
Δικαιούρειν νει χρονια φιλης πορειας ειν αριθμοι
γονις λειτουργοις ειναι οι γη, Ειναι η θαλασσα, νει οι ποταμοι
Ογεινοις, η περιφερεια ουδετερη τον ορης σημειον ειν λει-
θιεις περιφερειας νει μαρονιν νει εισιρχυται ειν
την ποταμην. Ο υπερεβαινις της υπονομας θειεις την περι-
ειναι ειναι οι τερει.

Ev Spieru u. 19 Maior 1914

Lekkooordwaag

'Επιστολή της Ναπολέοντος 1914

Klorowos Hedugos

Edaraotatum Robinson

Azawenki nai ejje Haadilar Supjoojn ipqas
apwlor rá wađuwagi tñs ejriasov.
Haadilar Supjoojn wođu Lás ipqasaw degowt
iáš cívar Suratör rá wár wuaqinlar tñr
Supjooor Stigárov rá wár Gooyarsoñ Suđn
ciguda Svoldnyń Díggelar Swozgion wága
wođo.

Niš'wəgoi'yuu.

σοματική

~~Staplewood Mr~~

εγένετο για την πρώτη φορά
στην Ελλάδα ναι ανά
τον Κ. Μυρσαρόγια

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΠΡΕΜΕΤΗΣ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ

Πιστο τοιω δύποφαινόμενος Γενικής Ἀρχηγὸς ἐθελοντικῶν σωμάτων
Πρεμετῆς λοχαγὸς τῆς Αὐτονόμου Ἡπείρου ἀνθυπολοχαγὸς ἐν τῷ Ἑλληνι-
κῷ στρατῷ Ἀπόστολος Παπαγεωργίου, διὰδὲκ τοῦ χωρίου Ἀργυροπόλεως
τῇ επαρχίᾳ Ρεθύμνου Γεώργιος Σ. Γεωργουλάκης υπηρέτησεν ὡς
ἀρχηγὸς ἐθελοντικοῦ σώματος μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ, ὑπὸ^{Δημοσίου Αρχηγού} τὰς διαταγάς μου ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ιεροῦ Ἡπειρωτικοῦ ἀγῶνος μέχρι^{την} σήμερον καθ' ἥν ἡ Βόρειος Ἡπειρος ἀνεκατελήθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ
στρατοῦ. Λαβὼν μετὰ τῶν γενναλῶν ἀνδρῶν τοῦ μέρος εἰς ἀπάσας τὰς συγ-
κριτικήσιας μετὰ τῶν Ἀλβανῶν μάχας ἐν τῷ τομεῖ Πρεμετῆς, ἐν Λελβίνᾳ,
Ογδούνανη, Κοβατοίση, Πέστανη, Ραδομιστίω, Καγδίκα, Φράσαρη,
Οδριτσάνη, Τορροβόδα, Παταούντιω, Ἀληποστιβάνη, Κλεισούρα, Κερίστα,
Τόσκει καὶ ἐν τῇ τελευταῖᾳ ἔναντιον τοῦ Βερατίου, ἐπιτελέσας εὑδρκώς τὸ
καθήκον του, διηγήσας τοὺς ἄνδρας του μετὰ ζηλευτῆς καὶ παραδειγματικῆς
διοικητικῆς ἰκανότητος συνετέλεσε κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἐπιτυχῆ ἐκβατιν τῶν
ἀνωτέρω πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ὑπῆρξε πολύτιμος παράγων τοῦ Ἡπείρω-
τικοῦ ἀγῶνος διὰ τῆς ψυχραιμίας του, γενναιότητος του, αὐταπαρνήσεως καὶ
ἀγάπης πρὸς τὴν Παταίδα του, καὶ ἐν γένει διατάγων διαχηγὸς κατὰ τὸ διά-
στημα τῆς ὑπὸ τὰς διαταγάς μου ὑπηρεσίας του προσέφερε πολυτιμοτάτας
ὑπηρεσίας εἰς τὸν Ἡπειρωτικὸν ἀγῶνα. Ἐν τῇ συνειδήσει μου καὶ ἐν τῇ
συνειδήσει πάντων τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ Πρεμετῆς Ἡπειρωτῶν εἰνε ἥρως,
πειθαρχικώτατος, ἡθικώτατος, ἐντιμότατος καὶ ἐν γενικαῖς γραυμαῖς τύπος
καὶ ὑπηρετημόδος Ἑλληνος καὶ πιστὸς ἐκτελεστῆς τοῦ πρὸς τὴν Παταίδα του
καθήκοντος.

Χορηγῶ διθεν αὐτῷ εἰς ἐνδειξιν ἐκτιμήσεως τὸ παρόν, συνιστῶν ἐκθύμως
τὴν ὑποτήριοτεν του, ὡς πολλὰ ὑπερχρεώνοι διὰ τὸ μέλλον ὑπὲρ τῆς Πα-
ταίδος.

Ἐν Πρεμετῇ τῇ 16ῃ Οκτωβρίου 1914.

Ο Γεν. Ἀρχηγὸς Σωμάτων

Ἐθεωρήθη

Ο Υπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν

ΣΑΝ ΕΠΙΜΕΤΡΟ

„Ας μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ προσθέσω σὰ μικρὸ ἐπίμετρο στὴν ἔργασία αὐτὴ ποὺ τὸ ἀρχεῖο τοῦ ἀγωνιστῆ Γ. Γεωργουλάκη ἔγινε αἰτία νὰ γραφτεῖ καὶ ἔνα σχετικὸ μου ἄρθρου ποὺ τὸ δημοσίεψα στὸ φύλλο τῆς 25 Ἀπρίλη 1949 ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Βόρειος Ἡπειρος» ποὺ ἔβγαινε τότε στὰ Γιάννινα. Στὸ ἄρθρο μου αὐτὸ ποὺ ἔχει τίτλο: «‘Ο ἡρωϊκὸς ‘Ελληνικὸς λαός ποὺ ὑποφέρει», ἔχω γράψει τὰ ἔξῆς:

„Οχτὼ χρόνια ἀπὸ τότε πέρασαν καὶ ὅμως παραμένει στὴ μνήμη μου σὰν κάτι νάχει γίνει μόλις χτές. Τόσο βαθειὰ ἐντύπωση μᾶς κάνουν μερικὰ γεγονότα στὴ ζωὴ μας καὶ τόσο ἔξαιρετικὴ ἐπίδραση ἀφίνουν στὴν καρδιά μας, ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ξεχαστοῦν ποτέ. Κάθε χρόνο τὶς “Αγιες αὐτὲς μέρες τῆς Μεγ. Ἐβδομάδας ἀθελα μούρχεται στὸ νοῦ ἡ κάπως τραγικὴ καὶ ὅχι ὑπὸ καλὲς συνθῆκες ὑποχώρηση τοῦ στρατοῦ μας ἀπ’ τὸ ἀλβανικὸ μέτωπο, ἀλλὰ συνάμα ξαναζωντανεύει μπροστὰ μου καὶ κεῖνο τὸ δρᾶμα ποὺ εἴχαμαν ἵδει νὰ ξετυλίγεται μπροστά μας ἀπὸ τὸ Βορειοηπειρωτικὸ λαὸ ποὺ ἀφίνονταν στὴν τύχη του.

Θυμοῦμαι πῶς εἴχαμαν γιαρτάσει τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων στοὺς ‘Αγίους Σαράντα καὶ περιμέναμε νὰ παρακολουθήσουμε καὶ ὅλες τὶς “Αγιες Ἀκολουθίες, ὅταν δόθηκε ἡ διαταγὴ νὰ συμπτυχθεῖ ὁ στρατὸς μας. Μιὰ σκέψη, βέβαια, πέρασε στὸ νοῦ τοῦ καθενός μας, σὰν σ’ ὅλους νᾶχε γεννηθεῖ ἡ ἀπορία: Γιατὶ αὐτό; Τὶ συνέβαινε; Μέχρι ποῦ θὰ γυρίσουμε πίσω; Οἱ κόποι, οἱ θυσίες, τὸ αἷμα ποὺ χύθηκε γιὰ τὸ ξεσκλάβωμα τῶν ‘Ελληνικῶν αὐτῶν τόπων; . . .

„Ας εἶναι· ἡ διαταγὴ εἶχε δοθεῖ κι’ ἐπρεπε νὰ ἐκτελεστεῖ. Πρὸς τὰ πίσω λοιπόν: Στρατός, πυρομαχικὰ, ζῶα, αὐτοκίνητα, ύλικό κ.λ.π. Προσπάθεια νὰ μὴ μείνει τίποτα στὰ χέρια τοῦ ἔχθροῦ.

—Μὴ, παιδιά, μὲ τὸ κεφάλι κάτω! Γιατὶ στενοχωριέστε; Κάνατε τὸ καθῆκον σας, ὅπως ἐπρεπε. Εἶσθε νικητές! Τὸ κεφάλι ψηλά! Φώναζε ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς μας ὑπολοχαγὸς Κ. Ζ. δίνοντας θάρρος στὸ στρατό, φορτωμένος καὶ αὐτὸς ἔνα δόπλοπολυβόλο. Πολλὲς φορὲς στὸ δρόμο μὲ δακρυσμένα μάτια ὁ λεβέντης ἀξιωματικὸς αὐτός, καθηγητὴς τῆς Θεολογίας, ἔλεγε:

—Καλύτερα εἶναι ν’ αὐτοκτονήσει κανεὶς, παρὰ νὰ βλέπει αὐτὸ τὸ δρᾶμα τοῦ πισωγυρισμοῦ τοῦ στρατοῦ ποὺ νίκησε. Δὲ θὰ κρατήσω μέχρι τέλους, ἔλεγε, ἀν μᾶς πᾶνε σὲ κανένα στρατόπεδο.

‘Η ἀπορία ὅλων μας λύθηκε, ὅταν τὸ πρωΐ τῆς Πασχαλιᾶς — ἀκόμα πολὺ πρωΐ — ἀντικρύσαμεν τὸν πρῶτο Γερμανὸ στρατιώτη, ποὺ μὲ μοτοσυκλέττα πέρασε μπροστά μας πέρα ἀπ’ τὸ δημόσιο δρό-

μο τῆς Σαγιάδας καὶ προχώρησε πρὸς τὴν Κονίσπολη. Ἀπὸ κείνη τῇ στιγμῇ — ποὺ δάκρυσαν τὰ μάτια πολλῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν — μποροῦμε νὰ ποῦμε πώς ἔπαψαν οἱ ἔχθροπραξίες, γιατὶ ως τὴ στιγμὴ ἐκείνη καὶ τὸ βαρύ μας πυροβολικὸ τσάκιζε τοὺς Ἰταλοὺς στὸ Μπόρσι καὶ τὸ ἵππικό μας, τελευταῖο ἀπ’ ὅλον τὸν ὑποχωροῦντα στρατό μας, μάχονταν γενναῖα ἐνάντια στὸν ἔχθρο, ποὺ ἔσπευδε νὰ κυριεύσει ἀμαχητὶ τὰ μέρη ποὺ ἀφίναμαν.

Παράλληλα ὅμως μὲ τὴν ὑποχώρηση τοῦ ἡρωϊκοῦ στρατοῦ διαδραματίζονταν γύρω μας σ’ ὅλα τὰ μέρη ποὺ περνούσαμαν συκινητικὲς σκηνὲς κι’ ἀπ’ τὸν ἄμαχο πληθυσμὸ τῆς Β. Ἡπείρου, πρὸς ἀφίνονταν στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, στὴ διάθεση τῶν ἔχθρῶν τῆς πατρίδας μας, στὴ σκλαβιὰ τοῦ Ἀρβανίτη. Ὁ λαὸς τῆς Χειμάρρας, ὁ λαὸς αὐτὸς μὲ τὰ μεγολόπνοα ‘Ἐλληνοπρεπῆ του αἰσθήματα, ἄμα εἶδε τὸ στρατὸ νὰ τὸν ἐγκαταλείπει, ἔννοιωσε γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ χάνονται καὶ νὰ σδήνουν τὰ ὄνειρά του. Δὲν εἶχε προφτάσει νὰ χαρεῖ τὸ γλυκὸ ἀέρα τῆς λευτεριᾶς κι ἔρχονταν πάλι νὰ του πλακώσει τὴν καρδιὰ τὸ μαῦρο πέπλο τῆς σκλαβιᾶς. Μπροστὰ στὴν τραγικὴ κατάσταση ποὺ δημιουργόνταν γύρω του πῦρα τὴν μεγάλη ἀπόφαση: νὰ ἀκολουθήσει τὴ μάνα Ἑλλάδα, νὰ μπει κάτω ἀπὸ τὶς φτερούγες της, κάτω ἀπὸ τὴ ζεστασιά της. Οὔτε σπιτιά, οὔτε ἄλλα ἀγαθὰ λογαριάστηκαν. Καὶ νά! Γέροντες μὲ λεθεύτικη κορμοστασιὰ καὶ μὲ δασιὰ μουστάκια, ἀλλὰ ἀκουμπισμένοι στὰ μπαστούνια, γιατὶ τὰ γόνατά τους τρέμανε, δχι τόσο ἀπὸ τὴ γηρατειὰ, δσο ἀπὸ συγκίνηση· γριὲς φορτωμένες μὲ μπόγους, βεβαια, δυσανάλογους καὶ δυσβάσταχτους γιὰ τὴν ἥλικία τους καὶ γιὰ τὴ δύναμή τους, νέες γυναῖκες μὲ μωρὰ στὴν ἀγκαλιά, αγοριά καὶ κορίτσια ὀδηγόντας μὲ σκοινὶ κανένα πρόβατο ἢ κανένα βόδι ἢ ἄλλο ζῶο, κι’ ὅλοι φορτωμένοι μὲ κάτι στὸν ὕμο, ἀκολουθοῦσαν τὸ στρατό. Σ’ ὅλων τὰ πρόσωπα ἡ θλίψη, σ’ ὅλων τὰ μάτια δάκρυα. Ἐτρεχαν νὰ περιληφθοῦν στὴ θαλπωρὴ τῆς γαλανόλευκης, ἀφίνοντας ἀγαπημένη πατρίδα, στρωμένο νοικοκυριό, περιουσίες, τάφους ἀγαπημένων προσώπων, Ἱερὰ κειμήλια, ἐκκλησιές, σχολειά...

Μέχρι ποιὸ σημεῖο οἱ δυστυχισμένοι αὐτοί, ἀλλὰ ἡρωϊκοὶ Χειμαρριῶτες ἀκολούθησαν τὸ στρατὸ καὶ ποιὰ ἦταν ἡ τύχη τους κατόπι δέν εἶναι δυνατὸ νὰ ξέρουμε. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ξέρει καλὰ καθένας, εἶναι, ὅτι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ εἶχαν νοιώσει πόσο πολύτιμη εἶναι ἡ ζεστασιὰ τῆς πατρίδας, δὲν μπόρεσαν νὰ χαροῦν τὴν πολυπόθητη λευτεριά, ἃν καὶ τοὺς χτύπησε αὐτὴ τὴν πόρτα πολλὲς φορὲς ως τώρα.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, ὅσοι εἴδαμαν τὸ δρᾶμα τοῦ ἀγέρωχου αὐτοῦ λαοῦ, ὅσοι νοιώσαμαν καλὰ τὸν πατριωτικό τους παλμό, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ πετοῦμε μὲ τὴ σκέψη μας στ' ἀδέρφια μας αὐτὰ τὰ σκλαβωμένα, ποὺ στενάζουν κάτω ἀπὸ τὴ γροθιὰ τοῦ προαιώνιου ἔχθροῦ τῆς φυλῆς μας, τοῦ Ἀρβανίτη. Εἶναι τρομερὸν νὰ σκέπτεται κανένας πῶς αὐτοὶ οἱ μὲ τόσο πατριωτικὴ καρδιὰ "Ελληνες στενάζουν κάτω ἀπὸ τὸ βαρὺ ζυγό, ποὺ νὰ μὴ μποροῦν νὰ μιλήσουν τὴ γλῶσσα τους, νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἐκτελέσουν τὰ θρησκευτικά τους καθήκοντα, νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἴδοῦν τὴ σημαία νὰ κυματίζει, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴν εἶναι κύριοι τῆς ζωῆς τους, τῆς τιμῆς τους καὶ τῆς περιουσίας τους.

Εἶναι καιρὸς πιὰ, οἱ μεγάλοι ποὺ διευθύνουν καὶ ρυθμίζουν τὶς τύχες τῶν μικρῶν λαῶν, ν' ἀναγνωρίσουν τὸ δίκιο τῆς χώρας μας καὶ νὰ χαρίσουν τὴ λευτεριὰ σ' αὐτὸν τὸν Ἑλληνικὸν λαὸ ποὺ ἀναξιοπαθεῖ, ποῦναι ἀδούλωτος στὴν καρδιὰ καὶ στὰ αἰσθήματα. Εἶναι καιρὸς πιὰ νὰ χτυπήσουν καὶ στὴ Βόρεια μας Ἡπειρο οἱ καμπάνες γιὰ τὸ γιορτασμὸν τοῦ «Χριστὸς Ἄνεστρο» καὶ νὰ σκορπίσουν κι' ἐκεῖ τὴ χαρὰ καὶ τὴν ἀγαλλίαση.

Καῦμένα μας ἀδέρφια! "Οσοι ζήσαμαν μαζί σας τὸ ἔπος τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου, ὅσοι σᾶς εἴδαμαν νὰ θλίβεστε καὶ νὰ χύνετε μαῦρα δάκρυα στὶς ἄγιες μέρες τῆς Πασκαλιᾶς ἐκείνης τοῦ 1941, νοιώσαμαν τοὺς πατριωτικοὺς σας πόθους καὶ παλμοὺς καὶ είμαστε σὲ θέση νὰ ἐκτιμήσουμε μὲ πόση ψυχικὴ χαρὰ καὶ ἐνθουσιασμὸν θὰ δεχτῆτε καὶ θὰ χαρετήσετε τὴν καλωσύνη ποὺ θὰ φέρει στὴ χώρα σας — στὴ γλυκεία μας Βόρεια Ἡπειρο — δὲ ἥλιος τῆς λευτεριᾶς. Εὔχόμαστε ἀπὸ καρδιὰσι πόθοι σας — ποῦναι καὶ πόθοι ὅλων τῶν Ἑλλήνων — νὰ ἐκτληρωθοῦν γλήγορα.

Κώστας Π. Λαζαρίδης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

1. Ἰωάν. Βογᾶ: «Ἡ θέσις τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος».
2. Τάσου Βουρνᾶ: «Ιστορία τῆς σύγχρονης Ἑλλάδας».
3. Γεωργ. Γάγαρη: «Ἡπειρωτικὸν Ἡμερολόγιον «Δωδώνη», (1896).
4. Γεωργ. Γάγαρη: «Ἡπειρωτικὸν Ἡμερολόγιον «Δωδώνη», (1899).
5. Π. Γιαννοπούλου: «Ἡ Ἀλβανία».
6. Δημ. Δαβαλᾶ: «Ἡπειρωτικὰ».
7. Περικλῆ Δρέλια: «Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγῶν 1914 - 1915».
8. Δημ. Εὐαγγελίδου: «Ἡ Βόρειος Ἡπειρος».
9. Διονυσ. Καλογεροπούλου: «Συμβολικὴ συμβολὴ εἰς τὰ περὶ Ἀλβανίας».
10. Στράτου Κτεναβέα: «Ο ἐλληνοτουρκικὸς πόλεμος - Ἡπειρωτικὴ ἐκοτρατεία».
11. Ἡλία Β. Κώνστα: «Τὸ βορειοηπειρωτικὸν ζήτημα», Ἀθῆναι 1951.
12. Ἄλεξ. Μαρμοπούλου: «"Ἡπειρος" (A—B).-
13. Ἄλεξ. Μαρμοπούλου: «Σχολεῖα καὶ διδάσκαλοι τοῦ ἀλυτρώτου Ἑλληνισμοῦ».
14. Βασ. Μπαρᾶ: «Τὸ Δέλτιο τῆς Β. Ἡπείρου».
15. Ἅγγ. Παπακώστα: «Ἡ ἀλύτρωτος Ἡπειρος».
16. Θ. Γ. Παπαμάνιλη: «Κατακαύμένη Ἡπειρος».
17. Χρ. Παπασταύρου: «Ἐλλὰς καὶ Βόρειος Ἡπειρος».
18. Νικ. Παποέλη: «Ἡ Β. Ἡπειρος καὶ τὰ φυσικά της σύνορα».
19. Σ. Ράπτη: «Ο πόλεμος στὴν Ἡπειρο».
20. Κων. Σκενδέρη: «Ο Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγῶν τοῦ 1914», Ἀθήνα 1929.
21. Κων. Σκενδέρη: «Ἡμερολόγιον «Πελασγὸς», (1947).
22. Δημ. Σιωμόπουλου: «Ἡπειρωτικὰ».
23. Σπύρου Στούπη: «Ἡπειρῶτες καὶ Ἀλβανοί» ἔκδοση Ἰδρύματος Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν Ἰωάννινα 1976.
24. RENE PHAUX (Μετ. Ἰ. Ζερβοῦ): «Ἡ δυστυχιομένη Ἡπειρος».
25. Γ. Α. Δρίνου: «Χρονικὰ τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος 1914», Ἀθήνα 1966.
26. Περιοδικὸ «Ἡπειρωτικὴ Εοτία» (Διάφοροι Τόμοι).

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Ε Ι Κ Ο Ν Ω Ν

1. "Εμβλημα τῆς Σημαίας Αύτόνομης Πολιτείας (Β.Η.) ... σελ.	8
2. "Υψωση τῆς Σημαίας τῆς Ἐπανάστασης	» 15
3. Ὁ Γεώργιος Χρ. Ζωγράφος	» 16
4. Ὁ Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος	» 17
5. Ὁ Μητροπολίτης Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Σπυρίδωνας	» 18
6. Ὁ Γεώργιος Τσόντος - Βάρδας	» 19
7. Ἡ ἐπίσημη σφραγίδα τῆς Αύτόνομης Πολιτείας Βορ. Ἰπ.	» 21
8. Ἡ σημαία τῆς Αύτόνομης Ἰπείρου	» 22
9. Ὁ ὀπλαρχηγὸς Γεώργιος Γεωργουλάκης	» 23
10. Τὸ τιμητικὸ Δίπλωμα τοῦ Γ. Γεωργουλάκη	» 25
11. Χάρτης Βόρειας Ἰπείρου	» 28
12. Ἀρχηγοὶ καὶ ὀπλαρχηγοὶ Πρεμετῆς	» 31
13. Ὁ "Ύμνος τοῦ Βορειοῦ Ἀγῶνα	» 33
14. Σφραγιστὸ χαρτόσημο τῆς Αύτόνομης Πολιτείας	» 34
15. Ὁ Σπύρος Σπυρομήλιος	» 40
16. Ὁιάδα τοῦ Συντάγματος «Ζωγράφου»	» 47
17. Ἀγωνιστὲς τοῦ Βορειοῦ Ἀγῶνα	» 53
18. Ἀπόδειξη Ἐπιτροπῆς Ἐθνικῆς Ἀμυνας	» 60
19. Γραμματόσημα τῆς Αύτόνομης Βορειοῦ Πολιτείας ...	» 64
20. Τὸ Δέλθινο	» 69
21. Ὑπογραφὴ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Κέρκυρας	» 84
22. Ἡ κηδεία τοῦ Μητροπολίτη Βασιλείου	» 87
23. Φωτοτυπημένα ἔγγραφα	» 89

ΕΡΓΑ ΚΩΣΤΑ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

1. Περὶ Σχολικοῦ Κήπου.
2. Ἰστορία τῆς Σχολῆς Κουκουλίου - Ζαγοριοῦ.
3. Πῶς νὰ μάθουμε γράμματα σ' ὅσους δὲν ξέρουν .
4. Ὁ Καπετᾶν Γεώργιος Ἀρκούδας (Μὲ συνεργασία Μήτου Μακρῆ).
5. Ἄχιλλεὺς Βάντζος (Μὲ συνεργασία Μήτου Μακρῆ).
6. Ἀπαραίτητη ἔξηγηση.
7. JEAN JAQUE ROUSSEAU.
8. Ὁ ἑθνικὸς ἀγωνιστὴς καὶ φιλογενέοτατος Ἀναστ. Μανάκης.
9. Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΥΓΕΝ. ΠΛΑΚΙΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΥΚΟΥΛΙ — ΖΑΓΟΡΙΟΥ
10. ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΖΑΓΟΡΙ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ.
11. Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΩΣΤΑΚΗΣ ΗΛ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΠΕΣΟΒΟ — ΖΑΓΟΡΙΟΥ.
12. Η ΔΡΑΚΟΛΙΜΝΗ ΣΤΟ ΠΑΠΙΓΚΙΩΤΙΚΟ ΒΟΥΝΟ
13. ΕΛΑΤΕ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΝΑ ΘΑΥΜΑΣΕΤΕ ΤΟΥ ΒΙΚΟΥ ΤΗΣ ΧΑΡΑΔΡΑ.
14. ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑ.
15. Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ.
16. Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΚΩΝ. ΡΑΔΩΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ.
17. Η ΑΤΟΜΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ.
18. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΜΗΝΑ ΜΑΣ (ΚΟΥΚΟΥΛΙΟΥ — ΖΑΓΟΡΙΟΥ).
19. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1 - 10 ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ Μ.Ζ.Β.
20. ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ ΤΟ ΚΟΥΚΟΥΛΙ (α) Στοιχεῖα γιὰ τὶς ιστορικὲς του ρίζες καὶ τὸ ὄνομά του.
21. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Μ. ΣΑΡΡΟΣ ('Ο μεγάλος δάσκαλος ἀπ' τὴ Βίτοα).
22. ΖΑΓΟΡΙ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΜΟΥΣΑ.
23. ΟΝΟΜΑΣΤΕΣ ΒΡΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΝΕΡΑ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ (Α').
24. Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΑΝΑΣΤ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ.
25. Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΣΤ. ΛΙΑΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ ΖΑΓΟΡΙΟΥ.
26. Ὁ Καπεοοβίτης Λεξικογράφος ΚΩΝΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ.
27. ΜΠΑΓΙΑ (τώρα Κήποι). Η Πρωτεύουσα τοῦ Ζαγοριοῦ.
28. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ Β'.
29. ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ.
30. ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ ΤΟ ΚΟΥΚΟΥΛΙ (β). Τὸ Τοουμπάρι τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς καὶ ἡ περιοχὴ του.
31. ΤΑ ΚΟΙΝΑ ΜΕΖΑΤΙΑ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Λίγα λόγια Προέδρου 'Ιδρυματος Βορ)κῶν Ἐρευνῶν	σελ.	5
Πρόλογος συγγραφέα	»	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ		
Βόρεια "Ηπειρος και Βορειοηπειρωτικὸ ζήτημα	»	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ		
"Ο Γεώργιος Γεωργουλάκης	»	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ		
"Ο Βορειοηπειρωτικὸς ἄγωνας στὸν τομέα Πρεμετῆς	»	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ		
Τὸ ἀρχεῖο τοῦ Γεωργουλάκη	»	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ		
Τὰ τεκμήρια τῆς πολεμικῆς και ἔθνικῆς δράσης τοῦ Γεωργου- λάκη	»	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ		
Συμπληρωματικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Γεωργουλάκη στὸ Βορειοηπειρωτικὸ Ἀγῶνα	»	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ		
"Αλλα στοιχεῖα γιὰ τὸ Βορειοηπειρωτικὸ Ἀγῶνα	»	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ		
"Ο Γεωργουλάκης πάντοτε πιοτὸς στρατιώτης τῆς στρατιωτικῆς ἰδέας	»	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΝΑΤΟ		
"Ο Γεωργουλάκης σ' ὅλη του τὴ ζωὴ καλὸς πατριώτης και ἄγω- νιστής	»	77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ		
"Η ἐξέλιξη τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος	»	83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ		
Φωτοτυπημένα ἔγγραφα ἀπὸ τὸν 'Ιερὸ Ἀγῶνα	»	89
Σὰν ἐπάμετρο	»	97
Βιβλιογραφικὸ σημείωμα	»	100
Πίνακας εἰκόνων	»	101
"Ἐργα Κώστα Π. Λαζαρίδη	»	102
Περιεχόμενα	»	103

χισ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

1. Σπύρου Στούπη, ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΟΙ

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΘΝΟΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1976

2. Κώστα Π. Λαζαρίδη, ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΑΠΟ ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1914

ΑΡΧΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1977